

**MAHARASHTRA
EPITOME OF AGRICULTURE**

1993-94-1994-95

G. I. P. E.

कृषिविषयक संक्षिप्त माहिती

१९८९-९०

Epitome of Agriculture
in Maharashtra
1989-90

प्रस्तावना

ऋतू व पिके अहवालाबरोबरच कृषि विभागाद्वारे गेल्या पाच वर्षांपासून महाराष्ट्र राज्यातील “कृषिविषयक संक्षिप्त माहितीचे” पुस्तक प्रसिद्ध करण्यात येत आहे. कृषिविषयक सांख्यिकी माहितीसह सुटसुटीत असलेले हे पुस्तक उत्तम प्रतिसादात्मक उत्तेजन देणारे असून ते प्रतिवर्षी अद्यावत करण्यात येते. प्रमुख पिकांच्या जिल्हावार उत्पन्नाची माहिती यात समाविष्ट करण्यात आली आहे; कारण त्यामुळे निरनिराळ्या जिल्हातील उत्पादकतेचे तुलनात्मक चित्र, ओझरती नजर फिरविल्यास दृष्टोत्पत्तीस येते. मी आशा करतो की, हे सुटसुटीत पुस्तक उपयुक्त ठरेल.

मंत्रालय विस्तार,
मुंबई-४०० ०३२.

}

टी. बालरामन,
सचिव (कृषि),
कृषि व सहकार विभाग.

PREFACE

In addition to publishing Season and Crop Report, the Department of Agriculture has been bringing out from the last 5 years a handy volume of statistical information relating to salient features of agriculture in the State called the 'Epitome of Agriculture in Maharashtra'. Response to this handy volume has been very encouraging. This is being updated every year. Districtwise Statistical information has also been included, so that a comparative picture of productivity etc. in different districts can be seen at a glance. I hope this handy volume will be found to be useful.

Mantralaya Annexe
Bombay-400 032. }

T. Balaraman
Secretary to the Government (Agriculture),
Agriculture and Co-operative Department.

अनुक्रमणिका

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
१(अ)	महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गिकरण	१४
१(ब)	महाराष्ट्रातील व भारतातील तुलनात्मक भूमि उपयोग वर्गिकरण १९८१-८२ व १९८२-८३	१८
२	सन १९८७-८८ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण वागाईत व एकूण क्षेत्र व दुसोटा क्षेत्र.	२०
३	वह्तिती खातेदारांची संख्या व वह्तितीचे क्षेत्र-महाराष्ट्र राज्य (कृषि गणना १९८०-८१ व १९८५-८६)	२६
४	महाराष्ट्र राज्यातील निरनिराळ्या प्रकारांसाठी उपयोगात आणलेल्या विहिरींची संख्या	२७
५	महाराष्ट्र राज्यातील जलसिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ वागाईत क्षेत्र व एकूण वागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८	२८
६	महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण वागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८	३२
७	भारतातील परिस्थितीशी तुलना करता महाराष्ट्रातील रासायनिक खतांचा वापर	४०
८	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९८८-८९	४२
९	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९८८-८९	५६
१०	महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९५१-५२ ते १९८८-८९	७०
११(अ)	महाराष्ट्र राज्यातील खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पेरणी झालेल्या मुख्य पिकाखालील क्षेत्राची जिल्हानिहाय माहिती १९८८-८९	८०
११(ब)	महाराष्ट्र राज्यातील सन १९८१-८२ चे जिल्हानिहाय खरीप व रब्बी पिकाखालील क्षेत्र	८६
१२	महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९	८८
१३	सांडुळाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	११८

CONTENTS

Sr. No.	Particulars	Page
1(A)	Land use classification of Maharashtra	14
1(B)	Land use classification of Maharashtra <i>vis-a-vis</i> All India 1981-82 & 1982-83	18
2	Districtwise Geographical area and net and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1987-88.	20
3	Number and Area of Operational holdings-Maharashtra State 1980-81 & 1985-86 Agricultural Census	26
4	Number of wells used for different purposes in Maharashtra State	27
5	Net area irrigated by different Sources and gross area irrigated in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88.	28
6	Irrigated area under principal crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88 ..	32
7	Fertiliser consumption in Maharashtra as compared to India	40
8	<i>Area of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1988-89	42
9	<i>Production of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1988-89	56
10	<i>Average yield of principal crops</i> in Maharashtra 1951-52 to 1988-89	70
11(A)	Districtwise area sown under principal kharif, rabi, and summer crops in M. S. 1988-89 ..	80
11(B)	Districtwise gross cropped area and its break up into Kharif and Rabi 1981-82	86
12	Districtwise average yield of principal crops in Maharashtra State 1984-85 to 1988-89 ..	88
13	Area, average yield and production of <i>Rice</i>	118

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
१४	खरीप ज्वारीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२०
१५	बाजरीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२२
१६	गव्हाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२४
१७	रबी ज्वारीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२६
१८	एकूण तृण धान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२७
१९	तुरीचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२८
२०	हरभऱ्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१२९
२१	उडीदाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३०
२२	मुगाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३१
२३	एकूण कडधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३२
२४	एकूण अन्नधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३३
२५	कापसाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३४
२६	ऊसाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३५
२७	भुईमूगाचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३६
२८	तीळ, जवस, करडई व सूर्यफुलांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३७

Sr. No.	Particulars	Page
14	Area, average yield and production of <i>Kh. Jowar</i>	120
15	Area, average yield and production of <i>Bajra</i>	122
16	Area, average yield and production of <i>Wheat</i>	124
17	Area, average yield and production of <i>Rabi Jowar</i>	126
18	Area, average yield and production of <i>total Cereals</i>	127
19	Area, average yield and production of <i>Tur</i>	128
20	Area, average yield and production of <i>Gram</i>	129
21	Area, average yield and production of <i>Udid</i>	130
22	Area, average yield and production of <i>Mung</i>	131
23	Area, average yield and production of <i>total Pulses</i>	132
24	Area, average yield and production of <i>total Foodgrains</i>	133
25	Area, average yield and production of <i>Cotton</i>	134
26	Area, average yield and production of <i>Sugarcane</i>	135
27	Area, average yield and production of <i>Groundnut</i>	136
28	Area, average yield and production of <i>Sesamum, Linseed, Safflower, Sunflower</i>	137

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
२९	एकूण तेलबियांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१३९
३०	महाराष्ट्रातील संकरित आणि अधिक उत्पन्न देणाऱ्या जातींची व्याप्ती	१४०
३१	महाराष्ट्रातील प्रमुख फळे आणि भाजीपाला क्षेत्र	१४२
३२	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या क्षेत्राचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१४६
३३	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या उत्पादनाचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१५०
३४	महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या सरासरी उत्पन्नाचा एकमेकांशी तुलनात्मक निर्देशांक	१५४
३५	महाराष्ट्रातील यंत्रसामग्री व कृषी अवजारे	१५८
३६	मृद संघारण कार्यक्रम-वर्षानिहाय साध्य	१६०

Sr. No.	Particulars			Page
29	Area, Average Yield and Production of <i>total Oilseeds</i>	139
30	Coverage under Hybrid and High yielding varieties in Maharashtra	140
31	Area under Major <i>Fruits and Vegetables</i> in Maharashtra	142
32	Comparative Index number of <i>Area</i> in Maharashtra <i>vis-a-vis</i> All India	146
33	Comparative Index number of <i>Production</i> in M. S. <i>vis-a-vis</i> All India	150
34	Comparative Index number of <i>Average Yield</i> in M. S. <i>vis-a-vis</i> All India	154
35	Machinery and Implements in Maharashtra	158
36	Soil Conservation Programme—Yearwise Achievement	160

आलेख

अ. क्र.	तपशील	पृष्ठ
१	महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गिकरण	१६१
२	बहिती खातेदारांची संख्या व बहितीचे क्षेत्र १९८०-८१ आणि १९८५-८६	१६३
३	महाराष्ट्रातील निरनिराळ्या प्रकारांसाठी उपयोगात आणलेल्या विहिरींची संख्या	१६५
४	भारतातील परिस्थितीशी तुलना करता महाराष्ट्रातील रासायनिक खतांचा वापर	१६७
५	एकूण तृणधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१६९
६	एकूण कडधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१७१
७	एकूण अन्नधान्याचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१७३
८	एकूण तेलबियांचे क्षेत्र, सरासरी उत्पन्न व उत्पादन	१७५
९	मूद संधारण-वर्षानिहाय साध्य	१७७

GRAPHS

Sr. No.	Particulars		Page
1	Land Use Classification	161
2	Land Holdings-Agril. Census-1980-81 and 1985-86	163
3	Number of wells in Maharashtra	165
4	Fertilizer consumption in Maharashtra	167
5	Total Cereals	169
6	Total Pulses	171
7	Total Foodgrains	173
8	Total Oil seeds	175
9	Soil Conservation Programme-Yearwise Achievement	177

१ (अ) महाराष्ट्र भूमि उपयोग वर्गिकरण
1 (A) Land Use Classification of Maharashtra

१ (अ) महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गीकरण

(प्रमाण : लाख हेक्टरस)

तपशील	१९६०-६१	६५-६६	६८-६९	७०-७१	७८-७९	७९-८०	८०-८१
1	2	3	4	5	6	7	8
१ भौगोलिक क्षेत्र ..	307.58	307.69	307.68	307.76	307.58	307.58	307.58
२ जंगले ..	54.11	54.17	54.19	54.17	53.26	53.29	53.29
३ पेरणीसाठी उपलब्ध नसलेले—							
(अ) विंगर शेती उपयोगाकरिता आणलेले क्षेत्र.	7.00	6.95	6.91	8.66	10.26	10.43	10.48
(ब) ओसाड जमीन व मशागतीस अयोग्य क्षेत्र.	17.95	17.67	17.80	18.02	17.40	17.37	17.37
एकूण अ + ब ..	24.95	24.62	24.71	26.68	27.66	27.80	27.85
४ पडीत जमीन सोडून इतर मशागतीस अयोग्य क्षेत्र—							
(अ) कायमची कुरणे व चराऊ कुरणे	14.41	14.06	13.80	16.66	15.69	15.76	15.76
(ब) किरकोळ झाडे, झुडुपे यांच्या समूहाखालील क्षेत्र.	1.85	1.72	1.93	2.07	2.10	2.09	2.12
(क) मशागतयोग्य पडीत जमीन ..	9.33	8.49	7.17	14.90	9.95	9.93	9.92
एकूण ..	25.59	24.27	22.90	33.63	27.74	27.78	27.80

आलेख पृ. क्र. १६१ वर पहावा.

1 (A) Land Use Classification of Maharashtra

(Unit in lakh ha.)

१९८१-८२	८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Particulars
81-82	82-83	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
9	10	11	12	13	14	15	
307.58	307.58	307.58	307.58	307.58	307.58	307.58	Geographical Area
53.29	53.12	53.05	53.43	53.50	53.70	54.09	Forests
							Not available for cultivation-
10.48	9.98	10.14	10.60	10.75	10.82	10.81	(A) Land put to non-agril. uses.
17.37	17.22	17.28	17.10	17.16	17.25	17.20	(B) Barren and unculturable land.
27.85	27.20	27.42	27.70	27.91	28.07	28.01	Total A + B
							Other uncultivated Land excluding fallow land-
15.76	15.83	15.72	15.58	15.47	15.42	15.38	(A) Permanent pastures and grazing land.
2.12	1.86	1.85	1.95	1.79	1.82	1.80	(B) Land under Misc. tree crops and groves.
9.92	9.86	9.59	10.27	10.23	10.32	10.27	(C) Culturable waste land.
27.80	27.55	27.16	27.80	27.49	27.56	27.45	Total

Graph is on Page No. 161

१ (अ) महाराष्ट्रातील भूमि उपयोग वर्गिकरण—समाप्त

(प्रमाण : लाख हेक्टरस)

तपशील 1	१९६०-६१ 1960-61 2	६५-६६ 65-66 3	६८-६९ 68-69 4	७०-७१ 70-71 5	७८-७९ 78-79 6	७९-८० 79-80 7
५ पडित जमिनी—						
(अ) चालू पड	.. 11.96	11.34	11.02	8.23	7.79	7.87
(ब) इतर पड	.. 12.18	11.96	11.19	8.20	8.65	9.01
एकूण	.. 24.14	23.30	22.21	16.43	16.44	16.88
६ पिकाखालील क्षेत्र—						
(अ) निव्वळ पेरणी क्षेत्र	.. 178.79	181.33	183.67	176.68	182.48	181.83
(ब) दुसोटा क्षेत्र	.. 9.44	8.39	10.00	10.69	16.66	17.82
पिकाखालील एकूण क्षेत्र	.. 188.23	189.72	193.67	187.37	199.14	199.65
७ ओलित क्षेत्र—						
निव्वळ ओलिताचे क्षेत्र	.. 10.72	12.06	13.74	13.47	19.26	19.64
एकूण ओलिताचे क्षेत्र	.. 12.20	13.88	15.57	15.70	24.04	24.32

टीप :—सन १९८२-८३ ते १९८७-८८ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

आलेख पृ. क्र. १६१ वर पहावा.

- (A) Land Use Classification of Maharashtra—Concl'd.

(Unit in lakh ha.)

१९८०-८१	८१-८२	८२-८३	८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Particulars
1980-81	81-82	82-83	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
8	9	10	11	12	13	14	15	
8.58	6.53	8.66	8.24	8.49	8.42	9.01	9.07	Fallow Lands— (A) Current fallows
9.98	10.81	8.03	7.63	8.31	9.91	10.00	10.15	(B) Other fallows
18.56	17.34	16.69	15.87	16.80	18.33	19.01	19.22	Total
180.08	181.30	183.02	184.08	181.85	180.35	179.23	178.81	Cropped area— (A) Net Area sown
16.34	18.78	19.65	23.79	22.85	22.31	19.97	22.50	(B) Area sown more than once
196.42	200.08	202.67	207.87	204.70	202.66	199.20	201.31	Total Cropped Area
18.35	19.84	19.26	20.75	18.76	18.81	18.04	18.29	Irrigated Area— Net Area irrigated
24.15	24.92	23.94	27.33	25.18	24.62	23.43	23.81	Gross Area irrigated

Note :— Figures for 1982-83 to 1987-88 are provisional.

Graph is on Page No. 161

१ (ब) महाराष्ट्रातील व भारतातील तुलनात्मक भूमि उपयोग वर्गिकरण १९८१-८२ व १९८२-८३
1 (B) Land use Classification of Maharashtra vis-a-vis All India 1981-82 and 1982-83

(क्षेत्र लाख हे.) (Area in Lakh ha.)

प्रकार	१९८१-८२ 1981-82			१९८२-८३ 1982-83			Item
	भारत All India	महाराष्ट्र Mah.	दक्केवारी %	भारत All India	महाराष्ट्र Mah.	दक्केवारी %	
१ भौगोलिक क्षेत्र ..	3042.8	307.6	10	3041.1	307.6	10	Geographical area
२ जंगले ..	674.2	53.1	7	671.6	53.1	7	Forests
३ बिगर शेती उपयोगाकरिता आणलेले क्षेत्र	195.1	9.9	5	195.8	10.0	5	Area put to non-agril. uses
४ ओसाड जमीन व मशागतीस अयोग्य क्षेत्र	202.2	17.3	8	201.4	17.2	8	Barren and unculturable Land
५ कायमची कुरणे व चराऊ कुरणे	120.5	15.8	13	119.6	15.8	13	Permanent pastures and other grazing Land
६ किरकोळ झाडे झुडपे यांच्या समुहाखालील क्षेत्र	36.2	1.8	4	35.54	1.8	5	Land under misc. tree crops and groves etc.
७ मशागतयोग्य पडीत जमीन	164.1	9.9	6	163.1	9.9	6	Culturable waste Land
८ इतर पड ..	95.6	8.0	8	95.0	8.1	8	Other fallows
९ चालू पड ..	134.9	8.6	6	141.3	8.7	6	Current fallow
१० निव्वळ पेरणी क्षेत्र ..	1420.0	183.2	12	1417.7	183.0	12	Net area sown
११ दुसोटा क्षेत्र ..	350.4	20.7	5	308.7	19.7	6	Area sown more than once
१२ एकूण पिकाखालील क्षेत्र ..	1770.4	203.9	11	1726.4	202.7	11	Total cropped area
१३ निव्वळ ओलिताचे क्षेत्र ..	399.2	20.3	5	399.7	19.1	4	Net area irrigated
१४ एकूण ओलिताचे क्षेत्र ..	515.5	26.9	5	520.3	25.3	4	Gross area irrigated

२. सन १९८७-८८ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र
2. Districtwise Geographical Area in Maharashtra State-1987-88

२. सन १९८७-८८ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण बागाईत व एकूण क्षेत्र व दुसोटा क्षेत्र

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

तपशील 1	बृहन्मुंबई Gr. Bombay 2	ठाणे Thane 3	रायगड Raigad 4	रत्नागिरी Ratnagiri 5	सिंधुदुर्ग Sindhudurg 6	कोकण विभाग Konkan Dn. 7	
१ भौगोलिक क्षेत्र	..	38	934	687	816	504	2979
२ निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र	..	6	268	186	228	106	794 (27%)
एकूण पिकाखालील क्षेत्र					}		
एकूण	..	6	283	215	363		867 (29%)
बागाईत	7	10	3	15	35
४ एकूण बागाईत क्षेत्राची एकूण पिकाखालील क्षेत्राशी टक्केवारी	2	5	..	5	4
५ दुसोटा क्षेत्र	15	29	..	29	73

टीप.— अनुक्रमांक २ व ३ मधील कंसातील आकडे भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी दर्शवितात.

2. Districtwise Geographical area, net cropped and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1987-88

(Area in '000' ha.)

नासिक Nasik 8	धुळे Dhule 9	जळगाव Jalgaon 10	नासिक विभाग Nasik Dn. 11	Particulars
1563	1438	1164	4165	Geographical area
900	736	808	2444 (59%)	Net cropped area
				Gross cropped area—
967	784	973	2724 (65%)	Total
162	95	130	387	Irrigated
17	12	13	14	% Gross irrigated area to total cropped area %
67	48	165	280	Area cropped more than once

Note.— Figures in brackets in Sr. Nos. 2 and 3 are the percentages to Geographical area.

२. सन १९८७-८८ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण बागाईत व एकूण क्षेत्र व दुसोटा क्षेत्र—चालू

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

तपशील 1	अहमदनगर Ahmadnagar 12	पुणे Pune 13	सोलापूर Solapur 14	पुणे विभाग Pune Dn. 15	सांगली Sangli 16	सातारा Satara 17	कोल्हापूर Kolhapur 18	कोल्हापूर विभाग Kolhapur Dn. 19
१ भौगोलिक क्षेत्र	.. 1702	1562	1501	4765	861	1058	776	2695
२ निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र	.. 1149	९94	1123	3266(69%)	574	579	405	1558(58%)
३ एकूण पिकाखालील क्षेत्र—								
एकूण	.. 1287	1147	1212	3646(77%)	639	730	458	1827(68%)
बागाईत	.. 257	187	148	592	89	105	117	311
४ एकूण बागाईत क्षेत्राची एकूण पिकाखालील क्षेत्राशी टक्केवारी	.. 20	16	12	16	14	14	26	17
५ दुसोटा क्षेत्र	.. 138	153	89	380	65	141	53	259

टीप.— अनुक्रमांक २ व ३ मधील कंसातील आकडे भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी दर्शवितात.

2. Districtwise Geographical area, net cropped and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1987-88—Contd.

(Area in '000' ha.)

औरंगाबाद Aurangabad 20	जालना Jalna 21	परभणी Parabhani 22	बीड Beed 23	नांदेड Nanded 24	उस्मानाबाद Osmanabad 25	लातूर Latur 26	औरंगाबाद विभाग Aurangabad Dn. 27	Particulars
1008	773	1097	1117	1033	735	667	6430	Geographical area
717	580	838	817	737	566	524	4779 (74%)	Net cropped area
⏟						⏟		Gross cropped area—
1396	1095	885	806	1324	5506 (86%)		Total	
101	59	70	77	65	142	514	Irrigated	
⏟								% Gross irrigated area to total cropped area %
11	6	9	8	11	9			
99	257	68	69	234	727		Area cropped more than once	

Note.— Figures in brackets in Sr. Nos. 2 and 3 are the percentages to Geographical area.

२. सन १९८७-८८ चे महाराष्ट्र राज्यातील जिल्हानिहाय भौगोलिक क्षेत्र, निव्वळ व एकूण बागाईत व एकूण क्षेत्र व दुसोटा क्षेत्र—समाप्त

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

तपशील	बुलढाणा Buldhana	अकोला Akola	अमरावती Amravati	यवतमाळ Yavatmal	अमरावती विभाग Amravati Division
1	28	29	30	31	32
१ भौगोलिक क्षेत्र	.. 967	1056	1222	1352	4597
२ निव्वळ पिकाखालील क्षेत्र	.. 685	812	720	848	3065(67%)
३ एकूण पिकाखालील क्षेत्र—					
एकूण	.. 772	872	767	875	3286(71%)
बागाईत	.. 33	22	43	29	127
४ एकूण बागाईत क्षेत्राची एकूण पिकाखालील क्षेत्राशी टक्केवारी	.. 4	3	6	3	4
५ दुसोटा क्षेत्र	.. 87	60	47	27	221

टीप.—अनुक्रमांक २ व ३ मधील कंसातील आकडे भौगोलिक क्षेत्राशी टक्केवारी दर्शवितात.

2. Districtwise Geographical area, net cropped and gross irrigated and total area and area cropped more than once in Maharashtra State during 1987-88—*Concl'd.*

(Area in '000' ha.)

वर्धा Wardha	नागपूर Nagpur	भंडारा Bhandara	चंद्रपूर Chandrapur	गडचिरोली Gadchiroli	नागपूर विभाग Nagpur Division	महाराष्ट्र राज्य Maharashtra State	Particulars
33	34	35	36	37	38	39	
629	986	928	1092	1492	5127	30758	Geographical area
436	547	331	471	189	1974 (38%)	17880 (58%)	Net cropped area
465	608	461	741		2275 (44%)	20131 (65%)	Gross cropped area— Total
33	74	166	96	46	415	2381	Irrigated
7	12	36	19	..	18	12	% Gross irrigated area to total cropped area %
29	61	130	81	..	301	2251	Area cropped more than once

Note.— Figures in brackets in Sr. Nos. 2 and 3 are the percentages to Geographical area.

३. वहिती खातेदारांची संख्या व वहितीचे क्षेत्र-महाराष्ट्र राज्य, (कृषि गणना १९८०-८१ व १९८५-८६)

3. Number and Area of Operational Holdings, Maharashtra State (1980-81 and 1985-86 Agricultural Census)

आकारमान गट	संख्या ('००' मध्ये)		एकूणाचे शेकडा		मालकीचे क्षेत्र		एकूणाचे शेकडा		Size of Holdings (in ha.)
	Number in '00'		Percentages to total		Area owned in '00'ha.		Percentages to total		
	80-81	85-86	80-81	85-86	80-81	85-86	80-81	85-86	
०.५ हे. चे आत ..	9934	12754	14.4	15.7	2634	3190	1.2	1.5	Below 0.5
०.५ ते १.० हे. ..	9355	12126	13.6	15.0	7111	9125	3.3	4.3	0.5 to 1.0
१.० ते २.० हे. ..	15423	21036	22.4	26.0	23358	31346	10.9	14.7	1.0 to 2.0
२.० ते ३.० हे. ..	10285	12474	14.9	15.4	25389	30581	11.8	14.3	2.0 to 3.0
३.० ते ४.० हे. ..	6590	7096	9.5	8.7	22839	24621	10.6	11.5	3.0 to 4.0
४.० ते ५.० हे. ..	4608	4671	6.7	5.8	20585	20821	9.6	9.8	4.0 to 5.0
५.० ते ६.० हे. ..	3270	3050	4.7	3.8	17901	16684	8.3	7.8	5.0 to 6.0
६.० ते ७.५ हे. ..	3159	2966	4.6	3.7	21214	19832	9.9	9.3	6.0 to 7.5
७.५ ते १०.० हे. ..	2905	2481	4.2	3.1	24952	21283	11.6	10.0	7.5 to 10.0
१०.० ते २०.० हे. ..	2829	2102	4.1	2.6	37355	27594	17.4	12.9	10.0 to 20.0
२०.० ते ३०.० हे. ..	286	191	0.4	0.2	6617	4498	3.1	2.1	20.0 to 30.0
३०.० ते ४०.० हे. ..	49	37	0.07	0.05	1667	1275	0.8	0.6	30.0 to 40.0
४०.० ते ५०.० हे. ..	15	12	0.02	0.01	660	531	0.3	0.2	40.0 to 50.0
५०.० हे. व त्यापेक्षा जास्त असणारे क्षेत्र.	23	17	0.03	0.03	2430	2135	1.1	1.0	50.0 and above
एकूण ..	68731	81013	100.00	100.0	214712	213521	100.0	100.0	Total

आलेख पृ. क्र. १६३ वर पहावा.

Graph is on Page 163.

४. महाराष्ट्र राज्यातील निरनिराळ्या प्रकारांसाठी उपयोगात आणलेल्या विहिरींची संख्या
4. Number of Wells used for different purposes in Maharashtra State

अ. क्र.	वर्ष	एकूण बागायती विहिरी No. of Irrigation wells in '000'	चालू वर्षाच्या बाढीव क्षेत्राची मागील वर्षाशी टक्केवारी % increase over previous year	घरगुती विहिरींची संख्या '000' Domestic wells in '000'	वापरात नसलेल्या विहिरी '000' Abandoned wells in '000'	एकूण विहिरी Total wells	Year	Sr. No.
१	१९५६-५७	466	..	264	104	834	1956-57	1
२	१९६१-६२	557	19.5	322	105	984	1961-62	2
३	१९६६-६७	624	12.0	326	119	1069	1966-67	3
४	१९६७-६८	642	2.9	327	115	1084	1967-68	4
५	१९६८-६९	665	3.6	332	118	1115	1968-69	5
६	१९७३-७४	753	13.2	358	137	1248	1973-74	6
७	१९७४-७५	764	1.5	333	137	1234	1974-75	7
८	१९७५-७६	779	2.0	336	136	1251	1975-76	8
९	१९७६-७७	785	0.8	339	137	1261	1976-77	9
१०	१९७७-७८	804	2.4	342	137	1283	1977-78	10
११	१९७८-७९	817	1.6	340	137	1294	1978-79	11
१२	१९७९-८०	817	—	341	135	1293	1979-80	12
१३	१९८०-८१	826	1.1	337	136	1300	1980-81	13
१४	१९८१-८२	822	0.5	329	119	1270	1981-82	14
१५	१९८२-८३	833	1.3	333	120	1286	1982-83	15

आलेख पृ. क्र. १६५ वर पहावा.
Graph is on Page 165.

५. महाराष्ट्र राज्यातील जलसिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ बागाईत क्षेत्र व एकूण बागाईत क्षेत्र
१९६०-६१ ते १९८७-८८

(आकडे '००' हेक्टरात)

तपशील 1	१९६०-६१ 1960-61 2	६१-६२ 61-62 3	६२-६३ 62-63 4	६३-६४ 63-64 5	६४-६५ 64-65 6	६५-६६ 65-66 7	६६-६७ 66-67 8
निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ बागाईत क्षेत्र—							
१ विहिरी व्यतिरिक्त इतर साधनांनी भिजणारे क्षेत्र ..	4769	4704	4942	4996	5080	4956	5090
२ विहिरी ..	5953	6108	6315	6506	6826	7107	6982
३ एकूण निव्वळ बागाईत क्षेत्र ..	10722	10812	11257	11502	11906	12063	12072
४ दुवार बागाईत क्षेत्र ..	1476	1524	1525	1636	1733	1817	1961
५ एकूण बागाईत क्षेत्र ..	12198	12336	12782	13138	13639	13880	14133

**5. Net Area Irrigated by Different Sources and Gross Area Irrigated in Maharashtra State
from 1960-61 to 1987-88**

(Figures in '00' ha.)

१९६७-६८ 1967-68 9	६८-६९ 68-69 10	६९-७० 69-70 11	७०-७१ 70-71 12	७१-७२ 71-72 13	७२-७३ 72-73 14	७३-७४ 73-74 15	Particulars
							Net area irrigated by different sources—
5541	5781	6101	5790	5765	5629	6318	Surface irrigation
7210	7964	8211	7679	7707	7133	8399	Well irrigation
12751	13745	14312	13469	13672	12762	14717	Total net Area irrigated
2011	1823	1970	2234	2544	1913	2921	Area irrigated more than once
14762	15548	16232	15703	16216	14675	17638	Gross irrigated Area

५. महाराष्ट्र राज्यातील जलसिंचनाच्या निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे निव्वळ बागाईत क्षेत्र व एकूण बागाईत क्षेत्र
१९६०-६१ ते १९८७-८८—समाप्त

(आकडे '००' हेक्टरात)

तपशील	१९७४-७५ 1974-75 16	७५-७६ 75-76 17	७६-७७ 76-77 18	७७-७८ 77-78 19	७८-७९ 78-79 20	७९-८० 79-80 21
-------	--------------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

निरनिराळ्या साधनांनी भिजणारे
निव्वळ बागाईत क्षेत्र—

१ विहिरी व्यतिरिक्त इतर साधनांनी भिजणारे क्षेत्र ..	6763	7173	7413	8093	8299	8228
२ विहिरी ..	9358	10842	10919	10822	10967	11408
३ एकूण निव्वळ बागाईत क्षेत्र ..	16121	18015	18332	18915	19266	19636
४ दुबार बागाईत क्षेत्र ..	3207	3692	4088	4661	4779	4679
५ एकूण बागाईत क्षेत्र ..	19328	21707	22420	23576	24045	24315

टीप. — सन १९८२-८३ ते १९८७-८८ चे आंकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

**5. Net Area Irrigated by Different Sources and Gross Area Irrigated in Maharashtra State
from 1960-61 to 1987-88—Concl'd.**

(Figures in '00' ha.)

१९८०-८१ 1980-81 22	८१-८२ 81-82 23	८२-८३ 82-83 24	८३-८४ 83-84 25	८४-८५ 84-85 26	८५-८६ 85-86 27	८६-८७ 86-87 28	८७-८८ 87-88 29	Particulars
								Net area irrigated by different sources—
7796	8710	8268	9130	8190	8182	8120	8080	Surface irrigation
10553	11540	10817	11620	10570	10627	9920	10210	Well irrigation
18349	20250	19085	20750	18760	18809	18040	18290	Total net Area irrigated
5803	6610	6225	6580	6420	5810	5390	5520	Area irrigated more than once
24152	26860	25310	27330	25180	24619	23430	23810	Gross irrigated Area

Note. — Figures for the years 1982-83 to 1987-88 are provisional.

६. महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८

(क्षेत्र "००" हेक्टरात)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area							
वर्षे Years							
पिके	१९६०-६१	६१-६२	६२-६३	६३-६४	६४-६५	६५-६६	
1	1960-61	61-62	62-63	63-64	64-65	65-66	7
	2	3	4	5	6	7	
तांदूळ ..	2,724	2,660	2,809	2,842	2,874	2,489	
गहू ..	1,386	1,413	1,414	1,444	1,586	2,050	
खरीप ज्वारी ..	77	91	122	104	101	102	
रबी ज्वारी ..	2,581	2,731	2,829	3,019	3,023	3,059	
बाजरी ..	327	337	325	314	356	276	
मका ..	97	109	110	111	126	176	
इतर तृणधान्ये ..	28	25	36	34	16	17	
एकूण तृणधान्ये ..	7,220	7,366	7,645	7,868	8,082	8,169	
तूर ..	40	41	30	34	64	27	
हरभरा ..	378	363	327	350	388	442	
इतर कडधान्ये ..	24	35	40	53	45	44	
एकूण कडधान्ये ..	442	439	397	437	497	513	
एकूण मसूरधान्ये ..	7,662	7,805	8,042	8,305	8,579	8,682	

टीप.—सन १९८२-८३ ते ८७-८८ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

6. Irrigated Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88

(Area in '00' hectares)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area						
वर्ष Years						
१९६६-६७ 1966-67 8	६७-६८ 67-68 9	६८-६९ 68-69 10	६९-७० 69-70 11	७०-७१ 70-71 12	७१-७२ 71-72 13	Crops
2,897	3,000	3,075	3,137	3,138	3,193	Rice
2,110	2,214	2,349	2,629	2,753	2,986	Wheat
103	175	229	217	207	184	Kharif Jowar
2,840	2,840	2,780	2,675	2,395	2,819	Rabi Jowar
450	420	493	512	594	310	Bajri
185	180	188	206	165	180	Maize
17	11	62	66	29	35	Other Cereals
8,602	8,840	9,176	9,442	9,281	9,707	Total Cereals
32	31	20	30	8	8	Tur
387	478	536	498	462	561	Gram
47	27	91	130	40	49	Other Pulses
466	536	647	658	510	618	Total Pulses
9,068	9,376	9,823	10,100	9,791	10,325	Total Foodgrains

Note. — Figures for the years 1981-82 and 1987-88 are provisional.

६. महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८—चालू

(क्षेत्र "००" हेक्टरात)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area						
वर्षे Years						
पिके	१९७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७	७७-७८
1	1972-73	73-74	74-75	75-76	76-77	77-78
	14	15	16	17	18	19
तांदूळ	.. 3,452	3,401	3,494	3,824	3,767	3,781
गहू	.. 2,483	3,362	3,709	4,904	5,198	5,404
सरीस ज्वारी	.. 222	258	248	403	562	864
रबी ज्वारी	.. 1,865	2,869	3,472	3,916*	3,802	3,873
बाजरी	.. 436	754	680	634	678	747
मका	.. 158	274	240	279	282	297
इतर तृणधान्ये	.. 12	40	24	28	27	39
एकूण तृणधान्ये	.. 8,628	10,958	11,867	13,988	14,316	15,005
तूर	.. 11	14	20	26	24	20
हरभरा	.. 419	540	612	678	676	729
इतर कडधान्ये	.. 32	45	44	30	72	88
एकूण कडधान्ये	.. 462	599	676	734	772	837
एकूण अन्नधान्ये	.. 9,090	11,557	12,543	14,722	15,088	15,842

टीप.—सन १९८२-८३ ते १९८७-८८ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

* जन्हाळी ज्वारीचा समावेश आहे.

6. Irrigated Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—Contd.

(Area in '00' hectares)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area								
वर्षे Years								
१९८०-८१ 1980-81 20	८१-८२ 81-82 21	८२-८३ 82-83 22	८३-८४ 83-84 23	८४-८५ 84-85 24	८५-८६ 85-86 25	८६-८७ 86-87 26	८७-८८ 87-88	Crops
4,057	3,982	3,891	3,715	3,793	3,967	4,623	3,183	Rice
5,297	5,211	5,384	6,502	5,485	4,842	3,401	3,765	Wheat
728	749	251	330	311	258	237	194	Kharif Jowar
3,948	3,952	3,424	3,531	3,750	3,593	3,427	3,866	Rabi Jowar
541	533	424	495	490	469	531	594	Bajri
274	266	426	450	370	397	420	399	Maize
31	58							Other Cereals
14,868	14,751	13,800	15,023	14,199	13,526	12,639	12,001	Total Cereals
70	95	—	—	—	—	—	—	Tur
728	873	967	1,131	1,186	1,235	896	1,201	Gram
83	107	—	50	—	38	25	33	Other Pulses
881	1,075	967	1,181	1,186	1,273	921	1,234	Total Pulses
15,749	15,826	14,767	16,204	15,385	14,799	13,560	13,235	Total Foodgrains

Note.—Figures for the years 1982-83 to 1987-88 are provisional.

६. महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८—चालू

(क्षेत्र "००" हेक्टरात)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area							
वर्षे Years							
पिके 1	१९६०-६१ 1960-61 2	६१-६२ 61-62 3	६२-६३ 62-63 4	६३-६४ 63-64 5	६४-६५ 64-65 6	६५-६६ 65-66 7	
ऊस	.. 1,552	1,541	1,351	1,369	1,587	1,709	
कपाशी	.. 360	419	660	730	652	472	
भुईमूग (खरीप)	.. 130	162	103	111	164	259	
हळद	.. 82	74	83	85	87	88	
बटाटे	.. 117	95	90	118	106	83	
मिरची	.. 635	658	679	743	752	711	
तंबाखू	.. 17	15	15	13	12	11	
इतर पिके	.. 1,643	1,566	1,758	1,664	1,700	1,865	
एकूण बागाईत क्षेत्र ..	12,198	12,335	12,781	13,138	13,639	13,880	

टीप. — सन १९८२-८३ ते १९८७-८८ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

6. Irrigated Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—Contd.

(Area in '00' hectares)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area						
वर्षे Years						
१९६६-६७ 1966-67 8	६७-६८ 67-68 9	६८-६९ 68-69 10	६९-७० 69-70 11	७०-७१ 70-71 12	७१-७२ 71-72 13	Crops
1,560	1,582	2,013	2,218	2,039	1,935	Sugarcane
435	574	659	663	726	748	Cotton
119	148	161	171	213	223	Groundnut (kh.)
89	89	87	96	101	107	Turmeric
67	71	93	79	81	94	Potato
734	756	679	697	593	633	Chillies
8	8	7	8	7	6	Tobacco
2,053	2,158	2,046	2,200	2,152	2,145	Other Crops
14,133	14,762	15,568	16,232	15,703	16,216	Total Irrigated Area

Note.—Figures for the years 1982-83 to 1987-88 are provisional.

६. महाराष्ट्र राज्यातील मुख्य पिकांखालील एकूण बागाईत क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८७-८८-समाप्त

(क्षेत्र " ०० " हेक्टरात)

		बागाईत क्षेत्र Irrigated Area						
		वर्षे Years						
पिके		१९७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७	७७-७८	७८-७९
१		1972-73	73-74	74-75	75-76	76-77	77-78	78-79
		14	15	16	17	18	19	20
ऊस	..	2,055	2,145	2,475	2,678	2,979	3,195	3,127
कपाशी	..	603	566	761	670	648	710	911
भुईमूग (खरीप)	..	225	178	210	273	332	350	408
हळद	..	80	105	92	80	58	56	63
बटाटे	..	78	80	94	100	101	97	106
मिरची	..	506	583	569	559	630	638	593
तंबाखू	..	6	4	10	10	8	13	15
इतर पिके	..	2,032	2,420	2,574	2,615	2,576	2,675	2,783
एकूण बागाईत क्षेत्र ..		14,675	17,638	19,328	21,707	22,420	23,576	24,045

टीप.—सन १९८२-८३ ते ८७-८८ चे आकडे अस्थायी स्वरूपाचे आहेत.

6. Irrigated Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1987-88—*Concl'd.*

(Area in '00' hectares)

बागाईत क्षेत्र Irrigated Area								Crops
वर्ष Years								
८०-८१ 80-81 21	८१-८२ 81-82 22	८२-८३ 82-83 23	८३-८४ 83-84 24	८४-८५ 84-85 25	८५-८६ 85-86 26	८६-८७ 86-87 27	८७-८८ 87-88 28	
3,190	3,665	3,896	3,593	3,544	3,191	3,353	3,448	Sugarcane
1,187	1,102	1,187	1,038	1,003	1,094	666	300	Cotton
247	257	277	272	249	181	107	94	Groundnut (kh.)
73	63	5,183	6,226	4,999	5,354	5,744	6,733	Turmeric
112	121							Potato
637	631							Chillies
17	5							Tobacco
2,940	3,133							Other Crops
24,152	24,803							25,310

Note.—Figures for the years 1982-83 to 1987-88 are provisional.

७. भारतातील परिस्थितीशी तुलना करता महाराष्ट्रातील रासायनिक खतांचा वापर
(आंकडे '००' मे. ट. मध्ये)

वर्ष	नत्र N			स्फुरद P		
	भारत India	महाराष्ट्र Mah.	% to All India	भारत India	महाराष्ट्र Mah.	% to All India
1	2	3	4	5	6	7
१९५१-५२	587	69
१९५६-५७	1231	159
१९६१-६२	2498	327	13.1	605	53	8.8
१९६६-६७	7378	607	8.2	2486	287	11.5
१९६७-६८	10343	640	6.2	3348	312	9.3
१९६८-६९	12086	776	6.4	3821	350	9.2
१९७३-७४	18290	1981	10.8	6497	725	11.2
१९७४-७५	17657	1593	9.0	4715	611	12.9
१९७५-७६	21486	1686	7.8	4668	360	7.7
१९७६-७७	24569	2010	8.2	6349	710	11.2
१९७७-७८	29130	2279	7.8	8666	712	8.2
१९८०-८१	36781	2665	7.2	12136	914	7.5
१९८१-८२	40690	3238	8.0	13220	1183	8.9
१९८२-८३	42420	2914	6.9	14330	1231	8.6
१९८३-८४	52360	3976	7.6	17570	1454	8.3
१९८४-८५	54860	3591	6.5	18860	1292	6.9
१९८५-८६	58150	4106	7.1	20680	1514	7.3
१९८६-८७	57730	3979	6.9	21050	1594	7.5
१९८७-८८	56680	4512	8.0	21630	1781	8.2
१९८८-८९	71940*	5332	7.4	27000*	2345	8.7

* अस्थायी

आलेख पृ. क्र. १६७ वर पहावा.

7. Fertiliser Consumption in Maharashtra as Compared to India

(Figures in '00' M. T.)

पालाश K		नत्र + स्फुरद + पालाश N P K			Year	
भारत India	महाराष्ट्र Mah.	% to All India	भारत India	महाराष्ट्र Mah.	% to All India	
8	9	10	11	12	13	
..	656	1951-52
148	1537	1956-57
280	18	6.4	3383	398	11.8	1961-62
1142	72	6.3	11006	966	8.8	1966-67
1696	232	13.7	15390	1184	7.7	1967-68
1700	208	12.2	17607	1333	7.6	1968-69
3598	411	11.4	28386	3117	10.9	1973-74
3361	829	24.6	25733	3033	11.8	1974-75
2783	527	19.0	28937	2573	8.9	1975-76
3192	440	13.8	34109	3160	9.3	1976-77
5062	610	12.1	42858	3601	8.4	1977-78
6239	653	10.3	55156	4232	7.7	1980-81
6760	870	12.8	60670	5291	9.1	1981-82
7260	911	12.5	64010	5056	7.9	1982-83
7990	991	12.4	79200	6421	8.1	1983-84
8390	930	11.1	82110	5813	7.1	1984-85
8540	1073	12.6	87370	6693	7.7	1985-86
8600	993	11.4	87380	6566	7.5	1986-87
8650	1110	12.8	86960	7403	8.5	1987-88
10740*	1240	11.5	109680*	8917	8.1	1988-89

* Provisional

Graph is on Page 167.

८. महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९८८-८९

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

पिके	सरासरी	वर्षे Years			
		१९५१-५२ 1951-52 3	१९५२-५३ 1952-53 4	१९५३-५४ 1953-54 5	१९५४-५५ 1954-55 6
1	2				
तांदूळ (एकूण)	.. 1525	1120	1111	1153	1176
गहू	.. 910	676	646	709	801
खरीप ज्वारी } रबी ज्वारी }	.. 6546	5317	5740	5646	5547
बाजरी	.. 1765	1782	1753	1986	1962
इतर तृणधान्ये	.. 463	511	498	546	518
एकूण तृणधान्ये	.. 11209	9406	9748	10040	10004
तूर	.. 756	566	533	595	563
हरभरा	.. 516	453	380	393	445
इतर कडधान्ये	.. 1601	1457	1421	1607	1606
एकूण कडधान्ये	.. 2873	2476	2334	2595	2614
एकूण अन्नधान्ये	.. 14082	11882	12082	12635	12618
ऊस	.. 345	91	85	75	85
कापूस	.. 2667	2281	2298	2620	2630
गुईमूग	.. 715	939	1003	840	1104

8. Area of Principal Crops in Maharashtra 1951-52 to 1988-89

(Area in '000' ha.)

वर्षे Years					Crops
१९५५-५६ 1955-56 7	१९५६-५७ 1956-57 8	१९५७-५८ 1957-58 9	१९५८-५९ 1958-59 10	१९५९-६० 1959-60 11	
1182	1212	1244	1259	1274	Rice (Total)
932	933	870	860	961	Wheat
5738	2531	2455	2569	2432	} Kharif Jowar } Rabi Jowar
	3181	3270	3382	3512	
1742	1858	1813	1800	1736	Bajri
497	509	500	485	475	Other Cereals
10091	10224	10152	10355	10390	Total Cereals
560	554	557	565	534	Tur
494	480	444	426	459	Gram
1403	1488	1464	1429	1466	Other Pulses
2457	2522	2465	2420	2459	Total Pulses
12548	12746	12617	12775	12849	Total Foodgrains
91	102	113	118	133	Sugarcane
2835	2621	2543	2567	2492	Cotton
1034	1115	1142	1161	1139	Groundnut

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९८८-८९—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव	सर्वसाधारण (Normal)	१९६०-६१ 1960-61	१९६१-६२ 1961-62	१९६२-६३ 1962-63	१९६३-६४ 1963-64	१९६४-६५ 1964-65	१९६५-६६ 1965-66
	12	13	14	15	16	17	18
तांदूळ (एकूण)	.. 15,25	13,00	13,19	13,41	13,51	13,70	13,21
खरीप ज्वारी	.. 29,09	25,49	24,26	25,67	25,10	25,50	26,04
बाजरी	.. 17,65	16,35	16,88	16,80	17,05	17,40	18,28
नाचणी	.. 2,22	2,30	2,25	2,26	2,26	2,31	2,31
मका	.. 68	0,27	0,27	0,29	0,28	0,30	0,42
कोद्रा	.. 30	0,45	0,47	0,46	0,42	0,41	0,38
इतर खरीप तृणधान्ये	.. 1,00	1,72	1,61	1,53	1,57	1,52	1,59
एकूण खरीप तृणधान्ये	.. 66,19	59,58	58,93	60,42	60,19	61,14	62,23
तूर	.. 7,56	5,30	5,62	5,44	5,66	5,84	5,64
इतर खरीप डाळी	.. 14,33	12,35	12,69	12,56	12,64	12,68	12,96
एकूण—खरीप डाळी	.. 21,89	17,65	18,31	18,00	18,30	18,52	18,60
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	.. 88,08	77,23	77,24	78,42	78,49	79,66	80,83

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1988-89—*Contd.*

(Area in thousand hectares)

१९६६-६७ 1966-67	१९६७-६८ 1967-68	१९६८-६९ 1968-69	१९६९-७० 1969-70	१९७०-७१ 1970-71	१९७१-७२ 1971-72	१९७२-७३ 1972-73	Name of Crop
19	20	21	22	23	24	25	
13,54	13,39	13,28	13,24	13,52	13,40	13,32	Rice (Total)
26,36	25,59	25,32	24,84	25,37	22,83	24,94	Kharif Jowar
20,18	20,27	20,34	21,23	20,39	13,12	14,29	Bajri
2,24	2,10	2,13	2,15	1,90	1,84	1,90	Ragi
0,43	0,42	0,45	0,46	0,46	0,38	0,35	Maize
0,36	0,37	0,37	0,38	0,27	0,28	0,28	Kodra
1,61	1,68	1,52	1,63	1,44	1,35	1,37	Other Kharif Cereals
64,72	63,82	63,41	63,93	63,35	53,20	56,45	Total—Kharif Cereals
6,02	6,04	6,14	6,29	6,27	5,04	5,01	Tur
13,58	13,86	14,36	16,56	14,16	11,17	11,92	Other Kharif Pulses
19,60	19,90	20,50	22,85	20,43	16,21	16,93	Total—Kharif Pulses
84,32	83,72	83,91	86,78	83,78	69,41	73,38	Total—Kharif Foodgrains

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९५१-५२ ते १९८८-८९—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव 1	१९७३-७४ 1973-74 26	१९७४-७५ 1974-75 27	१९७५-७६ 1975-76 28	१९७६-७७ 1976-77 29	१९७७-७८ 1977-78 ३०	१९७९-८० 1979-80 31	१९८०-८१ 1980-81 32
तांदूळ (एकूण)	.. 13,51	13,57	14,16	14,63	14,80	14,94	14,59
खरीप ज्वारी	.. 27,63	26,06	27,49	29,93	30,55	30,85	29,71
बाजरी	.. 22,15	18,44	18,08	17,30	16,47	14,92	15,34
नाचणी	.. 2,05	2,06	2,10	2,08	2,11	2,15	2,14
मका	.. 0,52	0,52	0,60	0,60	0,58	0,57	57
कोद्रा	.. 0,39	0,28	0,28	0,29	0,31	0,26	26
इतर खरीप तृणधान्ये	.. 1,66	1,75	1,64	1,55	1,47	1,51	1,44
एकूण—खरीप तृणधान्ये	.. 67,91	62,68	64,35	66,38	66,29	65,20	64,05
तूर	... 6,24	6,14	6,76	6,38	6,44	6,74	6,44
इतर खरीप डाळी	.. 15,89	16,30	16,00	16,56	15,81	15,10	14,98
एकूण—खरीप डाळी	... 22,13	22,44	22,76	22,94	22,25	21,84	21,42
एकूण खरीप अन्नधान्ये	.. 90,04	85,12	87,11	89,32	88,54	87,04	85,47

सूचना:- सन १९८२-८३ ते १९८८-८९ चे आकडे अस्थायी आहेत.

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1988-89—Contd.

(Area in thousand hectares)

१९८१-८२ 1981-82 33	८२-८३ 82-83 34	८३-८४ 83-84 35	८४-८५ 84-85 36	८५-८६ 85-86 37	८६-८७ 86-87 38	८७-८८ 87-88 39	८८-८९ 88-89 40	Name of Crop
14,85	14,87	15,21	15,20	15,40	15,27	13,70	15,45	Rice (Total)
30,36	28,71	29,51	28,70	28,80	28,69	29,73	27,31	Kharif Jowar
17,38	13,90	18,13	17,61	17,03	17,34	18,15	19,64	Bajri
2,14	2,26	2,28	2,27	2,22	2,21	2,14	2,05	Ragi
0,55	0,55	0,74	61	64	64	75	75	Maize
0,26	0,26	0,36	31	28	29	28	28	Kodra
1,36	1,38	1,62	1,01	1,16	1,43	1,53	161	Other Kharif Cereals
66,90	61,93	67,85	65,71	65,53	65,87	66,28	67,09	Total—Kharif Cereals
6,55	6,80	7,31	7,58	7,57	760	7,79	8,97	Tur
14,81	12,75	14,97	13,83	13,83	14,53	15,54	16,13	Other Kharif Pulses
21,36	19,55	22,28	21,41	21,40	22,13	23,33	25,10	Total—Kharif Pulses
88,26	81,48	90,13	87,12	86,93	88,00	89,61	92,19	Total—Kharif Foodgrains

Note.— Figures for the years in 1982-83 to 1988-89 are provisional.

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८८-८९—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव 1	सर्वसाधारण (Normal) 2	१९६०-६१ 1960-61 3	१९६१-६२ 1961-62 4	१९६२-६३ 1962-63 5
रब्बी ज्वारी ..	36,37	37,36	37,28	35,61
गहू ..	9,10	9,07	9,07	8,80
इतर रबी तृणधान्ये ..	42	0,05	0,06	0,09
एकूण—रबी तृणधान्ये ..	45,89	46,48	46,41	44,50
हरमरा ..	5,16	4,02	4,04	3,72
इतर रबी डाळी ..	1,69	1,82	1,87	1,78
एकूण—रबी डाळी ..	6,85	5,84	5,91	5,50
एकूण—रबी अन्नधान्ये ..	52,74	52,32	52,32	50,00
एकूण अन्नधान्ये ..	1,40,82	1,29,55	1,29,56	1,28,42
कापूस ..	26,27	25,00	26,92	26,60
ऊस ..	3,45	1,55	1,54	1,35
तंबाखू ..	9	0,25	0,24	0,19

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—*Contd.*

(Area in thousand hectares)

१९६३-६४ 1963-64 6	१९६४-६५ 1964-65 7	१९६५-६६ 1965-66 8	१९६६-६७ 1966-67 9	१९६७-६८ 1967-68 10	Name of crops
36,44	35,20	34,53	34,45	34,24	Rabi Jowar
8,89	8,86	8,33	8,40	8,28	Wheat
0,06	0,07	0,03	0,05	0,09	Other Rabi Cereals
45,39	44,13	42,89	42,90	42,61	Total—Rabi Cereals
3,76	3,59	3,12	3,37	3,44	Gram
1,73	1,91	1,58	1,53	1,67	Other Rabi Pulses
5,49	5,50	4,70	4,90	5,11	Total—Rabi Pulses
50,88	49,63	47,59	47,80	47,72	Total—Rabi Foodgrains
1,29,37	1,29,29	1,28,42	1,32,12	1,31,44	Total—Foodgrains
28,02	28,24	27,16	26,14	27,08	Cotton
1,37	1,23	1,33	1,20	1,26	Sugarcane
0,18	0,16	0,13	0,14	0,13	Tobacco

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८८-८९—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव 1	१९६८-६९ 1968-69 11	६९-७० 69-70 12	७०-७१ 70-71 13	७१-७२ 71-72 14	७२-७३ 72-73 15	७३-७४ 73-74 16	७४-७५ 74-75 17	७५-७६ 75-76 18	७६-७७ 76-77 19	७९-८० 79-80 20
रबी ज्वारी ..	33,54	30,46	31,66	37,86	29,49	33,25	34,17	33,15	32,90	35,41
गहू ..	8,39	8,37	8,12	9,78	7,10	9,65	9,48	11,69	11,69	11,37
इतर रबी तृणधान्ये ..	0,13	0,06	0,07	0,07	0,05	0,10	0,09	0,12	0,08	13
एकूण-रबी तृणधान्ये	42,06	38,89	39,85	47,71	36,64	43,00	43,74	44,96	44,67	46,91
हरभरा ..	3,55	3,47	3,10	4,34	2,59	3,51	4,08	4,46	4,21	4,33
इतर रबी डाळी ..	2,27	1,55	2,13	2,27	1,72	1,98	2,04	1,92	1,90	1,72
एकूण-रबी डाळी ..	5,82	5,02	5,23	6,61	4,31	5,49	6,12	6,38	6,11	6,05
एकूण-रबी अन्नधान्ये	47,88	43,91	45,08	54,32	40,95	48,49	49,86	51,34	50,78	52,96
एकूण तृणधान्ये ..	1,05,47	1,02,82	1,03,20	1,00,91	93,09	1,10,91	1,06,42	1,09,31	1,11,05	1,12,11
एकूण डाळी ..	26,32	27,87	25,66	22,82	21,24	27,62	28,56	29,14	29,05	27,89
एकूण-अन्नधान्ये ..	1,31,79	1,30,69	1,28,86	1,23,73	1,14,33	1,38,53	1,34,98	1,38,45	1,40,10	1,40,00
कापूस ..	27,16	28,05	27,50	25,29	25,43	23,48	24,97	23,07	21,62	25,11
ऊस ..	1,56	1,79	1,67	1,54	1,65	1,75	2,01	2,28	2,49	2,36
तंबाखू ..	0,11	0,12	0,12	0,12	0,10	0,12	0,10	0,11	0,13	11

टीप.-सन १९८२-८३ ते १९८८-८९ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—Contd.

(Area in thousand hectares)

१९८०-८१ 1980-81 21	८१-८२ 81-82 22	८२-८३ 82-83 23	८३-८४ 83-84 24	८४-८५ 84-85 25	८५-८६ 85-86 26	८६-८७ 86-87 27	८७-८८ 87-88 28	८८-८९ 88-89 29	Name of Crop
34,98	35,66	37,75	35,89	36,92	37,45	34,66	36,89	34,54	Rabi Jowar
10,63	10,02	10,23	11,83	9,89	8,82	7,35	7,33	8,79	Wheat
10	19	0,39	0,36	59	51	38	41	50	Other Rabi Cereals
45,71	45,87	48,37	48,08	47,40	46,78	42,39	44,63	43,83	Total—Rabi Cereals
4,10	4,21	4,37	4,95	5,09	5,34	4,82	5,60	6,67	Gram
1,63	1,67	1,82	2,38	1,83	1,86	1,41	1,39	1,53	Other Rabi Pulses
5,73	5,88	6,19	7,33	6,92	7,20	6,23	6,99	8,20	Total—Rabi Pulses
51,44	51,74	54,56	55,41	54,32	53,98	48,62	51,62	52,03	Total—Rabi Foodgrains
1,09,76	1,12,77	1,10,30	1,15,93	1,13,11	1,12,31	1,08,25	1,10,91	1,10,92	Total Cereals
27,15	27,23	25,74	29,61	28,33	28,60	28,37	30,32	33,30	Total Pulses
1,36,91	1,40,01	1,36,04	1,45,54	1,41,44	1,40,91	1,36,62	1,41,23	1,44,22	Total—Foodgrains
25,50	26,03	26,55	26,85	26,84	27,53	26,93	25,18	26 28	Cotton
2,58	2,98	3,26	2,94	2,93	2,65	2,80	2,92	3,14	Sugarcane
0,12	0,09	0,12	0,10	7	10	8	11	10	Tobacco

Note.—Figures for the years in 1982-83 to 1988-89 are provisional.

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८८-८९—चालू

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव 1	सर्वसाधारण Normal 2	१९६०-६१ 1960-61 3	१९६१-६२ 1961-62 4	१९६२-६३ 1962-63 5
भुईमूग	6,14	10,83	11,18	11,45
जवस	2,36	2,31	2,46	2,23
सिरस व मोहरी	5	0,07	0,04	0,03
एरंडी	5	0,05	0,05	0,04
तीळ	1,97	1,28	1,19	1,33
कारळे	91	0,83	0,76	0,80
करडई	6,18	3,31	3,39	3,19
सूर्यफूल	3,10
उन्हाळी भुईमूग	1,00
सोयाबीन	30
एकूण—तेल पिके	22,06	18,68	19,06	19,07

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—*Contd.*

(Area in thousand hectares)

१९६३-६४ 1963-64 6	१९६४-६५ 1964-65 7	१९६५-६६ 1965-66 8	१९६६-६७ 1966-67 9	१९६७-६८ 1967-68 10	Name of Crop
11,36	11,22	11,17	9,76	9,19	Groundnut
2,10	2,03	1,83	1,83	1,84	Linseed
0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	Rape and Mustard
0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	Castor Seed
1,26	1,21	1,26	1,47	1,80	Sesamum
0,79	0,71	0,71	0,76	0,82	Niger Seed
3,07	3,10	3,00	3,31	3,59	Safflower
..	Sunflower
..	Summer Groundnut
..	Soyabean
18,66	18,35	18,05	17,21	17,32	Total—Oil-seeds

८. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे क्षेत्र १९६०-६१ ते १९८८-८९—समाप्त

(क्षेत्र हजार हेक्टरात)

पिकाचे नाव	१९६८-६९	६९-७०	७०-७१	७१-७२	७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७	७७-७८
1	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
भुईमूग (खरीप)	9,28	8,99	9,04	8,35	8,17	7,58	8,00	8,54	9,05	8,64
तीळ (खरीप)	92	91	71	68	66	77	92	98	1,02	1,02
कारळे	76	81	83	79	78	95	1,06	1,02	94	90
एरंडी	3	4	3	3	3	4	7	5	4	0,05
सूर्यफूल
सोयाबीन
एकूण खरीप तेल पिके	10,99	10,75	10,61	9,85	9,64	9,34	10,05	10,59	11,05	10,61
जवस	1,87	1,88	1,96	2,39	1,98	2,37	3,01	2,99	2,81	2,92
करडई	3,86	3,74	4,05	5,31	3,67	4,37	5,03	4,73	4,88	4,94
तीळ	62	61	53	50	67	72	82	54	58	60
सिरस व मोहरी	6	4	3	4	2	4	4	4	5	0,04
सूर्यफूल
एकूण रब्बी तेल पिके	7,41	6,27	6,57	8,24	6,34	7,50	8,90	8,30	8,32	8,50
उन्हाळी भुईमूग
एकूण तेल पिके	17,40	17,02	17,18	18,09	15,98	16,84	18,95	18,89	19,37	19,11

8. Area under Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—*Concl'd.*

(Area in thousand hectares)

१९७९-८० 1979-80 21	८०-८१ 80-81 22	८१-८२ 81-82 23	८२-८३ 82-83 24	८३-८४ 83-84 25	८४-८५ 84-85 26	८५-८६ 85-86 27	८६-८७ 86-87 28	८७-८८ 87-88 29	८८-८९ 88-89 30	Name of Crops
7,37	6,65	6,30	6,17	6,13	6,27	6,26	6,12	5,94	6,61	Groundnut (Kh.)
91	86	81	1,19	1,17	1,23	1,30	1,48	1,57	3,02	Sesamum (Kh.)
95	83	81	87	95	97	96	87	1,22	0,83	Nigerseed
0,05	4	0,04	0,05	0,06	0,05	0,04	0,05	0,05	0,05	Caster seed
..	26	44	1,36	2,26	2,04	2,00	1,92	2,06	2,76	Sunflower
..	0,35	56	55	77	0,87	Soyabean
9,28	8,64	8,40	9,64	10,57	10,91	11,12	10,99	11,61	14,14	Total Kharif Oil seeds
2,73	2,58	2,49	2,45	2,57	2,49	2,47	2,16	2,19	2,15	Linsced
4,89	4,80	4,94	5,47	5,68	6,10	6,19	5,84	7,08	5,90	Safflower
69	59	0,48	0,80	0,88	0,98	0,97	0,68	99	0,78	Sesamum
0,04	13	0,04	0,05	0,06	0,05	0,05	0,05	0,04	0,05	Rape and Mustard
..	4	0,07	0,58	0,74	1,21	1,25	1,22	1,99	1,80	Sunflower
8,35	8,14	8,02	9,35	9,93	10,83	10,93	9,95	12,29	10,68	Total Rabi Oil seeds
..	30	43	0,98	1,97	1,10	37	41	1,15	2,56	Summer Groundnut
17,63	17,08	16,85	19,97	22,47	22,84	22,42	21,35	25,05	27,38	Total Oil seeds

९. महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९८८-८९

(उत्पादन हजार टनामध्ये)

पिके	सरासरी	वर्षे Years			
		१९५१-५२ 1951-52	१९५२-५३ 1952-53	१९५३-५४ 1953-54	१९५४-५५ 1954-55
1	2	3	4	5	6
तांदूळ (एकूण)	2008	921	970	1132	1171
गहू	762	249	206	279	374
खरीप ज्वारी } रबी ज्वारी }	4490	2314	2232	2650	3141
बाजरी	654	395	261	541	514
इतर तृणधान्ये	436	238	248	285	293
एकूण तृणधान्ये	8350	4117	3917	4887	5493
नूर	466	463	379	528	386
हरभरा	189	121	106	146	173
इतर कडधान्ये	530	362	296	475	439
एकूण कडधान्ये	1185	946	781	1149	998
एकूण अन्नधान्ये	9535	5063	4698	6036	6491
ऊस	25139	5634	5040	4842	5697
कापूस	1328	1131	857	1118	1079
भुईमूग	628	544	423	643	848

टीप.— कापसाचे उत्पादन लिटमध्ये असून प्रत्येकी १८० किलोच्या १०० गाठीच्या प्रमाणात आहे.

9. Production of Principal Crops in Maharashtra 1951-52 to 1988-89

(Production in '000' tonnes)

वर्ष Years					Crops
१९५५-५६ 1955-56 7	१९५६-५७ 1956-57 8	१९५७-५८ 1957-58 9	१९५८-५९ 1958-59 10	१९५९-६० 1959-60 11	
1198	1210	1197	1380	1277	Rice (Total)
400	327	297	416	397	Wheat
2333	1886	1421	1469	1328	{ Kharif Jowar
	1178	1592	1786	1554	{ Rabi Jowar
446	447	515	469	497	Bajri
265	294	277	266	250	Other Cereals
4642	5342	5299	5786	5303	Total Cereals
405	361	338	356	288	Tur
185	162	134	135	140	Gram
342	390	395	343	342	Other Pulses
932	913	867	834	770	Total Pulses
5574	6255	6166	6620	6073	Total Foodgrains
6830	7101	7893	8127	8811	Sugarcane
755	1222	1269	1222	684	Cotton
718	765	667	679	751	Groundnut

Note.—(1) Production of Cotton is in terms of lint and production is '00' bales of 180 Kg. each.

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९८८-८९

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव 1	सर्वसाधारण Normal 12	१९६०-६१ 1960-61 13	१९६१-६२ 1961-62 14	१९६२-६३ 1962-63 15
तांदूळ (एकूण)	20,08	13,69	15,09	12,67
खरीप ज्वारी	29,43	22,02	14,40	15,59
बाजरी	6,54	4,89	4,32	5,54
नाचणी	2,24	1,70	1,69	1,53
मका	92	0,19	0,20	0,20
कोद्रा	15	0,22	0,22	0,21
इतर खरीप तृणधान्ये	62	0,59	0,61	0,57
एकूण—खरीप तृणधान्ये	59,98	43,30	36,53	36,31
तूर	4,66	4,68	3,44	3,08
इतर खरीप डाळी	4,82	3,32	3,26	3,32
एकूण—खरीप डाळी	9,48	8,00	6,70	6,40
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	69,46	51,30	43,23	42,71

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1988-89

(Figures in thousand tonnes)

१९६३-६४ 1963-64 16	१९६४-६५ 1964-65 17	१९६५-६६ 1965-66 18	१९६६-६७ 1966-67 19	१९६७-६८ 1967-68 20	१९६८-६९ 1968-69 21	Name of Crop
15,13	14,55	8,84	10,52	14,13	13,18	Rice (Total)
14,96	16,88	11,45	13,79	16,21	18,56	Kharif Jowar
4,72	4,78	3,70	4,66	5,54	6,39	Bajri
1,64	1,89	1,13	1,50	1,67	1,80	Ragi
0,19	0,20	0,26	0,26	0,32	0,31	Maize (Kh.)
0,22	0,20	0,18	0,17	0,22	0,19	Kodra
0,49	0,60	0,40	0,45	0,60	0,57	Other Kharif Cereals
37,35	39,10	25,96	31,35	38,69	41,00	Total—Kharif Cereals
3,60	3,52	2,48	3,07	3,04	3,01	Tur
3,00	3,08	2,56	3,27	3,75	3,84	Other Kharif Pulses
6,60	6,60	5,04	6,34	6,79	6,85	Total—Kharif Pulses
43,95	45,70	31,00	37,69	45,48	47,85	Total—Kharif Foodgrains

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९५१-५२ ते १९८८-८९-चालू

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव 1	१९६९-७० 1969-70 22	७०-७१ 70-71 23	७१-७२ 71-72 24	७२-७३ 72-73 25	७३-७४ 73-74 26	७४-७५ 74-75 27	७५-७६ 75-76 28	७६-७७ 76-77 29	७९-८० 79-80 30
तांदूळ (एकूण)	13,67	16,62	13,95	7,57	16,37	14,64	22,86	19,92	18,29
खरीप ज्वारी	16,47	8,88	10,80	9,07	12,89	21,18	22,45	28,76	34,71
बाजरी	7,14	8,24	2,63	2,26	8,50	5,92	5,60	6,58	6,28
नाचणी	1,24	1,63	1,49	0,81	1,97	1,77	1,88	1,69	1,97
मका (खरीप)	0,30	0,26	0,23	0,16	0,42	0,39	0,86	1,13	94
कोद्रा	0,20	0,14	0,12	0,12	0,20	0,16	0,15	0,17	15
इतर खरीप तुणधान्ये	0,62	0,36	0,28	0,26	0,62	0,76	0,64	0,75	70
एकूण—खरीप तुणधान्ये	39,64	36,13	29,50	20,25	40,97	44,82	54,44	59,00	63,04
तर	2,92	2,71	2,28	1,80	3,22	3,77	4,08	2,94	4,07
इतर खरीप डाळी	3,82	2,71	1,85	1,63	3,75	5,24	5,28	5,66	4,42
एकूण—खरीप डाळी	6,74	5,42	4,13	3,43	6,97	9,01	9,36	8,60	8,49
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	46,38	41,55	33,63	23,68	47,94	53,83	63,80	67,60	71,53

टीप.—सन १९८२-८३ ते १९८८-८९ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1988-89—Contd.

(Figures in thousand tonnes)

१९८०-८१ 1980-81 31	८१-८२ 81-82 32	८२-८३ 82-83 33	८३-८४ 83-84 34	८४-८५ 84-85 35	८५-८६ 85-86 36	८६-८७ 86-87 37	८७-८८ 87-88 38	८८-८९ 88-89 39	Name of Crop
23,15	24,42	19,49	24,60	19,36	21,82	17,51	17,13	26,52	Rice (Total)
28,41	32,64	32,63	30,96	29,67	26,52	21,11	38,91	24,59	Kharif Jowar
6,97	7,77	4,45	9,08	5,66	4,20	4,65	9,10	9,00	Bajri
2,02	2,19	2,15	2,41	2,62	2,61	1,49	2,09	2,27	Ragi
59	0,60	0,78	1,22	88	88	63	1,01	85	Maize (Kh.)
14	0,12	0,14	0,20	19	16	11	11	18	Kodra
52	0,56	0,55	0,87	23	29	73	87	82	Other Kharif Cereals
61,80	68,30	60,19	69,34	58,61	56,48	46,23	69,22	64,23	Total—Kharif Cereals
3,18	3,93	3,99	4,87	4,85	4,51	3,73	5,34	5,98	Tur
3,41	4,14	3,82	5,02	3,76	4,86	4,37	6,11	6,49	Other Kharif Pulses
6,59	8,07	7,81	9,89	8,61	9,37	8,10	11,45	12,47	Total—Kharif Pulses
68,39	76,37	68,00	79,23	67,22	65,85	54,33	80,67	76,70	Total—Kharif Foodgrains

Note.—Figures for the years 1982-83 to 1988-89 are provisional.

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८८-८९—चालू

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव 1	सर्वसाधारण Normal 2	१९६०-६१ 1960-61 3	१९६१-६२ 1961-62 4	१९६२-६३ 1962-63 5
रबी ज्वारी	15,46	20,22	15,27	17,88
गहू	7,62	4,01	4,23	4,52
इतर—रबी तृणधान्ये	44	0,01	0,01	0,03
एकूण—रबी तृणधान्ये	23,52	24,24	19,51	22,43
हरभरा	1,89	1,34	1,36	1,48
इतर रबी डाळी	47	0,56	0,52	0,43
एकूण—रबी डाळी	2,36	1,90	1,88	1,91
एकूण—रबी अन्नधान्ये	25,88	26,14	21,39	24,34
एकूण—अन्नधान्ये	95,35	77,44	64,62	67,05
कापूस (रुई)	13,28	16,73	10,02	13,47
ऊस	251,39	104,04	103,68	91,80
तंबाखू	8	0,12	0,13	0,12

सूचना.—(१) कपाशीचे उत्पादन हे “हजार गाठीत” असून एक गाठ १७० किलोची आहे.

(२) उसाचे उत्पादन १९६४-६५ पासून कापणी झालेल्या क्षेत्रावर काढलेले आहे.

पूर्वीचे उत्पादन आणेवारीवर आधारित आहे.

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—Contd.

(Figures in thousand tonnes)

१९६३-६४ 1963-64 6	१९६४-६५ 1964-65 7	१९६५-६६ 1965-66 8	१९६६-६७ 1966-67 9	१९६७-६८ 1967-68 10	Name of Crop
17,06	15,70	11,49	16,81	16,06	Rabi Jowar
3,42	4,08	2,80	3,64	3,52	Wheat
0,05	0,02	0,03	0,08	0,07	Other Rabi Cereals
20,53	19,80	14,32	20,53	19,65	Total—Rabi Cereals
1,15	1,21	0,79	1,05	0,95	Gram
0,72	0,79	0,81	0,25	0,27	Other Rabi Pulses
1,87	2,00	1,60	1,30	1,22	Total—Rabi Pulses
22,40	21,80	15,92	21,83	20,87	Total—Rabi Foodgrains
66,35	67,50	46,92	59,52	66,35	Total—Foodgrains
15,17	13,25	10,51	11,31	13,62	Cotton (lint)
99,09	100,17	100,80	97,29	102,33	Sugarcane
0,09	0,08	0,06	0,07	0,05	Tobacco

Note.— (i) The production of Cotton is in thousand bales of 170 Kg. each.

(ii) The production of Sugarcane is based on harvested area since 1964-65. Earlier production is based on annawari.

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८८-८९-चालू

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव 1	१९६८-६९ 1968-69 11	६९-७० 69-70 12	७०-७१ 70-71 13	७१-७२ 71-72 14	७२-७३ 72-73 15	७३-७४ 73-74 16	७४-७५ 74-75 17	७५-७६ 75-76 18	७६-७७ 76-77 19
रबी ज्वारी	13,98	12,98	6,70	8,02	4,07	15,30	15,49	12,22	17,54
गहू	4,13	3,88	4,40	4,96	2,51	5,47	7,54	11,99	9,13
इतर रबी तृणधान्ये	0,02	0,03	0,14	0,15	0,01	0,03	0,05	0,03	0,05
एकूण—रबी तृणधान्ये	18,13	16,89	11,24	13,13	6,59	20,80	23,08	24,24	26,72
हरभरा	1,18	0,95	0,87	1,32	0,49	1,29	1,44	1,81	1,32
इतर रबी डाळी	0,41	0,66	0,48	0,48	0,28	0,42	0,65	0,51	0,51
एकूण—रबी डाळी	1,59	1,61	1,35	1,80	0,77	1,71	2,09	2,32	1,83
एकूण—रबी अन्नधान्ये	19,72	18,50	12,59	14,93	7,36	22,51	25,17	26,56	28,55
एकूण—तृणधान्ये	59,13	56,53	47,37	42,63	26,84	61,77	67,90	78,68	85,72
एकूण—डाळी	8,44	8,35	6,77	5,93	4,20	8,68	11,10	11,68	10,43
एकूण—अन्नधान्ये	67,57	64,88	54,14	48,56	31,04	70,45	79,00	90,36	96,15
कापूस (रुई)	14,50	12,79	4,85	12,96	11,21	11,20	17,04	7,80	8,47
ऊस	135,72	145,53	144,35	128,61	130,41	138,96	182,97	205,44	220,05
तंबाखू	0,04	0,06	0,05	0,05	0,04	0,06	0,05	0,05	0,07

टीप.— १) कपाशीचे उत्पादन हे 'हजार गाठीत' असून एक गाठ १७० किलोची आहे. २) उसाचे उत्पादन १९६४-६५ पासून कापणी झालेल्या क्षेत्रावर काढलेले आहे. पूर्वीचे उत्पादन आणेवारीवर आधारित आहे. ३) सन १९८२-८३ ते १९८८-८९ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—Contd.

(Figures in thousand tonnes)

१९७९-८० 1979-80 20	८०-८१ 80-81 21	८१-८२ 81-82 22	८२-८३ 82-83 23	८३-८४ 83-84 24	८४-८५ 84-85 25	८५-८६ 85-86 26	८६-८७ 86-87 27	८७-८८ 87-88 28	८८-८९ 88-89 29	Name of crops
19,05	15,68	16,53	13,90	15,82	18,36	12,71	9,82	20,61	1819	Rabi Jowar
9,85	8,86	8,43	8,03	11,42	8,57	6,44	5,36	6,33	1043	Wheat
17	12	10	0,41	0,35	68	52	28	35	62	Other Rabi Cereals
29,07	24,66	25,06	22,34	27,59	27,61	19,67	15,46	27,29	2924	Total—Rabi Cereals
1,66	1,37	1,57	1,48	2,12	2,02	1,76	1,29	2,28	408	Gram
0,53	29	0,36	0,34	0,57	51	51	36	40	75	Other Rabi Pulses
2,19	1,66	1,93	1,82	2,69	2,53	2,27	1,65	2,68	483	Total—Rabi Pulses
31,26	26,32	26,99	24,16	30,28	30,14	21,94	17,11	29,97	3407	Total—Rabi Foodgrains
92,11	86,46	93,36	82,53	96,93	86,22	76,15	61,69	96,51	9347	Total—Cereals
10,68	8,25	10,00	9,63	12,58	11,14	11,64	9,75	14,13	1730	Total—Pulses
1,02,79	94,71	1,03,36	92,16	1,09,51	97,36	87,79	71,44	1,10,64	110,77	Total—Foodgrains
16,42	12,24	14,10	16,26	8,14	14,67	19,90	8,89	14,82	13,73	Cotton (lint)
2,09,02	2,37,06	2,87,56	3,13,60	2,65,49	2,63,67	2,37,06	2,40,91	2,49,84	25,500	Sugarcane
0,06	8	0,06	0,07	0,08	0,05	0,08	0,08	10	9	Tobacco

- Note.— 1) The production of cotton is in 'Thousand bales' of 170 kg. each.
 2) The production of sugarcane is based on harvested area since 1964-65 and earlier production is based on annawari.
 3) Figures for the year 1982-83 to 1988-89 are provisional.

१. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८८-८९—चालू

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव	सर्वसाधारण Normal	१९६०-६१	१९६१-६२	१९६२-६३
1	2	1960-61	1961-62	1962-63
		3	4	5
भुईमूग	4,85	8,00	7,82	8,07
उन्हाळी भुईमूग	1,43	—	—	—
जवस	55	0,53	0,54	0,48
सिरस व मोहरी	2	0,01	0,01	0,01
एरंडी	2	0,01	0,01	0,01
तीळ	53	0,28	0,23	0,28
कारळे	20	—	—	—
करडई	3,02	—	—	—
सूर्यफूल	1,39	—	—	—
सोयाबीन	13	—	—	—
एकूण—तेल पिके	12,14	—	—	—

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—Contd.

(Figures in thousand tonnes)

१९६३-६४ 1963-64 6	१९६४-६५ 1964-65 7	१९६५-६६ 1965-66 8	१९६६-६७ 1966-67 9	१९६७-६८ 1967-68 10	Name of Crop
7,81	8,40	4,73	4,53	6,43	Groundnut
—	—	—	—	—	Summer Groundnut
0,44	0,42	0,33	0,36	0,32	Linseed
0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	Rape and Mustard
0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	Castorseed
0,27	0,27	0,27	0,29	0,38	Sesamum
—	—	—	—	—	Nigerseeds
—	—	—	—	—	Safflower
—	—	—	—	—	Sunflower
—	—	—	—	—	Soyabean
—	—	—	—	—	Total Oil-seeds

९. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे उत्पादन १९६०-६१ ते १९८८-८९—समाप्त

(आकडे हजार मे. टनात)

पिकाचे नाव	१९६८-६९	६९-७०	७०-७१	७१-७२	७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७	७७-७८
१	१९६८-६९	६९-७०	७०-७१	७१-७२	७२-७३	७३-७४	७४-७५	७५-७६	७६-७७	७७-७८
	११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
मुईमूग (खरीप)	.. 6,57	5,84	5,86	5,04	2,08	5,66	5,90	6,93	5,83	5,81
तीळ (खरीप)	.. 18	18	12	10	8	17	23	22	21	28
कारळे	.. 16	17	14	13	4	13	16	13	10	11
एरंडी	.. 1	1	1	1	1	1	2	1	3	2
सूर्यफूल
सोयाबीन
एकूण खरीप तेल पिके	.. 6,92	6,20	6,13	5,28	2,21	5,97	6,31	7,29	6,17	6,22
जवस	.. 32	35	31	39	30	44	73	59	57	70
करडई	.. 77	28	1,02	1,34	84	1,56	1,94	1,84	1,81	1,36
तीळ	.. 13	13	6	8	16	11	16	9	10	13
सिरस व मोहरी	.. 1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
सूर्यफूल
एकूण रब्बी तेल पिके	.. 1,23	77	1,40	1,82	1,31	2,12	2,84	2,53	2,49	2,20
उन्हाळी मुईमूग
एकूण तेल पिके	.. 8,15	6,97	7,53	7,10	3,52	8,09	9,15	9,82	8,66	8,42

9. Production of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—*Concl'd.*

(Figures in thousand tonnes)

७९-८० 79-80 21	८०-८१ 80-81 22	८१-८२ 81-82 23	८२-८३ 82-83 24	८३-८४ 83-84 25	८४-८५ 84-85 26	८५-८६ 85-86 27	८६-८७ 86-87 28	८७-८८ 87-88 29	८८-८९ 88-89 30	Name of Crops
5,43	4,06	3,95	4,19	5,26	5,73	4,22	3,77	5,28	600	Groundnut (Kh.)
23	21	19	28	32	34	31	35	44	66	Sesamum (Kh.)
16	15	18	14	20	23	21	11	26	20	Nigerseed
1	1	1	2	3	2	2	2	2	2	Castorseed
..	17	18	83	70	1,00	78	49	98	60	Sunflower
..	12	18	20	24	56	Soyabean
5,83	4,60	4,51	5,46	6,51	7,44	5,72	4,94	7,22	804	Total—Kharif Oil-seeds
63	40	47	52	65	62	54	39	56	55	Linseed
1,66	1,74	2,86	2,78	3,73	3,64	2,49	1,97	3,28	330	Safflower
11	4	6	19	19	18	19	14	20	12	Sesamum
1	2	1	2	2	2	2	1	1	1	Rape and Mustard
..	3	3	32	39	70	57	35	98	94	Sunflower
2,41	2,23	3,43	3,83	4,98	5,16	3,81	2,86	5,03	492	Total—Rabi Oil-seeds
..	45	68	1,31	2,81	1,57	47	58	1,70	4,06	Summer Groundnut
8,24	7,28	8,62	10,60	14,30	14,17	10,00	8,38	13,95	1702	Total—Oil-seeds

१०. महाराष्ट्रातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९५१-५२ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरमध्ये)

पिके 1	वर्षे Years			
	१९५१-५२ 1951-52 2	१९५२-५३ 1952-53 3	१९५३-५४ 1953-54 4	१९५४-५५ 1954-55 5
तांदूळ (एकूण)	822	873	982	996
गहू	367	319	394	467
खरीप ज्वारी } रबी ज्वारी }	435	389	469	566
बाजरी	222	149	272	262
इतर तृणधान्ये	468	497	523	567
एकूण तृणधान्ये	438	402	487	549
तूर	818	711	889	686
हरभरा	266	278	370	389
इतर कडधान्ये	245	209	295	273
एकूण कडधान्ये	382	335	443	382
एकूण अन्नधान्ये	426	389	478	514
ऊस	61911	59319	64386	67095
कापूस	89	67	77	74
भुईमूग	579	422	766	768

10. Average yield of Principal Crops in Maharashtra 1951-52 to 1988-89

(Average yield in kg./ha.)

वर्ष Years					Crops
१९५५-५६ 1955-56 6	१९५६-५७ 1956-57 7	१९५७-५८ 1957-58 8	१९५८-५९ 1958-59 9	१९५९-६० 1959-60 10	
1014	998	962	1097	1002	Rice (Total)
429	351	340	484	413	Wheat
406	745	578	572	546	Kharif Jowar
	370	487	528	442	Rabi Jowar
256	240	280	260	286	Bajri
535	579	554	549	527	Other Cereals
460	523	522	559	510	Total Cereals
723	651	606	631	539	Tur
374	337	302	316	305	Gram
244	1262	270	240	233	Other Pulses
379	362	352	343	313	Total Pulses
366	491	489	518	473	Total Foodgrains
74920	69282	69759	68742	66222	Sugarcane
48	84	90	86	49	Cotton
694	686	585	584	660	Groundnut

१०. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न, १९५१-५२ ते १९८८-८९

(आकडे किलो/हिवटर)

पिके	१९६०-६१ 1960-61 11	६१-६२ 61-62 12	६२-६३ 62-63 13	६३-६४ 63-64 14
1				
तांदूळ (एकूण)	1,054	1,145	945	1,120
खरीप ज्वारी	864	594	607	596
बाजरी	299	256	330	277
नाचणी	741	755	676	729
मका	697	717	666	678
कोद्रा	497	507	504	526
तूर	883	613	564	636
रबी ज्वारी	541	409	502	468
गहू	442	466	514	385
हरभरा	334	338	398	306
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	664	560	545	560
एकूण—रबी अन्नधान्ये	500	409	487	440
एकूण—अन्नधान्ये	598	498	522	513

10. Average Yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1988-89

(Figures in kg./ha.)

१९६४-६५ 1964-65 15	६५-६६ 65-66 16	६६-६७ 66-67 17	६७-६८ 67-68 18	६८-६९ 68-69 19	Crops
1,062	669	777	1,055	993	Rice (Total)
662	440	523	633	733	Kharif Jowar
275	202	231	273	314	Bajri
819	490	648	796	847	Ragi
655	624	597	769	682	Maize
486	469	455	584	500	Kodra
601	440	511	503	491	Tur
446	333	488	469	417	Rabi Jowar
460	336	433	425	492	Wheat
338	252	312	276	333	Gram
574	384	447	546	568	Total—Kharif Foodgrains
439	334	457	437	416	Total—Rabi Foodgrains
522	365	450	505	513	Total—Foodgrains

१०. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९५१-५२ ते १९८८-८९—चालू

(आकडे किलो/हेक्टर)

पिके 1	१९६९-७० 1969-70 20	७०-७१ 70-71 21	७१-७२ 71-72 22	७२-७३ 72-73 23	७३-७४ 73-74 24	७४-७५ 74-75 25	७५-७६ 75-76 26	७६-७७ 76-77 27	७७-७८ 77-78 28
तांदूळ (एकूण)	.. 1032	1229	1041	568	1212	1079	1615	1362	1590
खरीप ज्वारी	.. 663	350	473	364	467	813	817	961	1111
बाजरी	.. 335	404	201	158	384	320	310	380	368
नाचणी	.. 577	855	807	428	963	857	895	813	763
मका	.. 659	559	607	470	813	742	1441	1893	1503
कोद्रा	.. 539	521	431	427	505	570	532	579	589
तूर	.. 465	432	452	360	517	612	604	461	515
रबी ज्वारी	.. 426	212	212	138	460	453	367	533	509
गहू	.. 463	542	506	353	567	796	1026	781	839
हरभरा	.. 274	281	305	188	367	350	404	313	309
एकूण—खरीप अन्नधान्ये	.. 534	496	485	323	532	633	732	757	849
एकूण—रबी अन्नधान्ये	.. 421	279	275	180	464	501	517	562	558
एकूण—अन्नधान्ये	.. 496	420	392	272	509	636	653	686	743

टीप :- सन १९८२-८३ ते १९८८-८९ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

18. Average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1951-52 to 1988-89—Contd.

(Figures in kg./ha.)

1979-80	80-81	81-82	82-83	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	Crops
29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	
1125	1587	1644	1311	1617	1274	1416	1147	1250	17,16	Rice (Total)
1125	956	1075	1136	1049	1034	921	736	1309	9,00	Kharif Jowar
421	454	447	320	501	322	246	268	501	4,59	Bajri
915	945	1023	952	1056	1152	1178	674	978	11,09	Ragi
1669	1072	1236	1427	1638	1373	1335	928	1344	11,28	Maize
584	533	423	517	538	620	554	388	396	6,27	Kodra
603	495	599	586	666	640	597	490	686	6,66	Tur
538	448	464	368	441	497	339	283	558	5,27	Rabi Jowar
866	834	842	786	965	866	731	729	864	11,87	Wheat
384	335	373	339	428	396	329	268	408	611	Gram
822	798	873	835	879	770	758	618	896	8,27	Total-Kharif Foodgrains
590	512	521	443	546	558	405	350	588	6,65	Total-Rabi Foodgrains
734	692	738	677	752	688	623	523	783	7,68	Total-Foodgrains

Note.—Figures for the years 1982-83 to 1988-89 are provisional.

१०. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९६०-६१ ते १९८८-८९—चालू

(आकडे किलो/हेक्टर)

पिके	१९६०-६१ 1960-61	६१-६२ 61-62	६२-६३ 62-63	६३-६४ 63-64
1	2	3	4	5
कपाशी (रुई)	114	63	86	92
ऊस	66924	67149	67914	72342
भुईमूग	739	700	705	687
तीळ	219	193	210	214
जवस	227	129	215	209
करडई	—	—	—	—
कारळे	—	—	—	—
उन्हाळी भुईमूग	—	—	—	—
सोयाबीन	—	—	—	—

10. Average Yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—Contd.

(Figures in kg./ha.)

१९६४-६५ 1964-65 6	६५-६६ 65-66 7	६६-६७ 66-67 8	६७-६८ 67-68 9	६८-६९ 68-69 10	Name of Crops
80	66	73	85	91	Cotton (lint)
81180	75996	81108	81207	86976	Sugarcane
749	423	464	699	709	Groundnut
223	214	197	211	200	Sesamum
207	100	197	174	171	Linseed
—	—	—	—	199	Safflower
—	—	—	—	210	Nigerseed
—	—	—	—	—	Summer Groundnut
—	—	—	—	—	Soyabean

१०. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे सरासरी उत्पन्न १९६०-६१ ते १९८८-८९—समाप्त

(आकडे किलो/हेक्टर)

पिके	१९६९-७० 1969-70 11	७०-७१ 70-71 12	७१-७२ 71-72 13	७२-७३ 72-73 14	७३-७४ 73-74 15	७४-७५ 74-75 16	७५-७६ 75-76 17	७६-७७ 76-77 18	७७-७८ 77-78 19
कपाशी (रुई)	78	30	87	75	81	116	58	67	93
ऊस	81126	86531	83547	79326	79605	90927	89988	88506	94140
भुईमूग	650	649	604	254	746	737	810	644	672
तीळ	204	155	152	180	186	225	207	194	253
जवस	186	158	163	152	184	242	197	204	240
करडई	175	252	252	229	357	386	388	355	275
कारळे	210	169	164	51	137	151	128	94	119
उन्हाळी भुईमूग	—	—	—	—	—	—	—	—	—
सोयाबीन	—	—	—	—	—	—	—	—	—

टीप.— सन १९८२-८३ ते १९८८-८९ चे आकडे अंतिम अंदाजावर आधारित आहेत.

10. Average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1960-61 to 1988-89—*Concl'd.*

(Figures in kg./ha.)

१९७९-८० 1979-80 20	८०-८१ 80-81 21	८१-८२ 81-82 22	८२-८३ 82-83 23	८३-८४ 83-84 24	८४-८५ 84-85 25	८५-८६ 85-86 26	८६-८७ 86-87 27	८७-८८ 87-88 28	८८-८९ 88-89 29	Crops
111	82	92	104	52	93	123	56	100	89	Cotton (lint)
84465	91742	96399	96256	90303	90114	89354	86071	85590	81131	Sugarcane
736	610	626	680	859	914	673	616	888	907	Groundnut
213	170	186	235	249	235	220	228	253	218	Sesamum
232	137	189	214	252	248	218	181	254	259	Linseed
338	363	580	507	657	596	402	338	463	559	Safflower
174	185	226	164	213	234	212	124	215	243	Nigerseed
—	1529	1583	1331	1423	1432	1269	1401	1483	1582	Summer Groundnut
—	—	—	—	—	330	318	362	321	646	Soyabean

Note :- Figures for the years 1982-83 to 1988-89 are provisional.

११. (अ) महाराष्ट्र राज्यातील खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पेरणी झालेल्या मुख्य पिकाखालील क्षेत्राची
जिल्हानिहाय माहिती १९८८-८९

(क्षेत्र '००' हेक्टरमध्ये)

जिल्हा	खरीप पिके Kharif Crops					
	खरीप अन्नधान्ये Kh. Foodgrains	खरीप तैलबिया Kh. Oil-seeds	कापूस Cotton	ऊस Sugarcane	खरीप पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Kh. crops	
1	2	3	4	5	6	
१ बृहन्मंडई	..	3	3	
२ ठाणे	..	1941	45	..	1986	
३ रायगड	..	1786	22	..	1808	
४ रत्नागिरी	..	1373	43	..	1416	
५ सिधुदुर्ग	..	922	16	..	938	
एकूण कोकण विभाग	..	6025	126	..	6151	
६ नासिक	..	5746	677	26	308	6757
७ धुळे	..	4636	1077	643	149	6505
८ जळगाव	..	5103	1459	1557	118	8237
एकूण नासिक विभाग	..	15485	3213	2226	575	21499
९ अहमदनगर	..	4312	256	17	474	5059
१० पुणे	..	3620	563	2	370	4555
११ सोलापूर	..	1169	422	29	415	2035
एकूण पुणे विभाग	..	9101	1241	48	1259	11649

**11. (A) Districtwise Area sown under principal Kharif, Rabi and Summer crops
in Maharashtra State 1988-89**

(Area in '00' hectares)

रब्बी पिके Ribi Crops		रब्बी पिका- खालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Rabi crops	उन्हाळी पीके Summer Crops				उन्हाळी पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Sm. crops	पिकाखालील एकूण लाग- वडीचे क्षेत्र Total area sown under principal crops	District
रब्बी अन्नधान्ये Rabi Food- grains	रब्बी तेलबिया Rabi Oil- seeds		भात Rice	भुईमूग Gr.nut	सूर्यफूल Sunflower	मूग Moog			
7	8	9	10	11	12	13	14	15	
..	3	Gr. Bombay
96	6	102	16	4	..	8	28	2116	Thane
170	2	172	74	2	..	9	85	2065	Raigad
52	7	59	5	5	10	1485	Ratnagiri
77	27	104	46	27	73	1115	Sindhudurg
395	42	437	141	38	..	17	196	6784	Total Konkan Division
1866	39	1905	..	18	1	1	20	8682	Nasik
1332	202	1534	..	188	3	2	193	8232	Dhule
1428	478	1906	..	250	8	..	258	10401	Jalgaon
4626	719	5345	..	456	12	3	471	27315	Total Nasik Division
6847	1020	7867	..	249	249	13175	Ahmednagar
6229	509	6738	..	42	4	..	46	11339	Pune
7524	1220	8744	3	429	80	1	513	11292	Solapur
20600	2749	23349	3	720	84	1	808	35806	Total Pune Division

११. (अ) महाराष्ट्र राज्यातील खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पेरणी झालेल्या मुख्य पिकाखालील क्षेत्राची
जिल्हानिहाय माहिती १९८८-८९

(क्षेत्र '००' हेक्टरमध्ये)

जिल्हा	खरीप पिके Kharif Crops				
	खरीप अन्नधान्ये Kh. Feodgrains	खरीप तेलविया Kh. Oil-seeds	कापूस Colton	ऊस Sugarcane	खरीप पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Kh. crops
1	2	3	4	5	6
१२ सातारा ..	3262	758	24	342	4386
१३ सांगली ..	3160	620	10	252	4042
१४ कोल्हापूर ..	2121	815	3	598	3537
एकूण कोल्हापूर विभाग ..	8543	2193	37	1192	11965
१५ औरंगाबाद ..	3784	442	552	179	4957
१६ जालना ..	2866	273	1084	110	4333
१७ परभणी ..	4734	434	2731	72	7971
१८ बीड ..	3753	658	335	104	4850
१९ नांदेड ..	3924	422	2183	93	6622
२० उस्मानाबाद ..	2559	1192	6	152	3909
२१ लातूर ..	3658	948	364	73	5043
एकूण औरंगाबाद विभाग ..	25278	4369	7255	783	37685

**11. (A) Districtwise area sown under Principal Kharif, Rabi and Summer crops
in Maharashtra State 1988-89**

(Area in '00' hectares)

रब्बी पिके Rabi Crops		रब्बी पिका- खालील	उन्हाळी पिके Summer Crops				उन्हाळी	पिकाखालील		
रब्बी अन्नधान्ये Rabi Food- grains	रब्बी तेलबिया Rabi Oil- seeds	एकूण क्षेत्र Total area under principal Rabi crops	भात Rice	भुईमूग Gr. nut	सूर्यफूल Sunflower	मूग Moong	एकूण क्षेत्र Total area under principal Sm. crops	एकूण लाग- वडीचे क्षेत्र Total area sown under principal crops		District
7	8	9	10	11	12	13	14	15		
1959	76	2035	..	20	..	1	21	6442		Satara
1730	171	1901	..	17	17	5960		Sangli
468	6	474	8	6	14	4025		Kolhapur
4157	253	4410	8	43	..	1	52	16427		Total Kolhapur Division
3204	990	4194	..	22	11	..	33	9184		Aurangabad
1973	759	2732	..	43	12	..	55	7120		Jalna
2829	1574	4403	..	458	20	..	478	12852		Parbhani
3012	1069	4081	..	126	30	..	156	9087		Beed
847	415	1262	..	275	30	..	305	8189		Nanded
2295	821	3116	..	57	20	..	77	7102		Osmanabad
918	900	1818	..	75	50	..	125	6986		Latur
15078	6528	21606	..	1056	173	..	1229	60520		Total A'bad Division

११. (अ) महाराष्ट्र राज्यातील खरीप, रब्बी व उन्हाळी हंगामातील पेरणी झालेल्या मुख्य पिकांखालील क्षेत्राची
जिल्हानिहाय माहिती १९८८-८९

(क्षेत्र '००' हेक्टरमध्ये)

जिल्हा	खरीप पिके Kharif Crops					खरीप पिकाखालील एकूण क्षेत्र Total area under principal Kh. crops
	खरीप अन्नधान्ये Kh. Foodgrains	खरीप तेलबिया Kh. Oil-seeds	कापूस Cotton	ऊस Sugarcane		
1	2	3	4	5	6	
२२ बुलढाणा ..	3878	507	2468	12	6865	
२३ अकोला ..	5152	359	3490	3	9004	
२४ अमरावती ..	3621	621	3609	9	7860	
२५ यवतमाळ ..	4027	315	4372	33	8747	
एकूण अमरावती विभाग ..	16678	1802	13939	57	32476	
२६ वर्धा ..	1492	325	1463	1	3281	
२७ नागपूर ..	2475	764	641	3	3883	
२८ भंडारा ..	3205	34	..	6	3245	
२९ चंद्रपूर ..	2144	67	668	..	2879	
३० गडचिरोली ..	1374	2	1376	
एकूण नागपूर विभाग ..	10690	1192	2772	10	14664	
एकूण महाराष्ट्र राज्य ..	91800	14136	26277	3876	136089	

**11. (A) Districtwise Area sown under principal Kharif, Rabi and summary crops
in Maharashtra State 1988-89**

(Area in '00' hectares)

रब्बी पिके Rabi crops		रब्बी पिका- खालील	उन्हाळी summer crops				उन्हाळी	पिकाखालील		District
रब्बी अन्नधान्ये Rabi food- grains	रब्बी तेलबिया Rabi Oil seeds	एकूण क्षेत्र Total area under principal Rabi crops	भात Rice	भुईमूग Gr. nut	सूर्यफूल sunflower	मूग Moog	एकूण क्षेत्र Total area under principal Sm. crops	एकूण लाग- वडीचे क्षेत्र Total area Sown under principal crops		
7	8	9	10	11	12	13	14	15		
596	589	1185	..	43	16	..	59	8109	Buldhana	
631	315	946	..	48	16	..	64	10014	Akola	
652	91	743	..	23	23	8626	Amravati	
391	174	565	..	93	12	..	105	9417	Yavatmal	
2770	1169	3439	..	207	44	..	251	36166	Total Amravati Division	
382	230	612	..	20	20	3913	Wardha	
1347	465	1812	..	13	13	5708	Nagpur	
1105	294	1399	151	6	157	4801	Bhandara	
1810	672	2482	30	4	34	5395	Chandrapur	
652	122	774	60	1	61	2211	Gadchiroli	
5296	1783	7079	241	44	285	22028	Total Nagpur Division	
52422	13243	65665	393	2564	313	22	3292	205046	Total Maharashtra State	

११ (ब) महाराष्ट्र राज्याचे सन १९८१-८२ चे जिल्हानिहाय खरीप व रब्बी पिकाखालील क्षेत्र
 11 (B) Districtwise gross cropped area and its break-up into Kharif and Rabi 1981-82

(क्षेत्र '००' हे.) (Area in '00' ha.)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हा	एकूण पिका- खालील क्षेत्र Total cropped area 3	खरीप पिका- खालील क्षेत्र Kharif cropped area 4	टक्केवारी % 5	रब्बी पिका- खालील क्षेत्र Rabi cropped area 6	टक्केवारी % 7	District
1	2	3	4	5	6	7	
१	बृहन्मुंबई	65	65	100	Gr. Bombay
२	ठाणे	2768	2732	99	36	1	Thane
३	रायगड	2171	2019	93	152	7	Raigad
४	रत्नागिरी	2456	2434	99	22	1	Ratnagiri
५	सिंधुदुर्ग	1229	1178	96	51	4	Sndhudurg
६	नासिक	9505	7650	80	1855	20	Nasik
७	धुळे	7645	6229	81	1416	19	Dhule
८	जळगाव	9509	8283	87	1226	13	Jalgaon
९	अहमदनगर	13599	6116	45	7483	55	A'nagar
१०	पुणे	11665	5924	51	5711	49	Pune
११	सातारा	6718	4848	72	1870	28	Satara
१२	सांगली	6555	5137	78	1418	22	Sangli
१३	सोलापूर	12205	3625	30	8580	70	Solapur
१४	कोल्हापूर	4471	4168	93	303	7	Kolhapur
१५	औरंगाबाद	8590	4522	53	4068	47	A'bad
१६	जालना	6952	4189	60	2763	40	Jalna

११ (ब) महाराष्ट्र राज्याचे सन १९८१-८२ चे जिल्हानिहाय खरीप व रब्बी पिकाखालील क्षेत्र
 11 (B) Districtwise gross cropped area and its break-up into Kharif and Rabi 1981-82

(क्षेत्र '००' हे.) (Area in '00' ha.)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हा	एकूण पिका- खालील क्षेत्र Total cropped area	खरीप पिका- खालील क्षेत्र Kharif cropped area	टक्केवारी %	रब्बी पिका- खालील क्षेत्र Rabi cropped area	टक्केवारी %	District
1	2	3	4	5	6	7	
१७	परभणी	९९५९	६४३०	६५	३५२९	३५	Parbhani
१८	बीड	८९०८	४५४२	५१	४३६६	४९	Beed
१९	नांदेड	७८३९	६६३०	८५	१२०९	१५	Nanded
२०	उस्मानाबाद	६०२२	३०१७	५०	३००५	५०	Osmanabad
२१	लातूर	६२८९	५१३३	८२	११५६	१८	Latur
२२	बुलढाणा	८१०२	६९४२	८६	११६०	१४	Buldhana
२३	अकोला	८४८९	७८०२	९२	६८७	८	Akola
२४	अमरावती	७३७१	६७२५	९१	६४६	९	Amravati
२५	यवतमाळ	८८३४	८४७०	९६	३६४	४	Yavatmal
२६	वर्धा	४४०६	३८६४	८८	५४२	१२	Wardha
२७	नागपूर	५६६४	३९९३	७०	१६७१	३०	Nagpur
२८	भंडारा	४८०६	३४५६	७२	१३५०	२८	Bhandara
२९	चंद्रपूर	५१७८	३०३३	५९	२१४५	४१	Chandrapur
३०	गडचिरोली	२१०७	१४९०	७१	६१७	२९	Gadchiroli
एकूण महाराष्ट्र राज्य		२०००७७-	१४०६७६	७०	५९४०१	३०	Total— Mah. State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरो उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

क्र. नं. Sr. No.	जिल्हे 2	तांदूळ Rice (Total)					गहू Wheat				
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१	बृहन्मुंबई	1400	1741
२	ठाणे	1788	1683	1128	1868	1996	518
३	रायगड	2140	1730	1719	2052	2284
४	रत्नागिरी	2105	1856	1206	2051	2107
५	सिंधुदुर्ग	1764	1741	1686	1817	1854
	एकूण कोकण विभाग	1955	1739	1433	1950	2085	518
६	नाशिक	1121	750	541	865	1257	776	655	659	832	1207
७	धळे	912	360	331	508	1025	1032	726	300	880	1177
८	जळगाव	1573	507	571	788	929	1000	769	781	986	1505
	एकूण नाशिक विभाग	1099	587	466	726	1146	892	700	724	890	1259
९	अहमदनगर	1406	955	1014	1286	1397	1200	1111	974	1050	1337
१०	पुणे	1367	1131	1008	1296	1512	1164	969	1022	1214	1311
११	सोलापूर	1475	314	1174	808	1488	822	778	872	959	1310
	एकूण पुणे विभाग	1377	1074	1014	1275	1501	1082	967	963	1084	1322

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

सरीस ञ्वारी Kharif Jowar					रन्बी ञ्वारी Rabi Jowar					Districts
ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	ॡॡ-ॡॡ	
84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
..	Greater Bombay
..	Thane
..	Raigad
..	Ratnagiri
..	Sindhudurg
..	Total Kokan Division
1222	729	624	986	1594	349	261	156	478	539	Nasik
997	492	705	976	1345	645	520	451	635	781	Dhule
1095	836	1082	1606	1338	1033	619	646	992	1092	Jalgaon
1080	734	941	1384	1423	628	463	392	700	832	Total Nasik Division
1064	905	1258	1372	1978	626	286	180	499	500	Ahmednagar
1438	963	1187	1233	1446	537	321	268	534	475	Pune
1132	1257	720	1027	1221	401	233	202	466	447	Solapur
1270	993	1126	1222	1459	508	273	214	496	472	Total Pune Division

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे 2	तांदूळ Rice (Total)					गहू Wheat				
		१९८४-८५ 1984-85 3	८५-८६ 85-86 4	८६-८७ 86-87 5	८७-८८ 87-88 6	८८-८९ 88-89 7	८४-८५ 84-85 8	८५-८६ 85-86 9	८६-८७ 86-87 10	८७-८८ 87-88 11	८८-८९ 88-89 12
१२	सातारा	1933	1784	1242	1781	2101	1314	836	738	1063	1685
१३	सांगली	1957	2109	1389	1880	2278	734	704	512	949	1459
१४	कोल्हापूर	2281	2401	1749	1924	2546	1084	1059	980	1326	1969
एकूण कोल्हापूर विभाग		2163	2219	1587	1884	2402	1034	852	727	1110	1672
१५	औरंगाबाद	628	353	296	440	680	494	368	661	858	1319
१६	जालना	474	645	379	370	533	708	718	744	933	1014
१७	परभणी	536	678	615	645	938	881	671	596	758	1006
१८	बीड	677	538	254	415	592	686	539	391	845	1072
१९	नांदेड	606	696	423	367	612	732	660	467	735	1080
२०	उस्मानाबाद	638	423	147	435	639	809	502	407	828	913
२१	लातूर	500	363	34	361	540	665	678	288	980	1340
एकूण औरंगाबाद विभाग		574	561	331	448	675	722	602	541	836	1093

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

खरीप ज्वारी Kharif Jowar					रब्बी ज्वारी Rabi Jowar					Districts
१९८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
1984-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1577	1030	1392	1524	1522	715	667	509	728	832	Satara
1037	1069	945	1592	1362	477	179	204	501	557	Sangli
2211	1687	1900	2146	2004	508	358	338	589	1092	Kolhapur
1420	1156	1253	1660	1520	611	457	373	622	714	Total Kolhapur Division
575	424	964	1232	802	189	183	195	642	600	Aurangabad
788	748	1035	1104	629	456	519	350	673	497	Jalana
917	747	541	965	448	638	450	530	678	462	Parbhani
935	589	424	1117	437	473	310	340	668	554	Beed
1172	807	506	1240	292	669	529	425	510	407	Nanded
1029	518	209	1142	492	595	365	269	557	577	Osmanabad
1069	732	214	1255	435	720	545	91	759	565	Latur
999	698	480	1156	439	465	354	324	642	540	Total Aurangabad Division

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	तांदूळ Rice (Total)					गहू Wheat				
		१९८४-८५ 1984-85 3	८५-८६ 85-86 4	८६-८७ 86-87 5	८७-८८ 87-88 6	८८-८९ 88-89 7	८४-८५ 84-85 8	८५-८६ 85-86 9	८६-८७ 86-87 10	८७-८८ 87-88 11	८८-८९ 88-89 12
२२	बुलढाणा	.. 518	370	308	470	1152	826	631	720	743	1274
२३	अकोला	.. 438	727	688	578	439	846	708	758	815	1082
२४	अमरावती	.. 436	646	539	592	397	933	688	786	786	1302
२५	यवतमाळ	.. 392	547	587	572	600	862	847	921	790	1005
एकूण अमरावती विभाग		.. 430	610	564	558	534	879	711	796	792	1181
२६	वर्धा	.. 495	1030	674	241	1393	1015	921	857	782	1018
२७	नागपूर	.. 469	1647	1412	873	1625	897	689	785	809	995
२८	भंडारा	.. 679	1358	1180	498	1649	491	522	519	474	677
२९	चंद्रपूर	.. 880	1172	926	777	1486	475	559	549	579	814
३०	गडचिरोली	.. 619	1277	970	826	1616	446	563	479	574	909
एकूण नागपूर विभाग		.. 714	1312	1085	680	1601	771	670	693	620	892
एकूण महाराष्ट्र राज्य		.. 1274	1416	1147	1250	1716	866	731	729	864	1187

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

खरीप ज्वारी Kharif Jowar					रब्बी ज्वारी Rabi Jowar					Districts
१९८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
1984-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
846	1193	1052	1596	1055	340	548	474	464	364	Buldhana
916	980	621	1530	888	340	548	Akola
1155	1249	796	1281	861	Amravati
1149	1307	808	1339	934	364	Yavatmal
1009	1156	803	1449	932	340	548	474	464	364	Total Amravati Division
1104	1173	399	947	1020	340	548	474	464	364	Wardha
614	823	842	1022	1060	310	461	385	454	399	Nagpur
356	402	307	588	500	356	419	403	370	261	Bhandara
638	847	553	873	817	340	631	503	446	375	Chandrapur
..	391	437	576	677	328	Gadchiroli
799	953	627	968	1008	341	547	473	464	364	Total Nagpur Division
1034	921	736	1309	900	497	339	283	558	527	Total Maharashtra State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९
(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं Sr. No.	जिल्हे	बाजरी Bajri					इतर तृणधान्ये Other Cereals					
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
१	बृहन्मुंबई	
२	ठाणे	793	964	574	743	1016	
३	रायगड	838	858	548	778	780	
४	रत्नागिरी	1005	887	591	912	886	
५	सिधुदुर्ग	1041	866	474	993	847	
	एकूण कोकण विभाग	927	895	665	843	888	
६	नाशिक	..	245	183	192	513	574	923	940	503	675	913
७	धुळे	..	564	194	380	590	704	878	501	374	1405	1233
८	जळगाव	..	554	420	493	1269	738	1556	1222	1400	821	650
	एकूण नाशिक विभाग ..	376	232	301	683	639	911	743	453	995	1034	
९	अहमदनगर	..	307	131	140	216	333	846	782	744	861	715
१०	पुणे	..	330	335	345	349	521	1097	1139	768	783	933
११	सोलापूर	..	280	119	236	248	291	1298	1442	1111	801	1217
	एकूण पुणे विभाग ..	314	202	221	262	397	1105	1141	835	809	948	

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

एकूण तृणधान्ये Total Cereals					तूर Tur					Districts
१९८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
1984-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1400	1741	Greater Bombay
1637	1563	1030	1665	1822	400	581	350	149	666	Thane
1926	1585	1525	1831	2029	421	526	400	444	666	Raigad
1635	1447	957	1543	1588	366	333	666	Ratnagiri
1666	1573	1514	1701	1641	421	500	Sindhudurg
1728	1544	1244	1693	1812	421	561	354	369	666	Total Konkan Division
505	393	322	608	677	818	696	603	636	750	Nasik
772	409	487	813	971	800	624	603	636	705	Dhule
946	688	841	1364	1182	878	869	606	636	786	Jalgaon
705	484	525	902	953	794	751	605	636	753	Total Nasik Division
577	307	234	457	520	506	300	125	299	355	Ahmednagar
639	465	432	612	650	657	300	262	433	802	Pune
455	288	254	498	533	382	157	181	367	370	Solapur
557	350	305	518	567	452	257	175	351	306	Total Pune Division

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे 2	बाजरी Bajri					इतर तुणधान्ये Other Cereals				
		१९८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९
		1984-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१२	सातारा	.. 243	166	192	418	310	1186	1303	919	828	854
१३	सांगली	.. 154	346	151	328	191	1117	1522	1362	878	813
१४	कोल्हापूर	.. 176	154	500	279	777	1046	1176	996	1105	1260
एकूण कोल्हापूर विभाग		.. 203	247	173	380	259	1086	1258	1041	990	1093
१५	औरंगाबाद	.. 232	355	286	593	417	1620	1297	423	435	477
१६	जालना	.. 377	278	481	740	413	1714	1400	409	815	486
१७	परभणी	.. 303	283	343	573	293	850	743	813	833	488
१८	बीड	.. 381	346	309	468	321	841	750	566	793	531
१९	नांदेड	.. 300	222	400	318	298	469	452	471	643	677
२०	उस्मानाबाद	.. 313	218	194	788	297	527	575	636	679	250
२१	लातूर	.. 317	185	165	532	264	573	612	251	718	460
एकूण औरंगाबाद विभाग		.. 309	322	318	567	374	763	702	550	649	434

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

एकूण तृणधान्ये Total Cereals					तूर Tur					Districts
८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
941	757	717	920	1000	696	817	350	351	666	Satara
679	678	556	923	873	683	705	300	351	666	Sangli
1786	1763	1484	1693	2004	784	905	400	351	666	Kolhapur
1028	945	818	1078	1160	744	790	336	351	666	Total Kop. Divn.
280	277	340	698	596	406	118	160	431	391	Aurangabad
565	561	587	816	561	436	330	335	620	523	Jalna
770	607	542	805	536	698	734	527	714	587	Parbhani
566	395	356	722	494	398	363	287	443	502	Beed
997	745	487	1072	401	516	639	320	889	610	Nanded
737	435	268	750	557	474	249	117	564	239	Osmanabad
998	647	197	1059	524	620	422	189	628	323	Latur
658	501	398	823	527	526	435	286	624	436	Total A'bad Divn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr.No.	जिल्हे	बाजरी Bajri					इतर तृणधान्ये Other Cereals				
		१९८४-८५ 1984-85 3	८५-८६ 85-86 4	८६-८७ 86-87 5	८७-८८ 87-88 6	८८-८९ 88-89 7	८४-८५ 84-85 8	८५-८६ 85-86 9	८६-८७ 86-87 10	८७-८८ 87-88 11	८८-८९ 88-89 12
२२	बुलढाणा ..	308	337	351	523	350	1700	1667	556	524	625
२३	अकोला ..	310	333	376	581	386	1667	800	615	708	286
२४	अमरावती ..	310	270	325	450	319	574	500	421	466	423
२५	यवतमाळ ..	311	340	375	625	383	1500	1500	..	500	667
एकूण अमरावती विभाग		316	328	359	555	362	924	789	472	509	492
२६	वर्धा ..	333	167	260	318	318	500
२७	नागपूर ..	400	250	260	318	318	1500	500	600	..	500
२८	भंडारा	568	696	235	341	478
२९	चंद्रपूर	375	1000	692	440	706
३०	गडचिरोली	842	1000	647	636	773
एकूण नागपूर विभाग ..		364	200	260	318	318	730	877	563	473	640
एकूण महाराष्ट्र राज्य ..		322	246	268	501	459	960	928	655	867	913

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

एकूण तृणधान्ये Total Cereals					तूर Tur					Districts
१९८४-८५ 1984-85 13	८५-८६ 85-86 14	८६-८७ 86-87 15	८७-८८ 87-88 16	८८-८९ 88-89 17	८४-८५ 84-85 18	८५-८६ 85-86 19	८६-८७ 86-87 20	८७-८८ 87-88 21	८८-८९ 88-89 22	
828	1088	993	1489	1023	628	799	508	799	1080	Buldhana
891	938	632	1437	887	682	644	681	924	946	Akola
1052	1091	764	1133	871	886	993	818	920	1167	Amravati
1076	1217	790	1256	899	808	773	865	757	932	Yavatmal
960	1074	780	1337	919	706	803	739	852	1025	Total Amravati Dn.
1043	1108	504	863	1028	1195	916	824	1069	1040	Wardha
646	834	827	817	1025	658	508	486	465	526	Nagpur
638	1215	1067	480	1493	656	481	458	692	501	Bhandara
602	880	699	850	380	648	399	377	618	434	Chandrapur
583	1112	888	791	1386	656	481	458	692	501	Gadchiroli
673	1015	833	698	1202	833	626	581	691	670	Total Nagpur Dn.
762	678	570	870	843	640	597	490	686	666	Total Mah. State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	हरभरा Gram					इतर डाळी Other Pulses				
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85*	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१	बृहन्मुंबई
२	ठाणे	406	278	265	360	545	270	309	322	495	511
३	रायगड	406	278	265	410	545	282	308	239	367	457
४	रत्नागिरी	250	304	250	371	466
५	सिंधुदुर्ग	244	362	278	302	441
एकूण कोकण विभाग ..		417	278	265	364	545	270	314	278	397	476
६	नाशिक	415	334	268	354	681	350	264	308	307	410
७	धुळे	493	315	249	552	675	417	325	406	383	636
८	जळगाव	546	305	399	556	782	296	411	459	476	628
एकूण नाशिक विभाग ..		464	322	297	472	717	347	352	407	406	583
९	अहमदनगर	552	388	262	476	678	333	234	285	217	221
१०	पुणे	541	375	307	497	720	284	276	254	253	330
११	सोलापूर	274	168	174	560	569	253	205	223	243	287
एकूण पुणे विभाग ..		456	314	250	570	657	277	236	259	240	286

* टीप :- इतर डाळीमध्ये मूग व उडीद या पिकांचा समावेश आहे.

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

उडीद Udid					मूग Mung					Districts
१९८४-८५ 1984-85 13	८५-८६ 85-86 14	८६-८७ 86-87 15	८७-८८ 88-87 16	८८-८९ 88-89 17	८४-८५ 84-85 18	८५-८६ 85-86 19	८६-८७ 86-87 20	८७-८८ 87-88 21	८८-८९ 88-89 22	
..	Greater Bombay
205	395	462	623	655	500	300	333	412	368	Thane
250	379	300	623	296	231	275	375	300	296	Raigad
200	353	312	623	600	..	222	..	500	296	Ratnagiri
250	444	333	623	325	..	500	..	250	658	Sindhudurg
221	384	377	623	582	250	297	333	364	442	Total Kokan Division
279	249	295	525	850	576	250	419	478	507	Nasik
279	259	451	597	849	573	433	437	391	678	Dhule
279	392	480	498	599	308	450	450	527	773	Jalgaon
279	343	450	476	695	436	427	443	463	711	Total Nasik Division
250	197	242	243	243	305	250	376	244	239	Ahmednagar
205	197	333	243	600	300	200	366	305	304	Pune
176	197	..	243	280	303	206	154	319	361	Solapur
200	197	293	243	450	303	224	362	269	264	Total Pune Division

* Note :- Other pulses include Udid and Mung crops.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	हरभरा Gram					इतर डाळी Other Pulses				
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१२	सातारा	598	435	354	416	701	261	258	286	315	380
१३	सांगली	387	233	209	379	659	338	337	238	277	394
१४	कोल्हापूर	470	492	520	595	732	336	335	245	321	377
एकूण कोल्हापूर विभाग		483	389	355	428	689	305	305	259	300	385
१५	औरंगाबाद	232	293	195	405	976	288	221	200	432	501
१६	जालना	291	415	194	401	598	288	253	304	412	425
१७	परभणी	312	363	267	363	504	259	355	257	413	300
१८	बीड	291	286	237	436	496	272	302	276	392	257
१९	नांदेड	300	290	230	308	340	267	406	321	492	133
२०	उस्मानाबाद	396	288	134	392	528	239	279	111	571	299
२१	लातूर	375	345	62	392	493	238	301	140	591	234
एकूण औरंगाबाद विभाग		321	319	191	387	512	267	305	246	455	313

12. Districtwise average yield of Principal Crop in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

उडीद Udid					मूग Mung					Districts
८४-८५ 84-85 13	८५-८६ 85-86 14	८६-८७ 86-87 15	८७-८८ 87-88 16	८८-८९ 88-89 17	८४-८५ 84-85 18	८५-८६ 85-86 19	८६-८७ 86-87 20	८७-८८ 87-88 21	८८-८९ 88-89 22	
271	261	500	499	665	308	261	436	518	530	Satara
271	338	347	496	706	286	338	429	502	330	Sangli
294	342	353	..	360	250	342	500	502	360	Kolhapur
274	295	426	500	636	300	278	440	513	426	Total Kolhapur Divn.
134	203	144	240	603	307	190	234	543	437	Aurangabad
	250	382	362	297	307	200	302	530	488	Jalna
137	400	171	311	185	307	350	162	501	310	Parbhani
135	250	305	463	222	307	318	240	448	241	Beed
194	350	330	459	101	304	459	331	526	140	Nanded
197	316	97	575	405	304	216	120	604	151	Osmanabad
	283	54	695	230	304	383	87	678	200	Latur
171	317	192	458	292	306	315	239	529	317	Total Aurangabad Divn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरो उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	हरभरा Gram					इतर डाळी Other Pulses					
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
२२	बुलढाणा	..	454	411	221	330	626	197	572	319	338	402
२३	अकोला	..	396	289	242	378	533	167	438	287	453	459
२४	अमरावती	..	427	296	282	306	737	218	463	317	283	488
२५	यवतमाळ	..	426	426	365	298	604	161	368	283	366	252
	एकूण अमरावती विभाग	..	422	329	262	339	626	184	476	302	371	409
२६	वर्धा	..	353	362	362	355	690	264	269	308	363	333
२७	नागपूर	..	384	324	471	252	649	271	331	303	288	828
२८	भंडारा	..	527	348	392	218	532	294	277	261	296	458
२९	चंद्रपूर	..	240	313	297	245	434	263	301	267	243	499
३०	गडचिरोली	..	250	478	290	281	347	230	287	277	251	458
	एकूण नागपूर विभाग	..	375	346	399	260	584	266	292	274	277	552
	एकूण महाराष्ट्र राज्य	..	396	329	268	408	611	273	342	297	384	410

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

उडीद Udid					मूग Mung					Districts
८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
128	609	325	340	346	231	223	316	374	430	Buldhana
128	493	397	532	306	231	367	230	424	534	Akola
124	400	394	199	442	231	529	308	340	503	Amravati
126	500	307	337	264	151	300	266	399	242	Yavatmal
128	521	350	375	323	215	454	279	391	448	Total Amravati Division
200	286	543	410	370	300	300	200	419	310	Wardha
222	364	469	789	641	295	300	400	353	206	Nagpur
291	275	261	300	432	267	263	294	300	600	Bhandara
287	290	297	250	373	292	354	327	250	590	Chandrapur
207	417	341	250	424	308	292	273	..	300	Gadchiroli
268	301	340	337	438	295	320	291	367	449	Total Nagpur Division
198	384	324	448	419	310	364	306	460	419	Total Maharashtra State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार सरासरी हेक्टरी उत्पन्न १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

जिल्हे	एकूण कडधान्ये Total Pulses					एकूण अन्नधान्ये Total Foodgrain					Districts
	१९८४-८५ 1984-85 1	८५-८६ 85-86 2	८६-८७ 86-87 3	८७-८८ 87-88 4	८८-८९ 88-89 5	८४-८५ 84-85 6	८५-८६ 85-86 7	८६-८७ 86-87 8	८७-८८ 87-88 9	८८-८९ 88-89 10	
१ बृ. मुंबई	1400	1741	Gr. Bombay
२ ठाणे	295	349	321	334	547	1434	1407	965	1562	1690	Thane
३ रायगड	307	329	262	381	507	1763	1493	1431	1732	1925	Raigad
४ रत्नागिरी	250	304	250	365	481	1591	1387	928	1483	1527	Ratnagiri
५ सिंधुदुर्ग	267	373	278	302	441	1600	1515	1469	1627	1620	Sindhudurg
कोकण वि.	293	340	287	389	512	1594	1446	1180	1606	1714	Konkan Dn.
६ नाशिक	392	315	312	342	526	489	383	321	569	638	Nasik
७ धुळे	461	351	404	430	650	700	395	466	716	888	Dhule
८ जळगाव	354	443	465	504	676	773	621	733	1133	1033	Jalgaon
नाशिक वि.	398	381	404	438	629	639	463	458	800	879	Nasik Dn.
९ अ. नगर	482	331	257	350	465	572	308	236	449	515	Ahmednagar
१० पुणे	425	343	273	358	510	618	456	417	590	637	Pune
११ सोलापूर	291	178	194	385	427	436	279	249	487	520	Solapur
पुणे वि.	380	276	244	365	466	541	345	300	505	557	Pune Dn.

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in Kg. per hectare)

जिल्हे	एकूण कडधान्ये Total pulses					एकूण अन्नधान्ये Total foodgrains					Districts
	१९८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
	1984-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
१२ सातारा	392	368	312	344	479	866	703	661	829	934	Satara
१३ सांगली	398	366	239	317	512	633	626	504	815	818	Sangli
१४ कोल्हापूर	504	486	394	419	554	1614	1564	1328	1545	1831	Kolhapur
कोल्हापूर वि.	416	393	298	342	507	939	860	741	962	1072	Kolhapur Dn.
१५ औरंगाबाद	299	218	190	424	492	284	265	310	645	573	Aurangabad
१६ जालना	317	283	302	454	461	487	470	496	700	529	Jalna
१७ परभणी	362	447	327	476	404	628	553	468	688	487	Parbhani
१८ बीड	320	318	274	496	386	528	381	341	664	473	Beed
१९ नांदेड	354	463	310	609	313	835	671	446	958	377	Nanded
२० उस्मानाबाद	380	271	120	523	326	638	388	230	690	481	Osmanabad
२१ लातूर	413	352	150	577	302	754	555	182	903	433	Latur
भोरंगाबाद वि.	351	344	250	494	385	578	459	359	735	485	Aurangabad Dn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार सरासरी हेक्टरी उत्पन्न १९८४-८५ ते १९८८-८९
(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

जिल्हे	एकूण कडधान्ये Total Pulses					एकूण अन्नधान्ये Total Foodgrains					Districts
	१९८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
	1984-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
२२ बुलढाणा	354	625	362	460	602	641	908	729	1066	844	Buldhana
२३ अकोला	385	491	413	583	607	716	780	549	1094	763	Akola
२४ अमरावती	490	691	528	541	807	872	948	673	898	844	Amravati
२५ यवतमाळ	539	590	588	557	587	912	1012	717	1000	773	Yavatmal
अमरावती वि.	430	592	464	538	686	778	902	658	1021	803	Amravati Dn.
२६ वर्धा	838	715	657	745	859	989	1005	547	827	975	Wardha
२७ नागपूर	505	431	449	371	649	616	749	742	701	913	Nagpur
२८ भंडारा	401	313	322	338	486	608	1065	969	458	1362	Bhandara
२९ चंद्रपूर	326	320	290	325	474	547	766	615	383	881	Chandrapur
३० गडचिरोली	244	329	285	269	445	540	1010	816	711	1233	Gadchiroli
नागपूर वि.	481	414	406	418	599	637	898	752	638	1074	Nagpur Dn.
महा. राज्य	393	407	344	466	519	688	623	523	783	768	Mah. State

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

अ. नं. जिल्हे Sr.No.	ऊस Sugarcane (Cane)					कापूस (रई) Cotton (Lint)					Districts
	१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	
1	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
१ बृहन्मंबई	Gr. Bombay
२ ठाणे	Thane
३ रायगड	Raigad
४ रत्नागिरी	Ratnagiri
५ सिंधुदुर्ग	Sindhudurg
कोकण वि.	Kokan Dn.
६ नाशिक	108603	90824	86309	86673	99391	145	193	76	136	78	Nashik
७ धुळे	94769	82652	83448	68667	66661	151	101	39	75	128	Dhule
८ जळगाव	99734	97627	84206	74045	72300	108	111	58	111	134	Jalgaon
नाशिक वि.	103365	90173	85134	79644	85604	119	110	54	101	132	Nashik Dn.
९ अहमदनगर	105546	101541	92198	87311	88967	206	310	182	212	130	A'nagar
१० पुणे	100004	104323	89599	84695	84715	252	276	242	210	275	Pune
११ सोलापूर	96848	97838	81586	85620	80230	217	160	147	240	264	Solapur
पुणे वि.	102073	101495	89015	86062	84855	219	195	166	235	216	Pune Dn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९
(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं Sr. No.	जिल्हे 1	ऊस Sugarcane (Cane)					कापूस (रुई) Cotton (Lint)					Districts
		१९८४-८५ 1984-85 3	८५-८६ 85-86 4	८६-८७ 86-87 5	८७-८८ 87-88 6	८८-८९ 88-89 7	८४-८५ 84-85 8	८५-८६ 85-86 9	८६-८७ 86-87 10	८७-८८ 87-88 11	८८-८९ 88-89 12	
१२	सातारा	87646	94762	106323	93848	78186	264	270	246	275	191	Satara
१३	सांगली	79073	94091	83273	86878	90895	238	239	356	264	306	Sangli
१४	कोल्हापूर	81122	84251	91327	90044	81333	122	126	267	227	122	Kolhapur
	कोल्हापूर वि.	82078	88612	93860	90530	82204	225	245	282	266	216	Kolha. Dn.
१५	औरंगाबाद	99343	95617	90945	90000	88937	134	133	60	93	194	Aurangabad
१६	जालना	103109	94056	86214	104298	92453	154	160	72	151	82	Jalna
१७	परभणी	53961	55792	50932	73023	40000	109	151	59	102	69	Parbhani
१८	बीड	69367	74693	40182	94948	96467	130	125	111	127	104	Beed
१९	नांदेड	58423	60396	44109	47255	45041	123	122	37	120	62	Nanded
२०	उस्मानाबाद	55041	54284	57421	73030	55780	58	Osmanabad
२१	लातूर	56875	47277	54704	73022	67321	120	108	18	110	64	Latur
	औरंगाबाद वि.	73123	70099	65878	81333	71800	125	140	55	117	80	A'bad. Dn.

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे Districts	ऊस Sugarcane (Cane)					कापूस (रुई) Cotton (Lint)					
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	
1	2	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
२२	बुलढाणा	101727	51600	75750	73300	67670	48	109	34	85	81	Buldhana
२३	अकोला	98840	51600	18500	73300	68180	79	117	44	103	78	Akola
२४	अमरावती	101800	51600	71429	73300	68180	76	95	40	76	84	Amravati
२५	यवतमाळ	98840	51600	69563	73300	68370	86	110	59	98	56	Yeotmal
	अमरावती वि.	100313	51600	72182	73300	68193	74	108	46	91	73	Amrawati Dn.
२६	वर्धा	98840	68180	80	181	103	98	158	Wardha
२७	नागपूर	98840	68180	92	153	121	105	175	Nagpur
२८	भंडारा	98840	68180	Bhandara
२९	चंद्रपूर	98840	102	140	96	91	117	Chandrapur
३०	गडचिरोली	Gadchiroli
	नागपूर वि.	98840	68180	76	166	105	98	152	Nagpur Dn.
	महाराष्ट्र राज्य	90114	89354	86071	85590	81131	93	123	56	100	89	Mah. State

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr.No.	जिल्हे	सुर्यफूल Sunflower					करडई Safflower				
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१	बृहन्मुंबई
२	ठाणे	364	295	400	267	300
३	रायगड
४	रत्नागिरी	..	473	295	..	285
५	सिंधुदूर्ग	..	702	295
	एकूण कोकण विभाग	364	400	333	267	290
६	नाशिक	400	..	444	444	408	592	435	657	725	680
७	घुळे	375	600	444	308	445	592	435	657	725	680
८	जळगाव	500	800	625	524	792	592	435	657	725	680
	एकूण नाशिक विभाग	412	615	477	442	551	592	435	657	725	680
९	अहमदनगर	782	622	594	716	556	544	342	134	379	800
१०	पुणे	421	677	628	368	725	512	265	269	512	584
११	सोलापूर	618	396	262	388	338	526	210	270	198	530
	एकूण पुणे विभाग	633	469	408	450	418	530	280	212	351	650

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

भुईमूग Groundnut (kharip)					उन्हाळी भुईमूग Summer Groundnut					Districts
८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
..	Greater Bombay
..	698	840	1055	909	1718	1385	2083	Thane
..	698	840	1055	909	1718	1683	2335	Raigad
..	698	840	1055	909	1718	1683	2610	Ratnagiri
..	698	840	1055	909	1718	1715	2461	Sindhudurg
..	698	840	1055	909	1718	1685	2447	Total Kokan Division
620	368	493	698	836	1935	1352	1270	1258	1795	Nasik
802	204	364	641	908	1205	902	982	1043	1237	Dhule
597	293	188	757	683	1059	1100	1070	889	1522	Jalgaon
694	264	328	689	828	1240	1037	1049	995	1415	Total Nasik Division
954	350	682	797	988	1984	1802	2321	1797	2132	Ahmednagar
1263	648	835	1006	1221	2329	2377	2199	2349	2715	Pune
954	381	276	708	375	1574	1542	1832	1817	1911	Solapur
1151	568	753	942	1066	1816	1654	1909	1808	2035	Total Pune Division

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९
(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	सुर्यफूल Sunflower					करडई Safflower				
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
१२	सातारा	427	567	710	493	155	229	634	327
१३	सांगली	431	583	715	524	155	209	189	303
१४	कोल्हापूर	710
एकूण कोल्हापूर विभाग		430	600	725	518	155	220	314	309
१५	औरंगाबाद	389	604	621	354	447	527	261	291	478	532
१६	जालना	405	598	600	395	452	658	484	425	497	257
१७	परभणी	426	319	332	384	445	777	609	646	635	788
१८	बीड	482	330	243	473	274	813	800	419	610	721
१९	नांदेड	420	589	407	452	151	658	494	432	978	361
२०	उस्मानाबाद	436	400	170	451	126	726	451	433	392	647
२१	लातूर	590	387	91	545	379	655	310	144	375	349
एकूण औरंगाबाद विभाग		488	399	206	466	282	699	494	431	522	563

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

मुईमूग Groundnut (kb)					उन्हाळी मुईमूग Summer Groundnut					Districts
८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
1804	1390	1128	1276	1340	2572	2093	2619	1948	3221	Satara
1127	846	814	884	1074	1904	1625	2595	1824	2329	Sangli
1621	1855	1398	1405	1444	1904	2168	3091	2334	3263	Kolhapur
1567	1395	1131	1212	1303	2328	2080	2778	1955	2874	Total Kolhapur Divn.
320	154	187	426	531	994	..	1246	829	1515	Aurangabad
639	245	323	673	554	950	1329	1246	999	1297	Jalna
426	722	284	820	435	1338	1329	1246	1524	1458	Parbhani
518	410	237	893	468	1100	974	1246	1227	1417	Beed
332	204	207	597	234	1037	974	634	928	1278	Nanded
663	485	112	1067	294	1769	1056	1734	1470	1334	Osmanabad
548	370	176	629	255	1276	1248	..	837	1061	Latur
515	371	200	725	373	1488	1132	1000	1270	1366	Total Aurangabad Divn.

१२. महाराष्ट्र राज्यातील प्रमुख पिकांचे जिल्हावार हेक्टरी उत्पादन १९८४-८५ ते १९८८-८९

(सरासरी उत्पन्न किलो हेक्टरी)

अ. नं. Sr. No.	जिल्हे	सुर्यफूल Sunflower					करडई Safflower				
		१९८४-८५ 1984-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	८८-८९ 88-89
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
२२	बुलढाणा	500	416	497	652	557	378	340	226	386	390
२३	अकोला	500	419	525	432	418	337	326	314	441	367
२४	अमरावती	500	500	505	667	479	366	336	251	278	383
२५	यवतमाळ	1000	300	533	731	440	366	336	251	278	383
एकूण अमरावती विभाग		522	420	505	569	480	366	337	252	397	383
२६	वर्धा	400	700	383
२७	नागपूर	300	383
२८	भंडारा	..	500	650	400	383
२९	चंद्रपूर	500	400	727	383
३०	गडचिरोली	383
एकूण नागपूर विभाग		333	500	650	400	705	383
एकूण महाराष्ट्र राज्य		523	417	266	483	737	596	402	338	463	560

12. Districtwise average yield of Principal Crops in Maharashtra State from 1984-85 to 1988-89

(Average yield in kg. per hectare)

भुईमूग Groundnut (kharip)					उन्हाळी भुईमूग Summer Groundnut					Districts
८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	८८-८९	
84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	84-85	85-86	86-87	87-88	88-89	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	
367	291	273	660	455	658	1144	1049	698	1285	Buldhana
377	258	204	713	424	596	1019	907	909	1032	Akola
531	574	514	626	837	724	966	1011	860	1186	Amravati
281	569	342	592	601	853	1130	1139	996	1093	Yavatmal
409	410	379	633	677	705	1090	1059	876	1129	Total Amravati Division
891	541	435	781	740	551	1011	1190	743	1160	Wardha
461	637	767	720	765	1225	1315	1454	683	1112	Nagpur
668	636	591	742	755	700	1818	1181	1099	1403	Bhandara
668	500	591	742	755	700	1818	1181	945	1366	Chandrapur
..	700	945	1700	Gadchiroli
668	590	591	742	755	7211	1333	1250	1000	1216	Total Nagpur Division
914	673	616	888	907	1432	1272	1401	1483	1582	Total Maharashtra State

१३. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 पीक : तांदूळ (एकूण) Crop : Rice (Total)

बाब 1	८३-८४ 83-84 2	८४-८५ 84-85 3	८५-८६ 85-86 4	८६-८७ 86-87 5	८७-८८ 87-88 6	Item
१ एकूण क्षेत्र ..	15.21	15.20	15.40	15.27	13.70	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातीच्या विघाण्याचे क्षेत्र ..	10.32	10.12	10.63	10.53	9.02	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	67.9	66.8	69.0	69.0	65.8	%2 to 1
४ ओलिताचे क्षेत्र ..	3.72	3.30	3.97	4.62	3.18	Irrigated area
५ ओलिताचे क्षेत्राची एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	24.5	21.7	25.8	30.3	23.2	%to total area
६ एकूण उत्पादन ..	24.61	19.36	21.82	17.51	17.13	Total production
७ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादन ..	17.51	14.32	17.72	14.56	12.48	Hy./HYV production
८ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	71.1	74.0	81.2	83.2	72.9	%to total production

13. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State
 पीक : तांदूळ (एकूण) Crop : Rice (Total)

नाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
९ ओलिताचे उत्पादन ..	6.66	3.70	5.55	5.10	3.34	Production of Irrigated area
१० ओलिताचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	27.1	19.1	25.4	29.1	19.5	%to total production
११ एकूण सरासरी उत्पन्न ..	1617	1274	1416	1147	1250	Total Av. yield
१२ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे सरासरी उत्पन्न ..	1697	1415	1668	1383	1384	Hy./HYV Av. yield
१३ ओलिताचे सरासरी उत्पन्न ..	1790	1121	1398	1102	968	Av. yield of Irr. area
१४ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	412.44	411.59	411.37	411.67	383.19	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	600.97	583.37	638.25	605.57	564.34	(b) Production
१५ महाराष्ट्राची भारताशी टक्केवारी ..						%to All India—
(अ) क्षेत्र ..	3.7	3.7	3.7	3.7	3.6	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	4.1	3.3	3.4	2.8	3.0	(b) Production

१४. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

पीक : खरीप ज्वारी

Crop : Kh. Jowar

वाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	29.51	28.70	28.80	28.69	29.73	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातीच्या विषयाचे क्षेत्र ..	19.13	20.30	21.94	23.38	23.70	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	64.8	70.7	76.2	81.5	79.7	% 2 to 1
४ ओलिताचे क्षेत्र ..	0.33	0.31	0.26	0.24	0.19	Irrigated area
५ ओलिताचे क्षेत्राची एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	1.1	1.1	0.9	0.8	0.6	% to total area
६ एकूण उत्पादन ..	30.96	29.67	26.52	21.11	38.91	Total production
७ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादन ..	26.53	23.92	23.55	20.55	33.73	Hy./HYV production
८ संकरित/अ उ. दे. जातीचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	85.7	80.6	88.8	97.3	86.7	% to total production

14. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and Production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : खरीप ज्वारी

Crop : Kharif Jowar

नाब		१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1		1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
		2	3	4	5	6	
९	ओलिताचे उत्पादन ..	0.49	0.45	0.39	0.36	0.35	Production of Irrigated area
१०	ओलिताचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	1.6	1.5	1.5	1.7	0.9	%to total production
११	एकूण सरासरी उत्पन्न ..	1049	1034	921	736	1309	Total Av. yield
१२	संकरित/अ. उ. दे. जातीचे सरासरी उत्पन्न ..	1387	1178	1073	879	1423	Hy./HYV Av. yield
१३	ओलिताचे सरासरी उत्पन्न ..	1485	1485	1500	1500	1842	Av. yield of Irr. area
१४	अखिल भारत—						All India—
	(अ) क्षेत्र ..	101.78	94.57	95.50	97.32	93.11	(a) Area
	(ब) उत्पादन ..	86.59	77.51	72.72	64.70	83.64	(b) Production
१५	महाराष्ट्राची भारताशी टक्केवारी—						%to All India—
	(अ) क्षेत्र ..	29.0	30.3	30.2	29.5	31.93	(a) Area
	(ब) उत्पादन ..	35.7	38.3	36.5	32.6	46.52	(b) Production

१५. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हे. उत्पन्न (किलोमध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 पीक : बाजरी Crop : Bajra

बाब 1	१९८३-८४ 1983-84 2	८४-८५ 84-85 3	८५-८६ 85-86 4	८६-८७ 86-87 5	८७-८८ 87-88 6	Item
१ एकूण क्षेत्र ..	18.13	17.61	17.03	17.34	18.15	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातीच्या बियाण्याचे क्षेत्र ..	11.18	9.21	10.08	10.41	11.53	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	61.7	52.3	59.2	60.0	62.4	%2 to 1
४ ओलिताचे क्षेत्र ..	0.50	0.49	0.47	0.53	0.59	Irrigated area
५ ओलिताचे क्षेत्राची एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	2.8	2.8	2.7	3.1	3.3	%to total area
६ एकूण उत्पादन ..	9.08	5.66	4.20	4.65	9.10	Total production
७ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादन ..	6.42	3.49	3.00	3.22	7.09	Hy./HYV production
८ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	70.7	61.6	71.4	69.2	77.9	%to total production

15. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : वाजरी

Crop : Bajra

बाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
९ ओलिताचे उत्पादन ..	0.56	0.37	0.20	0.38	0.56	Production of Irrigated area
१० ओलिताचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	6.2	6.5	4.8	8.2	6.2	%to total production
११ एकूण सरासरी उत्पन्न ..	501	322	246	268	501	Total Av. yield
१२ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे सरासरी उत्पन्न ..	574	379	298	309	615	Hy./HYV Av. yield
१३ ओलिताचे सरासरी उत्पन्न ..	1120	755	424	712	950	Av. yield of Irr. area
१४ अखिल भारत—						All India
(अ) क्षेत्र ..	118.32	106.19	106.52	112.66	86.91	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	77.26	60.46	36.64	45.13	32.82	(b) Production
१५ महाराष्ट्राची भारताशी टक्केवारी—						% to All India—
(अ) क्षेत्र ..	15.3	16.6	16.0	15.4	20.9	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	11.7	9.4	11.5	10.3	27.7	(b) Production

१६. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 पीक : गहू Crop : Wheat

वाव 1	१९८३-८४ 1983-84 2	८४-८५ 84-85 3	८५-८६ 85-86 4	८६-८७ 86-87 5	८७-८८ 87-88 6	Item
१ एकूण क्षेत्र ..	11.83	9.89	8.82	7.35	7.33	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातीच्या बियाण्याचे क्षेत्र ..	10.98	7.28	6.36	5.06	6.11	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	92.8	73.6	72.1	68.8	75.0	% 2 to 1
४ ओलिताचे क्षेत्र ..	6.50	5.49	4.84	3.40	3.76	Irrigated area
५ ओलिताचे क्षेत्राची एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	54.9	55.5	54.9	46.3	51.3	% to total area
६ एकूण उत्पादन ..	11.42	8.57	6.44	5.36	6.33	Total production
७ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादन ..	10.48	6.76	5.34	4.34	5.64	Hy./HYV production
८ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	90.2	78.8	82.9	81.0	89.1	% to total production

16. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and Production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : गहू

Crop : Wheat

नाब	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
९ ओलिताचे उत्पादन ..	8.38	6.10	4.79	3.58	4.19	Production of Irrigated area
१० ओलिताचे उत्पादनाची एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	73.4	71.2	74.4	66.8	66.2	% to total production
११ एकूण सरासरी उत्पन्न ..	965	866	731	729	864	Total Av. yield
१२ संकरित/अ. उ. दे. जातीचे सरासरी उत्पन्न ..	954	929	839	857	924	Hy./HYV Av. yield
१३ ओलिताचे सरासरी उत्पन्न ..	1289	1111	990	1051	1113	Av. yield of Irri. area
१४ अखिल भारत--						All India--
(अ) क्षेत्र ..	246.72	235.65	229.97	231.31	226.04	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	454.76	440.69	470.52	443.23	450.95	(b) Production
१५ महाराष्ट्राची भारताशी टक्केवारी--						% to All India--
(अ) क्षेत्र ..	4.8	4.2	3.8	3.2	3.2	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	2.5	1.9	1.4	1.2	1.4	(b) Production

१७. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

17. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : रबी ज्वारी

Crop : Rabi Jowar

वाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	35.89	36.92	37.45	34.66	36.89	Total area
२ संकरित क्षेत्र ..	12.87	10.37	13.34	15.40	14.48	Hy. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	35.9	28.1	35.6	44.4	39.2	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये)	441	497	339	283	558	Average yield in kg./ha.
५ एकूण उत्पादन ..	15.82	18.36	12.71	9.82	20.61	Total Production
६ ओलितांचे क्षेत्र ..	3.53	3.75	3.59	3.43	3.87	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	9.8	10.1	9.6	9.9	10.5	% to total area
७ ओलितांचे क्षेत्रातील उत्पादन .	3.38	4.15	2.72	2.69	3.34	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	21.4	22.6	21.4	27.4	16.2	% to total production
८ मखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	62.54	64.82	65.47	62.16	63.36	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	32.60	36.51	29.25	27.15	34.83	(b) Production
९ मखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र ..	57.4	57.0	57.2	55.8	58.2	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	58.5	50.3	43.5	36.2	99.2	(b) Production

१८. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

18. Area (Lakh ha.), Average yield (kg. / ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : एकूण तृणधान्ये

Crop : Total Cereals

बाब	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	115.93	113.11	112.31	108.26	110.91	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. क्षेत्र ..	65.23	58.24	62.98	65.50	65.61	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	56.3	51.5	56.1	60.5	59.2	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये)	836	762	678	570	870	Average yield (Kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	96.93	86.22	76.15	61.69	96.50	Total Production
६ ओलिताचे क्षेत्र ..	15.02	14.20	13.53	12.64	12.00	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	13.0	12.5	12.0	11.7	10.8	% to total area
७ ओलिताचे क्षेत्रातील उत्पादन	20.42	15.35	14.44	12.55	12.26	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी	21.0	13.6	19.0	20.3	12.7	% to total production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	1076.21	1039.36	1036.05	1040.40	971.46	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	1394.81	1335.76	1370.79	1317.09	1273.74	(b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to All India—
(अ) क्षेत्र ..	10.8	10.9	10.8	10.4	11.4	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	6.9	6.5	5.6	4.7	7.6	(b) Production

आलेख पृ. क्र. १६९ वर पहावा.
Graph is on page 169.

१९. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 19. Area (Lakh ha.), Average yield (kg. / ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : तूर

Crop : Tur

नाम	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	7.31	7.58	7.57	7.60	7.79	Total Area
२ संकरित/अ. उ. दे. क्षेत्र	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) ..	666	640	597	490	686	Average yield (kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	4.87	4.85	4.51	3.73	5.35	Total Production
६ ओलिताचे क्षेत्र	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	% to total area
७ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	32.18	31.55	31.84	31.47	32.92	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	25.76	25.85	24.41	22.71	22.34	(b) Production
८ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to All India—
(अ) क्षेत्र ..	22.7	24.0	23.8	24.1	23.7	(a) Area
(ब) उत्पादन ..	18.9	18.8	18.5	16.4	23.9	(b) Production

२०. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 20. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : हरभरा

Crop : Gram

क्र.सं.	वर्ष	१९८३-८४ 1983-84	८४-८५ 84-85	८५-८६ 85-86	८६-८७ 86-87	८७-८८ 87-88	Item
	1	2	3	4	5	6	
१	एकूण क्षेत्र	4.95	5.09	5.34	4.82	5.60	Total area
२	संकरित क्षेत्र	Hy. area
३	टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४	सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये)	428	396	329	268	419	Average yield (Kg./ha.)
५	एकूण उत्पादन	2.12	2.02	1.76	1.29	2.28	Total production
६	ओलिताचे क्षेत्र	1.13	1.19	1.23	0.90	1.20	Irrigated area
	एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	22.8	23.4	23.0	18.7	21.4	% to total area
७	ओलिताचे क्षेत्रातील उत्पादन	0.68	0.65	0.59	0.36	0.65	Production from irrigated area
	एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी	32.1	32.2	33.5	27.9	28.5	% to total production
८	अखिल भारत—						All India—
	(अ) क्षेत्र	71.61	68.04	78.05	69.84	58.06	(a) Area
	(ब) उत्पादन	47.51	45.61	57.89	45.32	36.22	(b) Production
९	अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
	(अ) क्षेत्र	6.9	7.5	6.0	6.9	9.6	(a) Area
	(ब) उत्पादन	4.5	4.4	3.0	2.8	6.2	(b) Production

२१. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हे.), सरासरी हे. उत्पन्न (किलोमध्ये) व उत्पादन (लाख टनात)

21. Area (Lakh ha.) Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक-उडीद

Crop-Utilid

बाब	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	83-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
१) एकूण क्षेत्र ..	5.36	4.63	4.54	4.56	4.70	Total Area
२) संकरित/अ. ऊ. दे. क्षेत्र	Hy./Hyv area
३) टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४) सरासरी हे. उत्पन्न (किलोमध्ये)	348	198	384	324	448	Average yield (Kg./ha.)
५) एकूण उत्पादन ..	1.87	0.92	1.74	1.48	2.10	Total Production
६) बोलीताचे क्षेत्र	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	% to total area
७) अखिल भारत						All India
अ) क्षेत्र ..	30.0	36.1	28.2	28.2	28.5	a) Area
ब) उत्पादन ..	11.9	11.8	10.1	10.6	11.1	b) Production
८) अखिल भारताशी टक्केवारी						% to all India
अ) क्षेत्र ..	17.9	12.8	16.1	16.2	16.5	a) Area
ब) उत्पादन ..	15.7	7.8	17.2	14.0	18.9	b) Production

२२. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 22. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg/ha). and production (lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक-मूग

Crop-Mung

वाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	5.09	5.13	5.33	5.21	6.36	Total area
२ संकरीत/अ. उ. दे. क्षेत्र	Hy./Hyv area
३ टक्केवारी २ ची १ शी.	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्ट. उत्पन्न .. (किलोमध्ये)	335	310	366	306	460	Average yield (Kg/ha)
५ एकूण उत्पादन ..	1.70	1.59	1.95	1.59	2.92	Total production
६ ओलिताचे क्षेत्र	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	% to total area
७ अखिल भारत						All India
अ) क्षेत्र ..	30.6	29.7	29.2	30.6	29.8	a) Area
ब) उत्पादन ..	13.7	12.0	11.6	10.8	12.7	b) Production
८ अखिल भारताशी टक्केवारी	% to All India
अ) क्षेत्र ..	16.6	17.3	18.3	17.0	21.3	a) Area
ब) उत्पादन ..	13.2	13.2	16.8	14.7	23.0	b) Production

२३. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 23. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : एकूण कडधान्ये

Crop : Total Pulses

वाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	6
१ एकूण क्षेत्र	29.61	28.33	28.60	28.36	30.33	Total area
२ संकरित/अ. उ. दे. जातींच्या बियाणांचे क्षेत्र	Hy./HYV. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये)	425	393	407	344	466	Average yield (kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	12.58	11.14	11.64	9.75	14.14	Total production
६ ओलिताचे क्षेत्र ..	1.18	1.19	1.27	0.92	1.23	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	4.0	4.2	4.4	3.2	4.1	% to total area
७ ओलिताचे क्षेत्रातील उत्पादन	0.73	0.65	0.59	0.36	0.65	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी	5.8	5.8	5.1	3.7	4.6	% to total production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	235.42	227.37	244.18	231.56	215.60	a) Area
(ब) उत्पादन ..	128.93	119.63	133.61	117.07	110.41	b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to All India—
(अ) क्षेत्र ..	12.6	12.5	11.7	12.2	14.1	a) Area
(ब) उत्पादन ..	9.8	9.3	8.7	8.3	12.8	b) Production

आलेख पृ. क्र. १७१ वर पहावा.

Graph is on page 171.

२४. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनांमध्ये)
 24. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : एकूण अन्नधान्ये

Crop : Total Foodgrains

बाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	145.54	141.44	140.91	136.62	141.23	Total area
२ संकरित/अ. ज. दे. क्षेत्र ..	65.23	58.24	62.98	65.50	65.61	Hy./HYV. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	44.8	41.2	44.7	47.9	46.5	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये)	752	688	62.3	523	783	Average yield (Kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	109.51	97.36	87.79	71.44	110.64	Total Production
६ ओलिताचे क्षेत्र ..	16.20	15.4	14.80	13.56	13.23	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	11.1	10.8	10.5	9.9	9.4	% to total area
७ ओलिताचे क्षेत्रातील उत्पादन	21.15	16.0	15.03	12.92	12.91	Production from irrigated area
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी	19.3	16.4	17.1	18.1	11.7	% to total Production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	1311.63	1266.73	1280.23	1271.96	1187.06	a) Area
(ब) उत्पादन ..	1523.74	1455.39	1504.40	1434.16	1384.15	b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी						% to all India—
(अ) क्षेत्र ..	11.1	11.2	11.0	10.7	11.9	a) Area
(ब) उत्पादन ..	7.2	6.7	5.8	5.0	8.0	b) Production

आलेख पृ. क्र. १७३ वर पहावा.
 Graph is on page 173.

२५. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

25. Area (Lakh ha.) Average yield (Kg./ha.), and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : कापूस

Crop : Cotton

बाब	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	83-84	84-85	85-86	86-87	1987-88	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	26.85	26.84	27.53	26.93	25.18	Total area
२ संकरित क्षेत्र ..	5.51	6.08	7.65	7.24	6.84	Hy. area
३ टक्केवारी २ ची १ शी ..	20.5	22.6	27.8	26.9	84.6	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (रई) (किलोग्रॅममध्ये) ..	52	93	123	56	100	Average yield (lint) (Kg./ha.)
५ कापसाचे उत्पादन (१७० किलो- ग्रॅमच्या एक लाख गाठी)	8.14	14.67	19.90	8.89	14.81	Production of cotton (lakh bales of 170 Kg. each)
६ ओलित क्षेत्र ..	1.04	1.00	1.09	0.67	0.30	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	3.9	3.7	3.9	2.5	1.2	% to total area
७ ओलिताचे क्षेत्रातील उत्पादन ..	0.66	1.03	1.10	0.50	0.36	Produ. from Irr. area
(लाख गाठी)						(lakh bales)
एकूण उत्पादनाशी टक्केवारी ..	8.1	7.0	5.5	5.6	2.4	% to total production
८ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	77.21	73.82	75.33	69.48	64.70	a) Area
(ब) उत्पादन ..	63.87	85.07	87.27	69.05	64.32	b) Production
९ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र ..	34.8	36.4	36.5	38.8	38.9	a) Area
(ब) उत्पादन ..	12.7	17.2	22.8	12.9	23.0	b) Production

२६. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (टनामध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

26. Area (Lakh ha.), Average yield (tonnes/ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : ऊस

Crop : Sugarcane

वाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	83-84	84-85	85-86	86-87	1987-88	
	2	3	4	5	6	
१ एकूण क्षेत्र ..	3.59	3.54	3.19	3.35	3.45	Total area
२ कापणीचे क्षेत्र ..	2.94	2.93	2.65	2.80	2.92	Harvested area
३ सरासरी उत्पन्न ऊसाचे (टन/हेक्टर) ..	90.3	90.1	89.4	86.1	85.6	Average yield (tonnes/ha.) cane
४ ऊसाचे उत्पादन ..	265.49	263.67	237.06	240.91	249.84	Production of cane
५ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	31.10	29.53	28.49	30.79	32.87	a) Area
(ब) उत्पादन ..	1740.76	1703.19	1706.48	1860.89	1967.23	b) Production
६ एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी	11.5	12.0	11.2	10.9	10.5	% to all India total Area
७ (ऊस) उत्पादन ..	15.3	15.2	13.9	12.9	12.7	(cane) Production

२७. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)
 27. Area (Lakh ha.), Average yield (kg/ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : भुईमूग

Crop : Groundnut

बाब	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	2	3	4	5	6	
Kharip Groundnut						
१ एकूण क्षेत्र ..	6.13	6.27	6.26	6.12	5.94	Total Area
२ संकरित/अ. उ. दे. क्षेत्र	Hy./HYV area
३ टक्केवारी २ ची १ शी	% 2 to 1
४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये) ..	859	914	673	616	888	Average yield (kg./ha.)
५ एकूण उत्पादन ..	5.26	5.73	4.22	3.77	5.28	Total production
६ ओलिताचे क्षेत्र ..	0.27	0.25	0.18	0.11	0.09	Irrigated area
एकूण क्षेत्राशी टक्केवारी ..	4.14	3.98	3.8	1.8	1.5	% to total area
७ अखिल भारत—						All India—
(अ) क्षेत्र ..	63.23	60.18	62.44	60.41	55.94	a) Area
(ब) उत्पादन ..	52.79	46.91	37.58	44.26	40.09	b) Production
८ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to All India
(अ) क्षेत्र ..	9.7	10.4	10.0	10.1	10.6	a) Area
(ब) उत्पादन ..	10.0	12.2	10.3	8.5	13.2	b) Production
Summer Groundnut						
९ एकूण क्षेत्र ..	1.97	1.10	0.37	0.41	1.08	Total Area
१० एकूण उत्पादन ..	2.81	1.57	0.47	0.58	1.52	Total Production

२८. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

28. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : तीळ, जवस, करडई, सूर्यफूल

Crop : Sesamum, Linseed, Safflower, Sunflower

बाव	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
Sesamum						
१ एकूण क्षेत्र	2.05	2.21	2.27	2.16	2.56	Total area
२ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (कि.ग्रॅ.मध्ये)	249	235	220	228	253	Average yield (Kg./ha.)
३ एकूण उत्पादन	0.51	0.52	0.50	0.49	0.65	Total Production
४ अखिल भारताशी एकूण उत्पादनाची टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र	9.3	10.4	10.2	10.0	12.2	a) Area
(ब) उत्पादन	9.1	10.0	10.0	10.9	11.6	b) Production
Linseed						
५ एकूण क्षेत्र	2.57	2.49	2.47	2.16	2.19	Total Area
६ सरासरी उत्पन्न	252	248	218	181	254	Average yield
७ एकूण उत्पादन	0.65	0.62	0.54	0.39	0.56	Total Production
८ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र	17.3	17.8	17.3	18.7	19.0	a) Area
(ब) उत्पादन	14.8	15.9	14.4	12.3	15.1	b) Production

२८. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)—समाप्त

28. Area (Lakh ha.), Average yield (kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State—Concl'd.

पीक : तीळ, जवस, करडई, सूर्यफूल

Crop : Sesamum, Linseed, Safflower, Sunflower

बाब	१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1	1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
	2	3	4	5	6	
Safflower						
९ एकूण क्षेत्र	5.68	6.10	6.19	5.84	7.08	Total area
१० सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये)	657	596	402	338	600	Average yield (Kg./ha.)
११ एकूण उत्पादन	3.73	3.64	2.49	1.97	3.28	Total Production
१२ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र	68.3	66.4	67.9	65.5	66.3	a) Area
(ब) उत्पादन	74.4	70.7	71.6	55.8	72.9	b) Production
Sunflower						
१३ एकूण क्षेत्र	3.00	3.25	3.25	3.14	4.06	Total area
१४ सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये)	364	523	417	266	483	Average yield (Kg./ha.)
१५ एकूण उत्पादन	1.09	1.70	1.36	0.84	1.96	Total Production
१६ अखिल भारताशी टक्केवारी—						% to all India—
(अ) क्षेत्र	43.1	38.9	43.2	30.7	24.5	a) Area
(ब) उत्पादन	63.3	38.6	48.4	20.0	32.1	b) Production

२९. महाराष्ट्र राज्यातील क्षेत्र (लाख हेक्टरमध्ये), सरासरी हेक्टरी उत्पन्न (किलोग्रॅममध्ये) व उत्पादन (लाख टनामध्ये)

29. Area (Lakh ha.), Average yield (Kg./ha.) and production (Lakh tonnes) in Maharashtra State

पीक : एकूण तेलबिया

Crop : Total Oilseeds

बाब		१९८३-८४	८४-८५	८५-८६	८६-८७	८७-८८	Item
1		1983-84	84-85	85-86	86-87	87-88	
		2	3	4	5	6	
१. एकूण क्षेत्र	22.47	22.84	22.42	21.35	25.05	Total Area
२. एकूण उत्पादन	14.30	14.17	10.00	8.38	13.96	Total Production
३. सरासरी उत्पन्न (किलो/हेक्टरमध्ये)	636	620	445	392	557	Av. yield in (Kg/ha.)
४. अखिल भारत—							All India—
(अ) क्षेत्र	186.89	189.24	190.22	186.26	200.00	a) Area
(ब) उत्पादन	126.92	129.46	108.33	112.70	123.78	b) Production
५. अखिल भारताशी टक्केवारी—							% to all India—
(अ) क्षेत्र	12.0	12.1	11.8	11.5	12.5	a) Area
(ब) उत्पादन	11.3	10.9	9.2	7.4	11.3	b) Production

आलेख पृ. क्र. १७५ वर पहावा.
Graph is on page 175.

वर्ष	खरीप Kharif					रबी			
	अऊदे भात HYV Paddy	संकरित अऊदे ज्वारी Hy/HYV Jowar	संकरित बाजरी Hy Bajari	संकरित मका Hy. Maize	एकूण खरीप Total Kharif	संकरित ज्वारी Hy./HYV Jowar	अऊदे गहू HYV Wheat	संकरित मका Hy. Maize	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
१९६६-६७	0.65	0.11	0.11	0.05	0.92	0.03	0.08	0.03	
१९६७-६८	0.62	2.10	1.04	0.07	3.83	0.18	0.13	0.03	
१९६८-६९	1.29	5.07	2.71	0.09	9.16	0.28	0.95	0.02	
१९६९-७०	1.82	3.08	3.03	0.06	7.99	0.19	1.59	0.01	
१९७०-७१	2.12	4.87	4.81	0.05	11.85	0.13	2.09	0.01	
१९७१-७२	2.25	3.20	1.98	0.03	7.46	0.09	2.07	0.01	
१९७२-७३	2.28	3.30	2.96	0.02	8.56	0.12	3.10	0.01	
१९७३-७४	3.67	5.08	8.23	0.08	17.06	0.32	3.77	0.02	
१९७४-७५	3.52	4.33	6.24	0.08	14.17	0.25	4.03	0.03	
१९७५-७६	5.08	7.54	4.09	0.19	16.90	0.74	9.76	0.08	
१९७६-७७	8.20	13.88	1.95	0.33	24.36	0.58	9.23	0.11	
१९७७-७८	8.68	17.14	2.26	0.36	28.44	0.63	9.91	0.11	
१९८०-८१	9.13	17.60	6.10	0.48	33.31	1.66	8.14	0.14	
१९८१-८२	9.32	18.53	6.69	0.39	34.93	1.22	8.77	0.17	
१९८२-८३	9.00	19.03	7.43	0.33	35.79	3.31	7.93	0.18	
१९८३-८४	10.03	19.13	11.18	0.55	40.89	12.87	10.98	0.20	
१९८४-८५	10.12	20.30	9.21	0.50	40.13	10.37	7.28	0.32	
१९८५-८६	10.44	21.९4	10.08	0.51	42.97	13.33	6.36	0.13	
१९८६-८७	10.36	23.38	10.41	0.52	44.67	15.40	5.06	0.20	
१९८७-८८	8.89	23.70	11.53	0.57	44.69	14.48	6.11	0.20	

30. Coverage under Hybrid and High Yielding Varieties in Maharashtra

(Unit lakh ha.)

Rabi		उन्हाळी Summer						
एकूण रबी Total Rabi 10	अजदे भात HYV Paddy 11	संकरित मका Hy. Maize 12	संकरित ज्वारी Hy. Jowar 13	एकूण उन्हाळी Total Summer 14	एकूण Grand Total 15	पूर्वीच्या वर्षापेक्षा वाढीची टक्केवारी Percentage increase over previous year 16	Year	
0.14	0.01	0.01	..	0.02	1.08	..	1966-67	
0.34	0.03	0.03	..	0.06	4.23	291.7	1967-68	
1.25	0.01	0.01	10.42	146.3	1968-69	
1.79	0.03	0.03	9.81	-5.9	1969-70	
2.23	0.05	0.05	14.13	44.0	1970-71	
2.17	0.07	0.07	9.70	-31.4	1971-72	
3.23	0.07	0.07	11.86	22.3	1972-73	
4.11	0.25	0.25	21.42	80.6	1973-74	
4.31	0.11	0.11	18.59	-13.2	1974-75	
10.58	0.31	..	0.06	0.37	27.85	49.8	1975-76	
9.92	0.19	..	0.01	0.20	34.48	23.8	1976-77	
10.65	0.26	..	0.06	0.32	39.41	14.3	1977-78	
9.94	0.28	0.28	43.53	7.7	1980-81	
10.16	0.28	0.28	45.37	4.2	1981-82	
11.42	0.22	0.22	47.43	4.5	1982-83	
24.05	0.29	0.29	65.23	37.5	1983-84	
17.97	0.14	0.14	58.24	-10.7	1984-85	
19.82	0.19	0.19	62.98	7.5	1985-86	
20.66	0.17	0.17	65.50	3.8	1986-87	
20.79	0.13	0.13	65.61	0.2	1987-88	

३१. महाराष्ट्रातील प्रमुख फळे आणि भाजीपाला क्षेत्र

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

वर्ष 1	फळे				
	द्राक्षे Grapes 2	केळी Banana 3	आंबा Mangoes 4	मोसंबी Sweet orange 5	संत्रा Mandrin orange 6
१९६०-६१	1	23	12	12	6
१९६६-६७	2	31	12	14	8
१९६७-६८	2	28	12	14	8
१९६८-६९	2	32	12	8	15
१९७३-७४	2	32	12	7	19
१९७४-७५	2	41	13	7	20
१९७५-७६	2	44	15	7	20
१९७६-७७	2	46	14	7	21
१९७७-७८	2	46	15	5	21
१९७८-७९	3	51	15	3	22
१९७९-८०	3	52	13	3	23
१९८०-८१	3	54	12	3	26
१९८१-८२	4	57	15	3	27

31. Area under major fruits and vegetables in Maharashtra

(Area in '000' hectares)

FRUITS						
लिंबू Sour lime 7	पेरू Guava 8	चिक्कु Chiku 9	काजू Cashewnut 10	इतर फळे Other fruits 11	एकूण फळे Total fruits 12	Year
1	4	..	4	6	69	1960-61
1	4	..	7	7	86	1966-67
1	4	..	10	6	85	1967-68
1	4	1	10	4	89	1968-69
2	4	1	12	3	94	1973-74
2	5	1	12	4	107	1974-75
2	5	1	16	5	117	1975-76
2	6	1	16	4	119	1976-77
3	5	1	17	5	120	1977-78
3	5	1	17	5	125	1978-79
3	5	1	18	7	128	1979-80
3	5	1	18	7	132	1980-81
3	5	1	18	2	140	1981-82

३१. महाराष्ट्रातील प्रमुख फळे आणि भाजीपाला क्षेत्र-समाप्त

(क्षेत्र '०००' हेक्टरमध्ये)

वर्ष 1	भाजीपाला					
	बटाटा Potato 13	रताळी Sweet Potato 14	कांदा Onion 15	कोबी Cabbage 16		
१९६०-६१	16	6	22	2
१९६६-६७	12	7	37	2
१९६७-६८	11	6	40	2
१९६८-६९	13	7	37	2
१९७३-७४	8	5	45	3
१९७४-७५	10	6	50	3
१९७५-७६	11	6	49	3
१९७६-७७	11	6	44	2
१९७७-७८	10	6	53	3
१९७८-७९	11	6	53	4
१९७९-८०	12	5	58	4
१९८०-८१	13	5	61	4
१९८१-८२	13	6	62	4

31. Area under major fruits and vegetables in Maharashtra—*Concid.*

(Area in '000' hectares)

VEGETABLES					
बांगी Brinjal 17	टोमॅटो Tomato 18	भेंडी Bhendi 19	इतर भाजीपाला Other Veg. 20	एकूण भाजीपाला Total Veg. 21	Year
9	5	3	15	78	1960-61
12	6	3	17	96	1966-67
12	7	3	21	102	1967-68
12	8	3	19	101	1968-69
15	10	5	21	112	1973-74
14	11	5	23	122	1974-75
12	10	4	24	119	1975-76
14	12	5	22	116	1976-77
14	12	4	25	127	1977-78
16	14	4	28	134	1978-79
16	14	5	25	139	1979-80
16	14	5	27	145	1980-81
17	14	4	20	147	1981-82

३२. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या क्षेत्राचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक	१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83		१९८३-८४ 1983-84	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7	महाराष्ट्र Mah. State 8	भारत All India 9
भात	99.1	93.5	111.6	110.1	111.7	103.5	114.3	111.6
गहू	108.7	85.5	120.0	139.4	122.5	148.4	141.7	155.4
खरीप ज्वारी	96.1	..	120.3	..	113.7	..	116.9	..
रबी ज्वारी	113.8	..	108.9	..	115.3	..	109.6	..
एकूण ज्वारी	106.1	98.2	113.9	89.2	114.6	88.0	112.8	88.3
बाजरी	81.9	90.2	84.3	94.7	67.4	87.9	87.9	95.1
बार्ली	106.7	111.6	95.6	58.7	286.8	50.4	323.1	47.1
मका	61.5	78.7	143.9	101.4	174.2	97.7	219.5	100.1
रागी	105.7	105.2	100.6	108.4	106.3	100.1	107.4	106.2
कोद्रा	115.5	..	69.0	..	70.9	..	97.3	..
इतर तृणधान्ये	97.8	98.8	86.0	78.5	87.5	72.6	98.7	75.5
एकूण तृणधान्ये	100.4	92.8	107.5	105.3	105.1	102.3	110.5	107.7
हरभरा	115.7	124.1	120.9	102.3	125.3	96.2	141.9	93.1
तूर	91.2	92.6	106.4	113.5	110.5	100.6	118.7	121.6
इतर कडधान्ये	87.1	103.8	98.2	113.3	86.9	109.3	103.4	115.0

टीप.—निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

32. Comparative Index Number of AREA in Maharashtra State *vis-a-vis* All India

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		१९८७-८८ 1987-88		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	महाराष्ट्र Mah. State 16	भारत All India 17	
114.2	111.4	115.8	111.3	114.8	111.4	103.2	103.7	Rice
118.4	148.4	105.6	144.8	88.1	145.0	87.8	142.3	Wheat
113.7	..	114.1	..	113.6	..	117.8	..	Kharif Jowar
112.7	..	114.4	..	105.8	..	112.7	..	Rabi Jowar
113.2	85.7	114.2	86.5	109.2	85.7	114.9	84.1	Total Jowar
85.4	85.3	82.6	85.6	84.1	90.5	88.1	69.8	Bajri
270.4	42.6	306.6	46.5	296.7	41.6	277.0	39.0	Barley
192.5	99.1	174.0	99.1	189.6	101.3	218.3	94.7	Maize
107.1	99.1	104.4	99.7	103.9	99.9	100.7	95.2	Ragi
82.3	..	76.2	..	78.6	..	75.7	..	Kodra
76.8	66.7	86.7	65.5	90.9	61.8	98.0	60.2	Other Cereals
107.8	104.1	107.1	103.7	103.2	104.1	105.8	97.2	Total Cereals
146.1	89.8	153.1	101.5	138.3	90.8	160.5	75.5	Gram
123.1	119.2	122.8	120.3	123.4	118.9	126.5	124.4	Tur
93.4	110.8	93.6	117.4	95.0	113.9	101.0	108.9	Other Pulses

Note.—Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३२. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या क्षेत्राचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक	१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83		१९८३-८४ 1983-84	
	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India
1	2	3	4	5	6	7	8	9
एकूण कडधान्ये	91.9	109.6	103.1	109.5	97.4	104.9	112.1	108.1
एकूण अन्नधान्ये	98.7	95.9	106.6	106.1	103.6	102.8	110.8	107.8
भुईमूग	122.1	95.1	73.5	102.3	78.2	99.4	88.5	103.9
तोंळ	73.0	90.6	79.9	105.2	122.2	89.4	126.2	89.4
सरसु, मोहरी व जवस	131.0	107.3	132.5	120.9	131.3	100.1	138.0	103.2
एरंडी	137.8	113.6	116.8	135.1	138.0	140.6	148.7	151.1
एकूण तेलविया	117.2	98.7	83.3	109.7	91.9	102.6	100.9	104.7
कापूस	98.1	102.3	94.9	103.5	96.8	101.1	97.9	99.2
अंबाडी	93.9	134.4	72.2	105.2	96.8	93.0	99.4	95.4
एकूण तंतुमय	98.0	106.1	94.4	104.0	95.9	100.2	97.9	98.8
ऊस	79.6	100.5	193.9	132.4	211.8	139.2	191.1	128.9
तंबाखू	196.7	96.3	77.9	102.2	101.1	115.8	83.7	101.3
बटाटा	115.2	72.0	108.8	159.9	98.6	154.1	97.7	166.6
मिरची	99.8	86.5	84.4	112.7	91.7	114.3	85.7	112.9
एकूण संकीर्ण	93.0	108.7	134.8	..	146.8	..	133.9	..
एकूण अन्नधान्याशिवाय	103.1	98.9	94.3	114.0	99.2	110.3	97.1	111.4
सर्व प्रकारच्या वस्तू	99.8	96.6	103.5	108.1	102.5	104.7	108.5	108.7

टीप.—निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

32. Comparative Index Numbers of AREA in Maharashtra State vis-a-vis All India—Concl'd.

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		१९८७-८८ 1987-88		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	महाराष्ट्र Mah. State 16	भारत All India 17	
107.3	104.4	108.2	112.2	107.3	106.4	114.8	99.1	Total pulses
107.7	104.2	107.3	105.2	104.0	104.5	107.6	97.5	Total foodgrains
80.5	98.8	72.5	98.2	71.4	96.2	77.5	92.8	Groundnut
136.0	85.9	139.9	90.0	133.0	87.8	157.5	85.1	Sesamum
133.1	102.4	132.2	103.6	115.9	91.3	116.5	103.6	R. M. Linseed
140.7	162.5	111.5	154.3	130.1	140.0	127.4	109.7	Castorseed
95.7	102.1	90.2	103.2	86.1	97.4	93.7	98.7	Total oilseeds
97.9	94.8	100.4	96.7	98.2	89.2	91.8	83.1	Cotton
101.4	96.1	99.8	113.1	91.0	86.0	97.3	85.1	Mesta
97.9	95.8	100.4	101.5	98.0	90.2	91.9	83.6	Total fibres
190.2	122.4	172.5	118.1	159.1	127.6	189.7	136.2	Sugarcane
58.8	100.6	82.0	91.5	69.6	89.7	92.8	74.7	Tobacco
95.2	178.1	97.7	176.8	94.3	174.4	99.4	185.7	Potato
87.4	111.0	89.2	126.3	85.9	116.6	87.6	103.1	Chillies
133.4	..	127.1	..	118.9	..	134.6	..	Total Misc.
100.0	108.3	99.5	109.4	96.2	104.3	95.7	101.9	Total non-foodgrains
105.8	105.2	105.3	106.3	102.1	104.4	104.6	98.7	All commodities

Note.— Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३३. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या उत्पादनाचा एकमेकाशी तुलनात्मक निदेशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक	वजन Weight		१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83	
	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India
1	2	3	4	5	6	7	8	9
भात	11.52	33.96	110.5	90.8	178.7	136.2	142.7	120.5
गहू	4.81	12.15	110.0	66.9	219.5	207.4	209.1	237.0
खरीप ज्वारी	84.3	..	191.1	..	191.1	..
रबी ज्वारी	106.4	..	115.3	..	96.9	..
एकूण ज्वारी	21.12	4.86	94.4	80.7	156.5	122.2	148.1	108.9
बाजरी	5.80	2.83	68.0	75.8	122.3	116.0	70.0	107.5
बाली	0.01	1.34	88.2	110.5	96.2	69.3	322.6	64.9
मका	0.24	3.06	62.9	73.8	220.6	112.2	347.1	106.5
रागी	1.19	1.01	107.9	106.0	159.2	156.5	136.9	117.5
कोद्रा	0.09	..	107.9	..	56.8	..	67.7	..
इतर तृणधान्ये	0.27	0.81	100.3	112.9	93.5	90.0	101.3	67.5
एकूण तृणधान्ये	45.05	60.05	97.0	84.6	163.8	145.5	143.5	139.8
हरभरा	1.32	3.58	132.7	110.8	152.8	89.2	143.9	101.6
तूर	4.46	1.35	114.9	77.7	131.2	125.7	133.3	111.8
इतर कडधान्ये	4.66	3.14	87.8	105.0	105.5	110.8	97.6	109.6
एकूण कडधान्ये	10.44	8.07	105.1	103.0	122.5	103.7	118.7	106.4
एकूण अन्नधान्ये	55.49	68.12	98.5	86.8	156.0	140.5	138.8	135.8

टीप.—निदेशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलाच्या समूहाच्या किमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

33. Comparative Index Numbers of PRODUCTION in Maharashtra *vis-a-vis* All India

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८३-८४ 1983-84		१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		१९८७-८८ 1987-88		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	महाराष्ट्र Mah. State 16	भारत All India 17	महाराष्ट्र Mah. State 18	भारत All India 19	
180.1	153.7	141.7	149.2	159.7	163.7	128.2	155.3	125.1	144.7	Rice
297.3	251.9	222.9	244.1	167.7	260.6	139.6	245.5	164.9	249.8	Wheat
181.3	..	173.7	..	155.3	..	123.6	..	227.9	..	Kharif Jowar
110.3	..	128.0	..	88.6	..	68.5	..	143.7	..	Rabi Jowar
148.9	120.7	152.8	115.5	124.8	103.3	98.4	93.1	189.4	120.0	Total Jowar
142.9	161.9	89.1	126.7	66.1	76.8	73.2	94.6	143.1	68.8	Bajri
447.1	63.7	333.9	54.1	390.5	68.2	367.9	58.0	481.0	55.4	Barley
469.3	128.8	376.8	137.2	331.3	108.0	251.0	123.4	387.1	91.5	Maize
153.4	149.6	166.7	133.7	166.2	133.1	94.6	143.2	133.2	122.9	Ragi
96.9	..	94.4	..	78.1	..	56.3	..	55.3	..	Kodra
150.7	92.0	93.5	65.6	98.8	66.9	131.2	63.8	155.2	64.2	Other Cereals
173.7	167.1	150.4	160.5	132.8	167.5	108.1	160.4	163.5	154.3	Total Cereals
206.0	91.2	196.2	87.6	170.8	111.2	125.9	87.1	222.3	69.6	Gram
162.7	144.8	162.1	145.3	150.8	137.2	124.4	127.7	178.6	125.6	Tur
131.0	133.3	100.2	116.3	125.9	123.0	111.0	117.5	152.6	124.2	Other Pulses
154.0	116.5	138.8	108.4	142.2	120.1	118.6	105.7	172.5	100.2	Total Pulses
170.0	161.1	148.2	154.3	134.6	161.9	110.0	154.0	162.2	147.9	Total Foodgr

Note.— Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३३. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या उत्पादनाचा एकमेकाशी तुलनात्मक निदेशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक	वजन Weight		१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83	
	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah. State	भारत All India	महाराष्ट्र Mah.State	भारत All India
1	2	3	4	5	6	7	8	9
भुईमूग	.. 9.25	4.82	124.6	91.8	73.6	140.0	87.7	102.4
तीळ	.. 0.70	0.62	75.1	85.0	78.0	134.2	147.2	125.4
सरसु, मोहरी व जवस	.. 0.58	1.72	162.4	94.4	141.7	150.5	160.3	136.0
एरंडी	.. 0.01	0.11	100.0	121.9	183.3	258.1	366.7	286.9
एकूण तेलविया	.. 10.54	10.96	123.5	89.6	77.7	138.8	95.9	120.1
कापूस	.. 8.43	3.01	73.5	85.7	103.4	140.7	119.3	134.5
अंबाडी	.. 0.03	0.15	145.9	166.1	64.5	136.3	95.5	105.5
एकूण तंतुमय	.. 8.46	4.03	73.8	97.6	103.3	138.9	119.2	129.4
ऊस	.. 21.64	7.01	81.1	88.7	221.4	156.3	234.1	158.9
तंबाखू	.. 0.18	1.14	270.8	94.1	120.8	146.1	147.9	163.4
वटाटा	.. 0.35	1.41	118.9	60.4	86.8	237.5	121.4	238.6
मिरची	.. 3.34	1.11	95.1	90.4	81.6	118.7	79.6	124.3
एकूण संकीर्ण	.. 25.51	16.89	84.8	90.1	200.6	N. A.	211.6	N. A.
एकूण अन्नघान्याशिवाय	.. 44.51	31.88	91.8	86.9	153.0	148.0	166.7	141.1
सर्व प्रकारच्या वस्तू	.. 100.00	100.00	95.5	86.8	154.7	142.9	151.2	137.5

टीप.—निदेशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किंमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

33. Comparative Index Numbers of PRODUCTION in Maharashtra vis-a-vis All India—Concl'd.

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८३-८४ 1983-84		१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		१९८७-८८ 1987-88		Crop
महाराष्ट्र Mah. 10	भारत India 11	महाराष्ट्र Mah. 12	भारत India 13	महाराष्ट्र Mah. 14	भारत India 15	महाराष्ट्र Mah. 16	भारत India 17	महाराष्ट्र Mah. 18	भारत India 19	
131.6	137.4	112.3	124.8	74.6	99.3	69.3	113.9	111.2	110.0	Groundnut
161.0	127.0	164.2	118.3	157.6	113.8	155.7	101.7	204.3	127.7	Sesamum
198.5	160.7	187.9	182.9	163.9	161.3	118.6	154.3	167.4	197.9	R. M. Linseed
433.3	336.8	350.0	391.1	250.0	256.7	300.0	191.9	283.3	154.0	Castor Seed
137.5	138.5	120.1	144.6	85.2	126.7	76.6	125.1	120.6	137.0	Total Oilseeds
59.7	114.0	107.6	151.8	146.0	155.8	65.2	123.3	108.7	114.8	Cotton
97.8	120.4	79.4	108.1	88.2	151.6	80.6	109.6	82.6	84.6	Mesta
59.8	116.2	107.5	145.1	145.7	167.3	65.2	127.0	108.6	113.4	Total Fibres
199.7	146.0	197.8	142.8	179.1	143.1	161.7	156.0	191.5	165.2	Sugarcane
164.6	138.3	102.1	136.4	160.4	123.9	164.6	129.7	214.6	100.8	Tobacco
120.6	291.2	122.7	301.2	122.2	249.7	106.3	305.2	122.4	338.7	Potato
77.3	130.7	77.8	145.5	79.1	202.5	75.7	145.2	78.7	132.6	Chillies
182.4	N.A.	180.4	N. A.	165.1	N. A.	149.7	N. A.	176.0	N. A.	Total Misc.
148.4	146.4	152.3	155.3	142.5	150.9	116.4	149.2	150.0	132.5	Total Non-foodgrains
160.4	156.4	150.0	154.6	138.1	158.4	112.9	152.5	158.4	149.3	All Commodities

Note :— Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time. N. A.=Not Available.

३४. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या सरासरी उत्पन्नाचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक

(प्रमाण : त्रैवार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक 1	१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83		१९८३-८४ 1983-84	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7	महाराष्ट्र Mah. State 8	भारत All India 9
भात	111.5	97.1	160.1	123.7	127.7	116.4	157.5	137.7
गहू	101.2	78.3	182.9	148.8	170.6	159.7	209.7	162.1
खरीप ज्वारी	87.7	..	185.9	..	168.0	..	155.1	..
रबी ज्वारी	93.5	..	105.8	..	84.0	..	100.6	..
एकूण ज्वारी	89.0	82.2	137.5	137.0	129.2	123.8	132.0	136.7
बाजरी	83.0	84.3	145.1	122.5	103.9	122.3	162.5	170.2
बाली	82.7	99.6	100.6	118.1	112.5	128.8	138.4	135.2
मका	102.3	93.6	153.3	110.7	199.2	109.0	213.9	128.7
रागी	102.1	100.6	138.3	144.4	128.7	117.4	142.8	140.9
कोद्रा	93.4	..	82.4	..	95.5	..	99.5	..
इतर तृणधान्ये	102.6	114.3	108.7	114.6	115.7	93.0	152.8	121.9
एकूण तृणधान्ये	95.9	91.9	149.3	130.4	132.2	128.6	153.2	145.1
हरभरा	114.7	89.8	126.4	87.2	114.8	105.6	145.2	98.0
तूर	126.0	83.9	123.3	110.7	120.6	101.1	137.0	119.1
इतर कडधान्ये	100.8	101.1	107.4	97.8	112.3	100.3	126.7	115.9
एकूण कडधान्ये	113.6	93.4	117.1	95.6	116.6	102.6	134.1	109.5
एकूण अन्नधान्ये	99.0	92.1	143.5	126.3	129.4	125.6	149.6	141.1

टीप.— निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किंमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

34. Comparative Index Numbers of AVERAGE YIELD in Maharashtra vis-a-vis All India

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		१९८७-८८ 1987-88		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	महाराष्ट्र Mah. State 16	भारत All India 17	
124.1	133.9	137.9	147.1	111.7	139.4	121.1	139.6	Rice
188.2	164.5	158.8	180.0	158.4	168.6	187.8	175.5	Wheat
152.8	..	136.1	..	108.8	..	193.5	..	Kharif jowar
113.5	..	77.4	..	64.7	..	127.5	..	Rabi jowar
135.1	134.8	109.3	119.4	90.1	108.6	164.9	142.7	Total jowar
104.3	148.5	80.0	89.7	87.0	104.5	162.6	98.5	Bajri
123.5	127.0	127.3	146.7	124.0	139.5	173.7	142.0	Barley
195.7	138.4	190.4	109.0	132.4	121.9	177.3	96.6	Maize
155.7	134.9	159.2	133.5	91.1	143.3	132.3	129.0	Ragi
114.6	..	102.5	..	71.7	..	73.1	..	Kodra
121.7	98.4	113.9	102.1	144.4	103.4	158.4	106.6	Other cereals
136.2	142.5	121.3	149.6	104.5	142.8	154.9	146.0	Total cereals
134.3	97.6	111.6	109.6	91.0	95.9	138.5	92.1	Gram
131.7	121.9	122.7	114.0	100.8	107.4	141.2	101.0	Tur
107.3	105.0	134.6	104.8	116.7	103.2	151.1	114.1	Other pulses
123.1	105.4	125.2	108.4	105.3	101.2	144.5	103.6	Total pulses
133.7	138.5	122.1	144.8	104.7	138.2	152.7	141.3	Total foodgrains

Note.— Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३४. महाराष्ट्राच्या आणि भारताच्या सरासरी उत्पन्नाचा एकमेकाशी तुलनात्मक निर्देशांक—समाप्त

(प्रमाण : वार्षिक १९६९-७० अखेर)

पीक 1	१९६१-६२ 1961-62		१९८१-८२ 1981-82		१९८२-८३ 1982-83		१९८३-८४ 1983-84	
	महाराष्ट्र Mah. State 2	भारत All India 3	महाराष्ट्र Mah. State 4	भारत All India 5	महाराष्ट्र Mah. State 6	भारत All India 7	महाराष्ट्र Mah. State 8	भारत All India 9
भुईमूग	102.0	96.7	100.1	139.9	112.1	103.0	148.6	132.2
तीळ	102.9	93.5	97.7	127.6	120.4	139.5	127.6	142.1
सरसु, मोहरी व जवस	124.0	90.4	107.0	114.4	120.7	120.7	143.9	139.7
एरंडी	72.6	107.1	157.0	191.0	265.6	204.1	291.5	222.9
एकूण तेलबिया	103.3	94.8	100.6	125.4	113.9	114.5	146.5	127.8
कापूस (रुई)	74.9	83.8	109.0	135.9	123.2	133.0	61.0	114.9
अंवाडी	155.4	124.1	89.3	129.6	98.7	113.4	98.4	126.2
एकूण तंतूमय	75.2	90.1	108.9	131.8	123.1	129.0	61.1	116.7
ऊस	101.9	88.5	114.2	118.1	104.2	114.2	104.5	113.3
तंबाखू	137.7	97.6	155.1	143.0	146.3	141.1	196.6	136.5
बटाटा	103.2	84.0	79.8	148.5	123.2	154.8	123.4	174.8
मिरची	95.3	104.8	96.6	105.3	86.8	108.7	90.2	115.8
एकूण संकीर्ण	101.5	89.7	106.9	N. A.	103.4	N. A.	104.0	N. A.
एकूण अन्नधान्याशिवाय	96.8	92.3	106.4	124.1	107.3	118.9	105.0	124.3
सर्व प्रकारच्या वस्तू	98.0	92.0	127.7	125.7	117.7	123.3	127.3	135.6

टीप.— निर्देशांक हे चलाच्या किंवा संबंधित चलांच्या समूहाच्या किमतीत कालावधीनुसार किती बदल झाला हे दर्शविण्याचे सांख्यिकीय परिमाण आहे.

34. Comparative Index Numbers of AVERAGE YIELD in Maharashtra vis-a-vis All India—Concl'd.

(Base : Triennium ending 1969-70)

१९८४-८५ 1984-85		१९८५-८६ 1985-86		१९८६-८७ 1986-87		१९८७-८८ 1987-88		Crop
महाराष्ट्र Mah. State 10	भारत All India 11	महाराष्ट्र Mah. State 12	भारत All India 13	महाराष्ट्र Mah. State 14	भारत All India 15	महाराष्ट्र Mah. State 16	भारत All India 17	
139.4	126.3	102.9	101.1	97.0	118.4	143.4	118.5	Groundnut
120.7	137.7	112.6	126.4	117.0	115.8	129.7	150.0	Sesamum
141.2	154.5	123.9	136.7	102.3	142.1	143.7	154.3	R. M. Linseed
248.8	240.7	224.2	166.4	230.6	137.0	222.4	140.4	Castorseed
137.8	136.1	106.1	118.2	98.2	121.1	141.8	126.3	Total Oilseeds
109.9	160.1	145.4	161.1	66.4	138.2	118.4	138.2	Cotton (lint)
78.3	112.5	88.4	134.0	88.6	127.4	84.9	99.4	Mesta
109.8	147.5	145.2	153.2	66.5	136.6	118.2	132.8	Total Fibres
104.0	116.7	103.9	121.2	101.7	122.3	100.9	121.1	Sugarcane
173.5	135.6	195.5	135.4	236.4	144.6	231.2	135.0	Tobacco
128.9	169.1	125.1	141.2	112.7	175.0	123.1	182.4	Potato
89.0	131.1	88.7	160.3	88.1	124.5	89.8	128.6	Chillies
103.4	N. A.	103.3	N. A.	101.2	N. A.	100.9	N. A.	Total Misc.
109.3	133.5	109.9	128.8	95.4	129.4	109.0	130.4	Total Non-foodgrain
121.5	136.8	116.1	139.5	100.3	135.3	130.6	137.6	All commodities

Note.—Index number is a statistical measure designed to show changes in the magnitude of variable or group of related variables with respect to time.

३५. महाराष्ट्रातील यंत्रसामग्री व कृषी अवजारे

वर्ष	पंप Pumps		कषित Tractors
	विजेचे Electric	तेलाचे Diesel	
1	2	3	4
१९६०-६१ ..	7100	63747	1427
१९६५-६६ ..	37979	146786	3274
१९७१-७२ ..	169778	172003	6697
१९७९-८० ..	378009	165827	12348
१९८२-८३ ..	448631	139196	21453

35. Machinery and Implements in Maharashtra

ऊस कापणी यंत्र Sugarcane crushers		रोप संरक्षण साधनसामग्री Plant Protection equipments	नांगर Ploughs		Year
विजेच्या सहाय्याने Power Driver 5	बैलाचे सहाय्याने Bullock Driver 6	7	लाकडी (हजारामध्ये) Wooden in '000' 8	लोखंडी (हजारामध्ये) Iron in '000' 9	
7155	8647	†	1678	398	1960-61
7371	10323	†	1765	466	1965-66
5864	2884	45847	1780	527	1971-72
7467	2023	117086	1919	575	1979-80
7228	2604	245177	1927	660	1982-83

† Not Available

३६. मृद संधारण कार्यक्रम-वर्षनिहाय साध्य
36. Soil Conservation Programme Yearwise Achievement

वर्ष Year	साध्य संपूर्ण बांध बंदिस्ती घटकात (लाख हेक्टर) Achievement in Completed Bunding Units (lakh ha.)	वर्ष Year	साध्य संपूर्ण बांध बंदिस्ती घटकात (लाख हेक्टर) Achievement in Completed Bunding Units (lakh ha.)
1960-61	2.65	1974-75	4.82
1961-62	2.75	1975-76	3.62
1962-63	3.24	1976-77	4.39
1963-64	1.60	1977-78	3.24
1964-65	2.60	1978-79	5.53
1965-66	3.04	1979-80	7.15
1966-67	3.16	1980-81	5.77
1967-68	7.57	1981-82	5.67
1968-69	6.44	1982-83	6.78
1969-70	5.23	1983-84	8.82
1970-71	6.35	1984-85	8.03
1971-72	7.70.	1985-86	9.01
1972-73	9.87	1986-87	8.78
1973-74	7.79	1987-88	10.21
		1988-89	8.15

आलेख पृ. क्र. १७७ वर पहावा. Graph is on page 177.

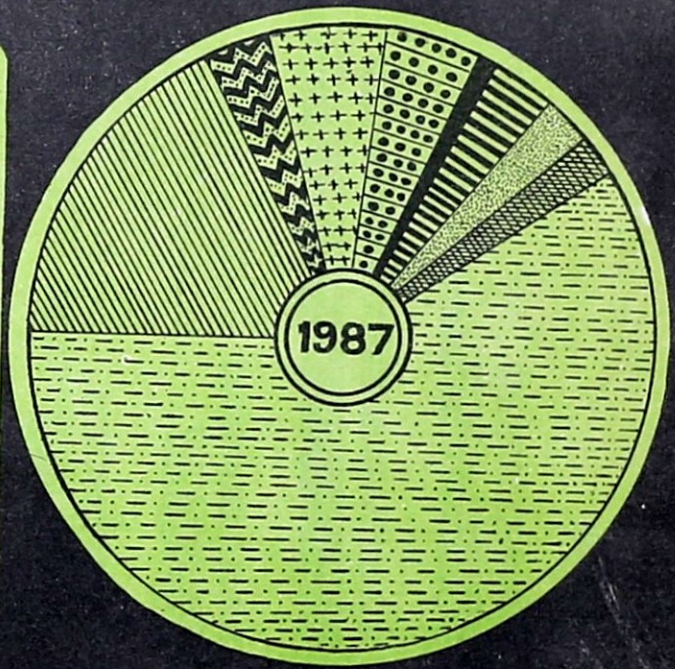
Q 79-1540 Bks.-10.90

PRINTED AT THE GOVERNMENT PRESS, KOLHAPUR.

LAND USE

(MAHARASHTRA)

	FOREST.....	17.6%
	LAND PUT TO NON-AGRIL. USES.....	3.6%
	BARREN & UNCULTURABLE LAND.....	5.6%
	PERMANENT PASTURES AND OTHER GRAZING LAND	5.0%
	LAND UNDER MISC. TREE CROPS & GROVES ETC	
	CULTURABLE WASTE LAND.....	3.3%
	CURRENT FALLOWS.....	2.9%
	OTHER FALLOWS.....	3.3%
	NET AREA SOWN.....	58.1%

LAND HOLDINGS

AGRI. CENSUS 1980-81
AND 1985-86
(MAHARASHTRA)

LAKH

70
60
50
40
30
20
10
0

1980-81
■ NUMBER OF HOLDINGS
■ AREA IN HECTARE
1985-86
□ NUMBER OF HOLDINGS
■ AREA IN HECTARE

BLOW-1

1-2

2-3

3-4

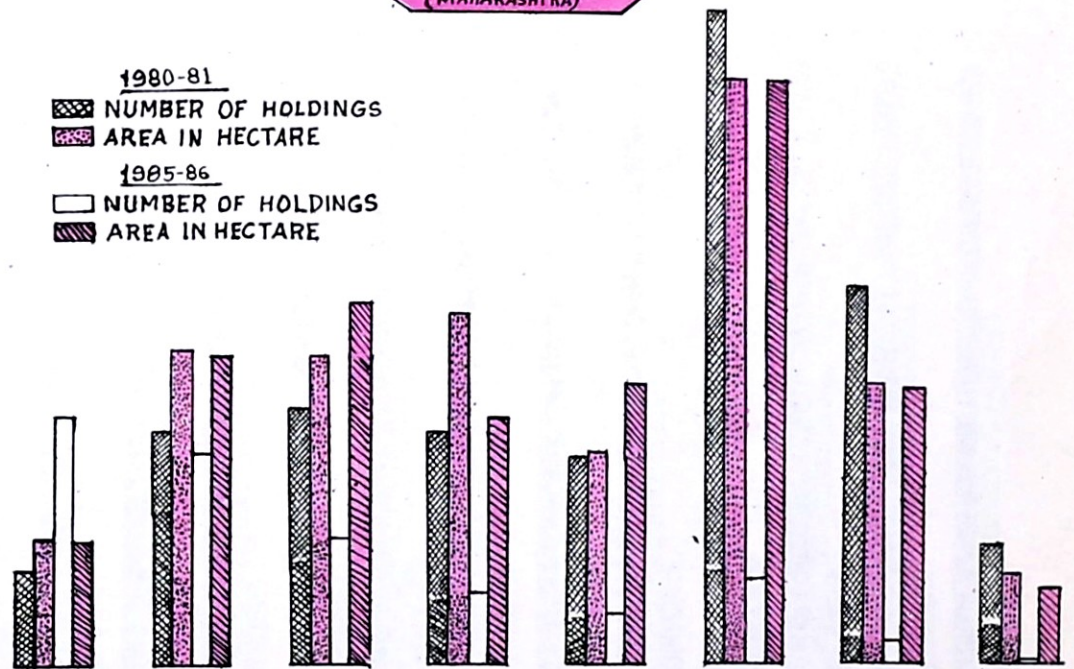
4-5

5-10

10-2

ABOVE-20

Sun-Surya

NUMBER OF WELLS (MAHARASHTRA)

LAKH

4

12

11

10

8

6

4

2

0

- ← TOTAL
- ← IRRIGATION
- ← DOMESTIC

Sun-Surya.

56-57

61-62

66-67

67-68

68-69

73-74

74-75

75-76

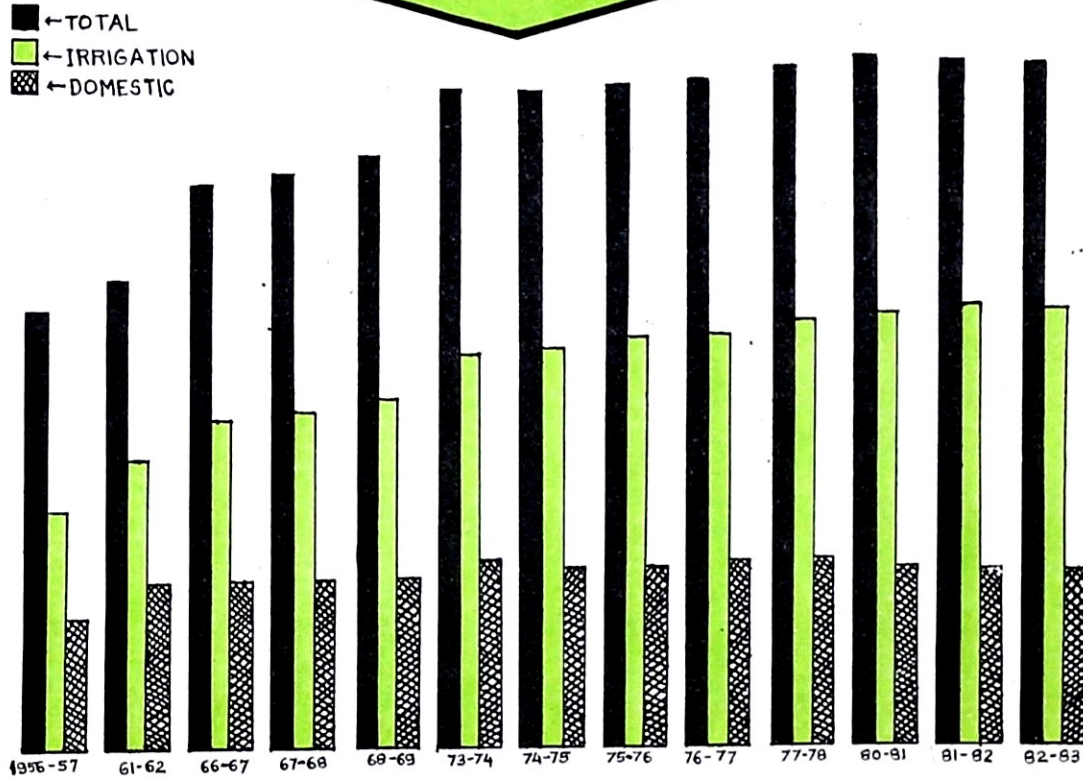
76-77

77-78

80-81

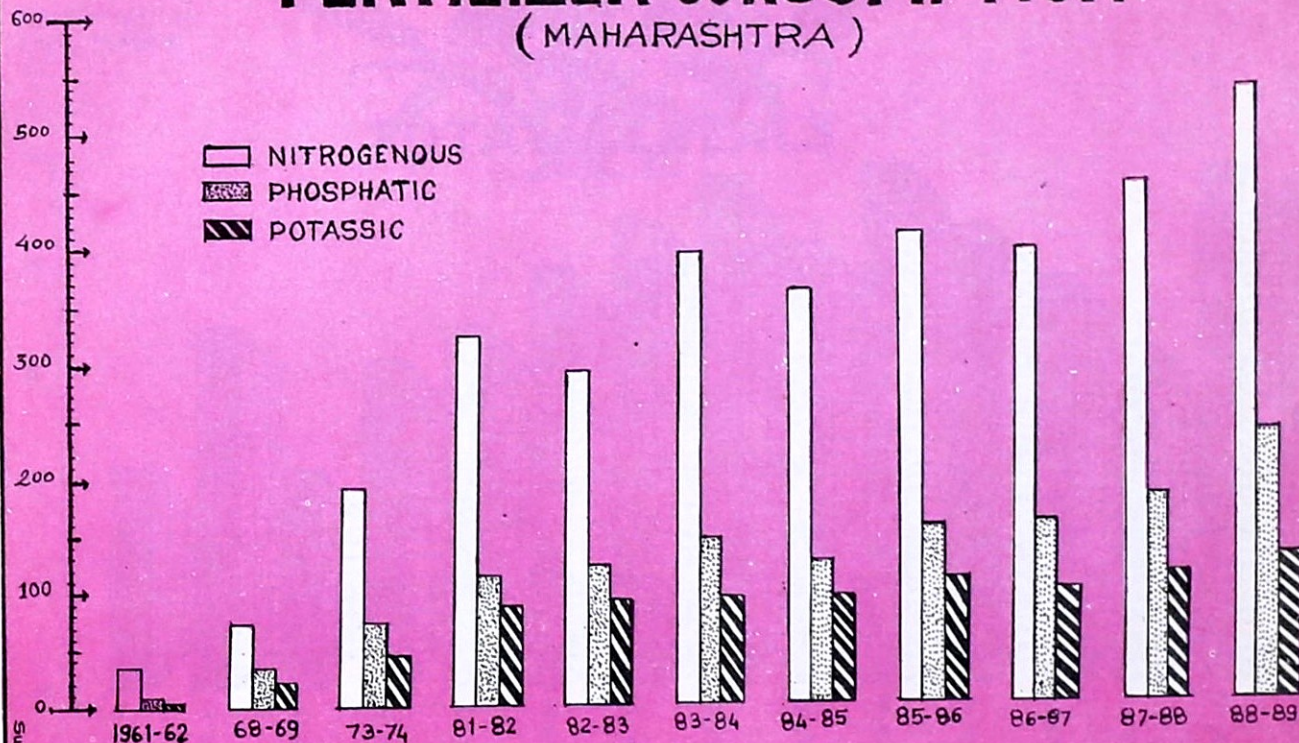
81-82

82-83

IN '000' TONNES.

FERTILIZER CONSUMPTION (MAHARASHTRA)

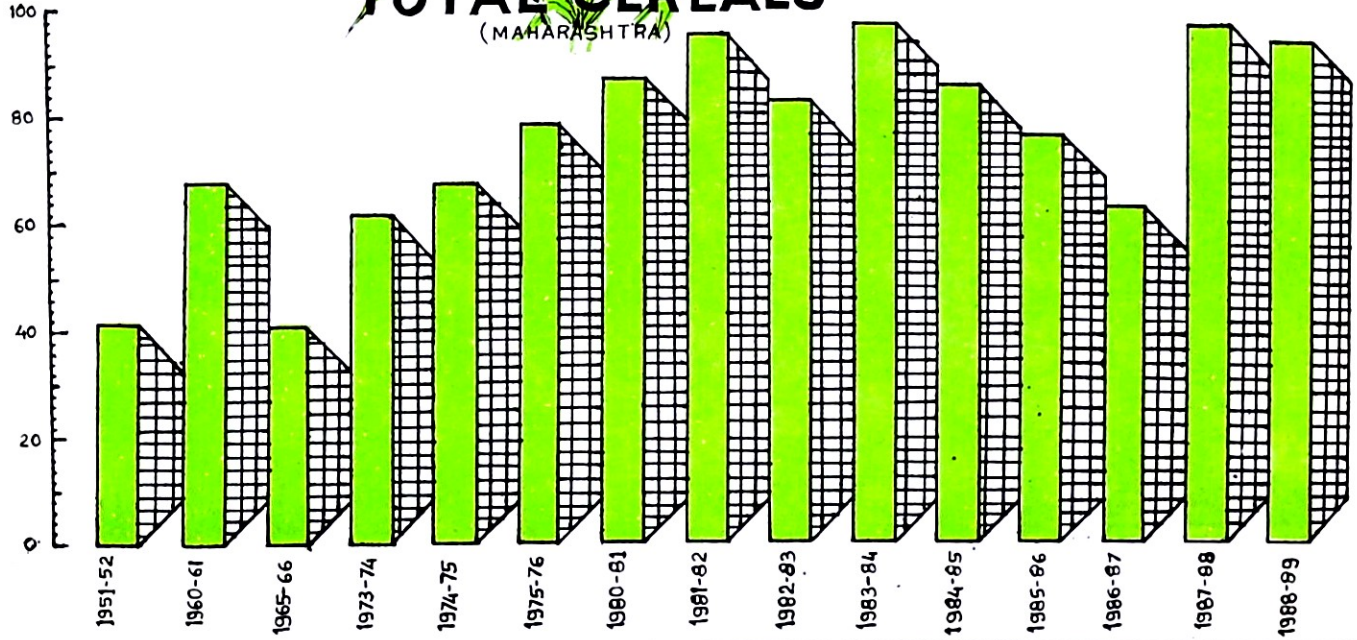

PRODUCTION IN
LAKH TONNES

TOTAL CEREALS

(MAHARASHTRA)

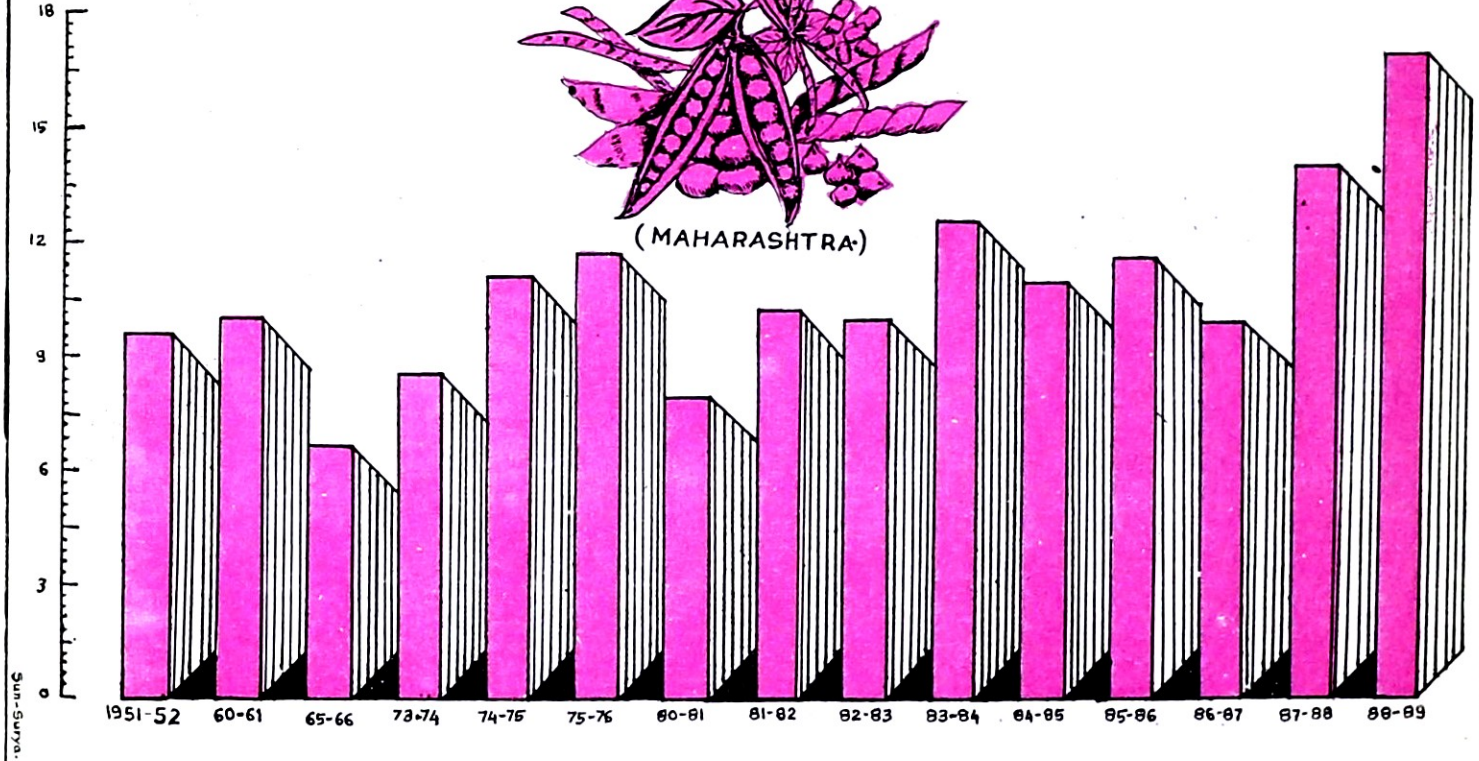

PRODUCTION IN
LAKH TONNES.

TOTAL PULSES

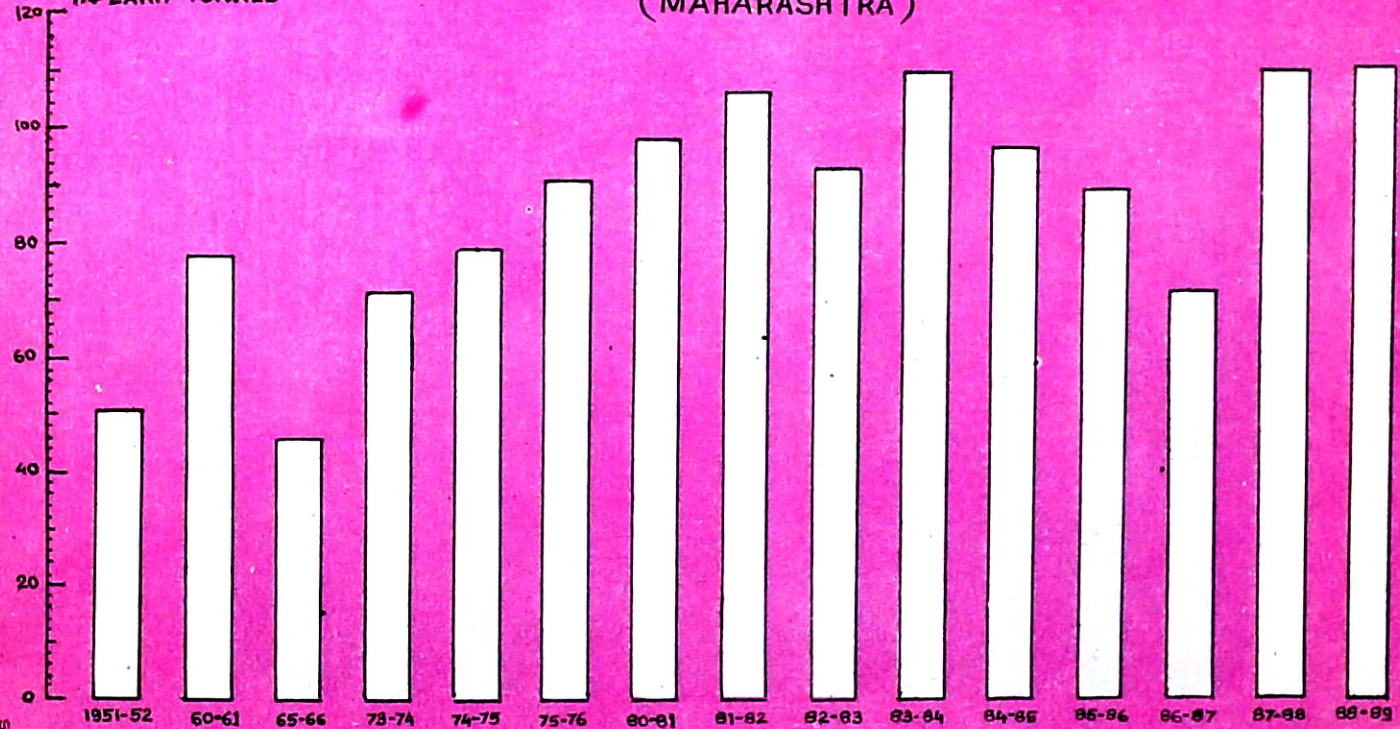

(MAHARASHTRA)

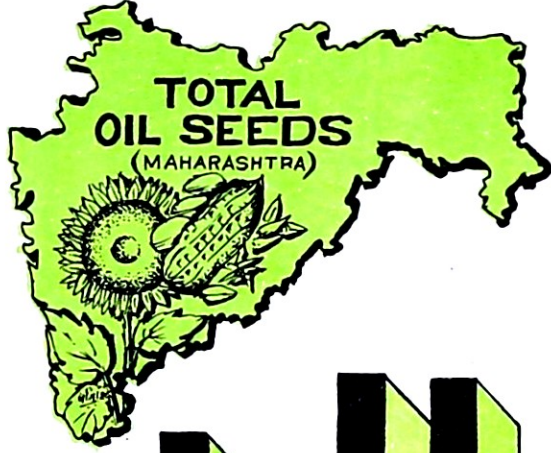
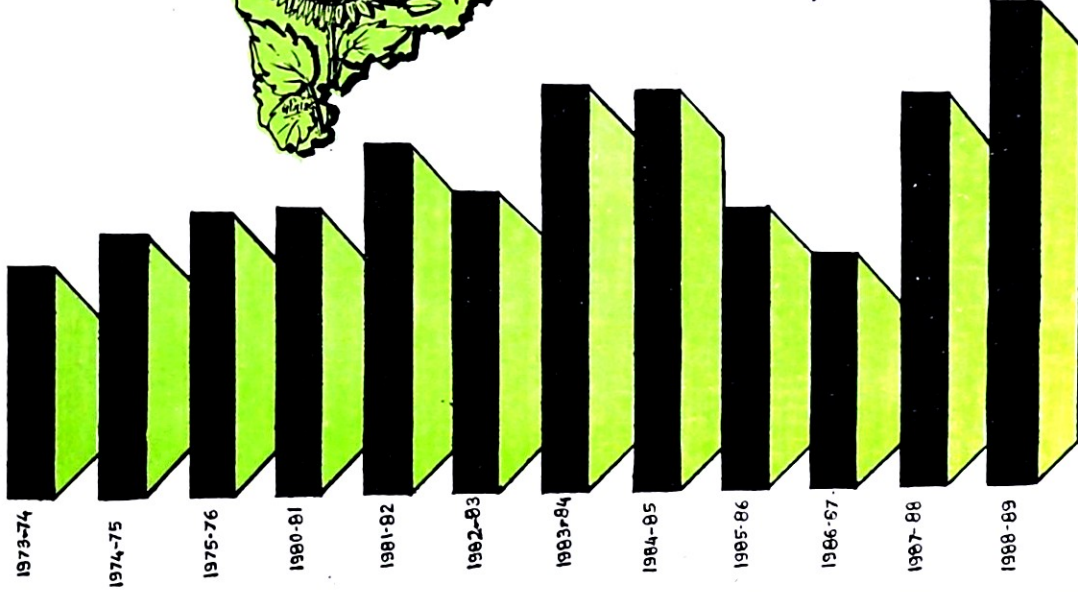
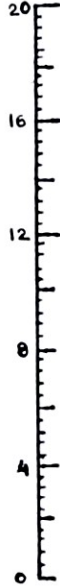

TOTAL FOODGRAINS (MAHARASHTRA)

PRODUCTION
IN LAKH TONNES

PRODUCTION
IN LAKH TONNES

मृद संधारण कार्यक्रम-वर्षवार ~~सिद्धि~~
SOIL CONSERVATION PROGRAMME-YEARWISE ACHIEVEMENT

सं.का.व.घटक-कालगत
 C.B.U. IN LAKH

